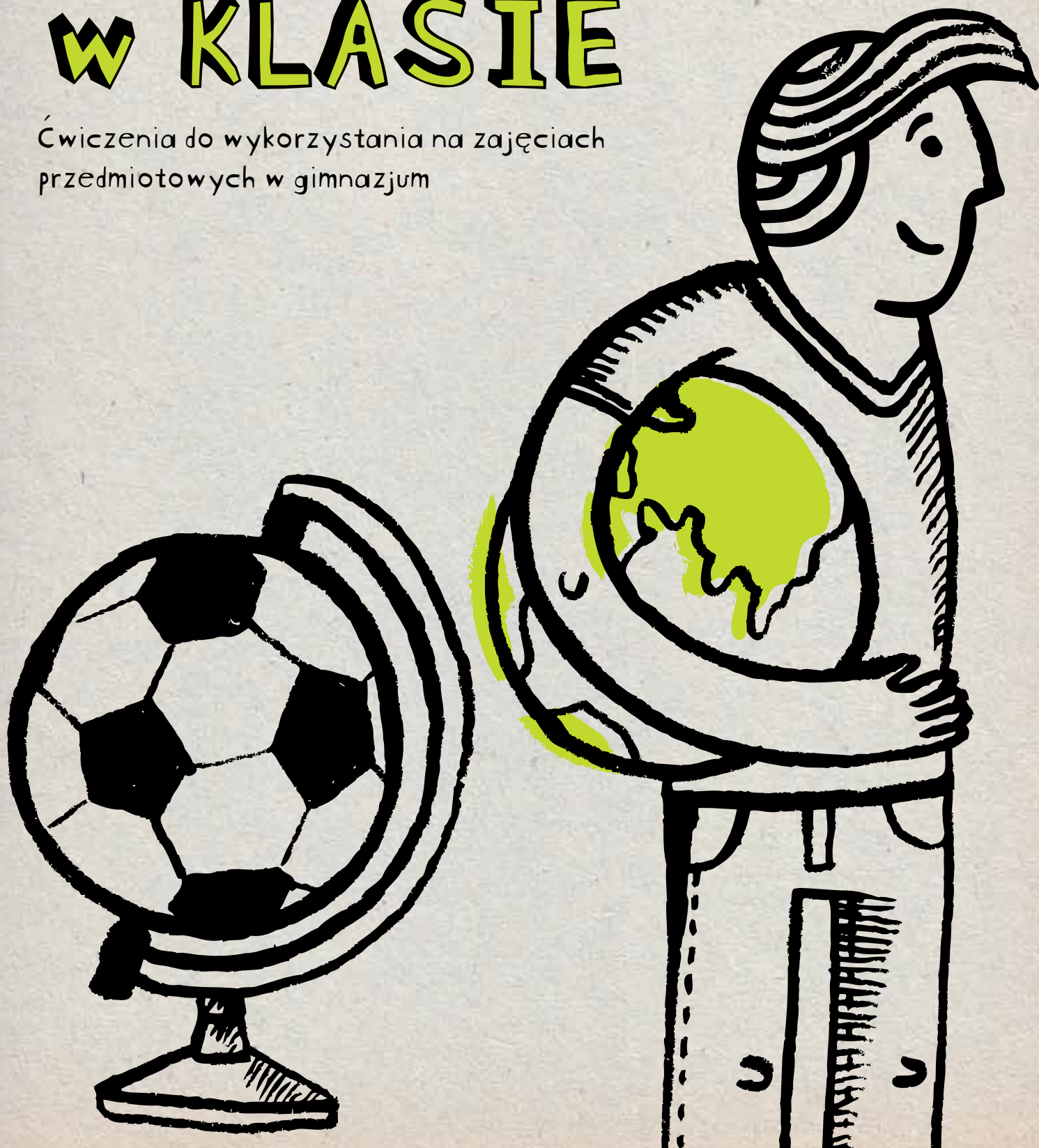

CAŁY ŚWIAT W KLASIE

Ćwiczenia do wykorzystania na zajęciach
przedmiotowych w gimnazjum

Cały świat w klasie

Zestaw ćwiczeń z zakresu edukacji globalnej, do wykorzystania w gimnazjum, na lekcjach: wiedzy o społeczeństwie, historii, geografii i biologii.

Autorzy ćwiczeń: Izabela Jaskółka-Turek, Marta Lipińska, Gabriela Lipska-Badoti, Beata Narel, Zuzanna Naruszewicz, Małgorzata Ostrowska, Anna Paluszek, Paulina Szczygieł, Katarzyna Szeniawska, Michał Tragarz, Jędrzej Witkowski.

Redakcja: Jędrzej Witkowski

Konsultacje metodyczne: Agnieszka Arkusińska

Redakcja językowa: Katarzyna Sołtan-Młodożeniec

Projekt graficzny, ilustracje i skład: rzeczyobrazkowe.pl

Wydawca: Centrum Edukacji Obywatelskiej

Wydanie pierwsze, Warszawa 2011

Druk: Agencja Reklamowo-Wydawnicza Roband

ISBN: 978-83-892406-9-9

Wydrukowano na papierze ekologicznym posiadającym certyfikat FSC.

Egzemplarz bezpłatny

Publikacja „Cały świat w klasie” jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2011.

Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej.

Publikacja powstała w ramach projektu współfinansowanego przez program polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2011 r.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

Wersja elektroniczna publikacji jest dostępna na stronie:
www.ceo.org.pl/globalna

CAŁY ŚWIAT W KLASIE

Ćwiczenia do wykorzystania na zajęciach
przedmiotowych w gimnazjum

SPIS RZECZY

to są ćwiczenia

S-3

07	O EDUKACJI GLOBALNEJ W SZKOLE	
10	EDUKACJA GLOBALNA W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ	kształcenia ogólnego w gimnazjum
15	ZASADY DOBREJ EDUKACJI GLOBALNEJ	
19	CO BY BYŁO, GDYBY?	Historia
25	KOLONIALIZM Z INNEJ PERSPEKTYWY.	Historia
30	AFRYKA W KOLORZE SEPII.	Historia
37	MAM WPŁYW.	Wiedza o społeczeństwie
40	OBYWATELE ŚWIATA.	Wiedza o społeczeństwie
44	GLOBALNE PORÓWNANIE.	Wiedza o społeczeństwie
48	JA/MY W GLOBALNEJ WIOSCE.	Wiedza o społeczeństwie
52	KODEKS POMOCY HUMANITARNEJ.	Wiedza o społeczeństwie
57	CZY WARTO POMAGAĆ?	Wiedza o społeczeństwie
62	NA CZYM POLEGA GLOBALIZACJA?	Wiedza o społeczeństwie
68	SAM WPROWADZAJ ZMIANY, NA KTÓRYCH CI ZALEŻY.	Wiedza o społeczeństwie
71	LOKALNE DZIAŁANIE – GLOBALNA ZMIANA.	Wiedza o społeczeństwie
74	IMIGRANCY W POLSCE.	Wiedza o społeczeństwie
80	SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU.	Wiedza o społeczeństwie
87	DRZEWO KLIMATYCZNE.	Biologia
93	WIRTUALNA WODA – REALNE PROBLEMY.	Biologia
99	W CHIŃSKIM MIĘŚCIE.	Geografia
106	SKĄD SIĘ BIORĄ NIERÓWNOŚCI?	Geografia
109	HISTORIA EVY.	Geografia
112	DALEKIE KRAJE, BLISKIE PROBLEMY.	Geografia
122	LINKI DO STRON NA TEMAT EDUKACJI GLOBALNEJ	

Szanowni Państwo,
oddajemy w Wasze ręce publikację „Cały świat w klasie”, zawierającą 20
ćwiczeń z zakresu edukacji globalnej. To stosunkowo nowe zagadnienie
w polskiej szkole. Jego celem jest tłumaczenie młodym ludziom, jak funkcjonuje
współczesny, zglobalizowany świat, w którym wszyscy, niezależnie od kraju
zamieszkania, zależy od siebie nawzajem.

Obowiązująca podstawa programowa zawiera wiele wątków, które mieszczą się w pojęciu edukacji globalnej. Znajdą je Państwo w programach nauczania historii, geografii, biologii, a przede wszystkim wiedzy o społeczeństwie. Dlatego zdecydowaliśmy się przygotować materiał dotyczący tych zagadnień.

Publikacja ta nie ma ambicji zastępowania podręczników do wymienionych przedmiotów. Intencją autorek i autorów było przygotowanie materiału uzupełniającego lekcje prowadzone zgodnie z programem nauczania o tematy z zakresu podstawy programowej, które w podręcznikach traktowane są w sposób ogólnikowy lub skrótowy.

Zamieszczone ćwiczenia pozwalają realizować wymagania szczegółowe podstawy programowej ciekawie i skutecznie, a przez to lepiej przygotowują Państwa uczniów do egzaminu gimnazjalnego.

Mamy nadzieję, że opracowany przez nas materiał okaże się pomocny w Państwa codziennej pracy oraz zostanie dobrze przyjęty przez uczennice i uczniów.

Autorki i Autorzy

O EDUKACJI GLOBALNEJ W SZKOLE

Edukacja globalna

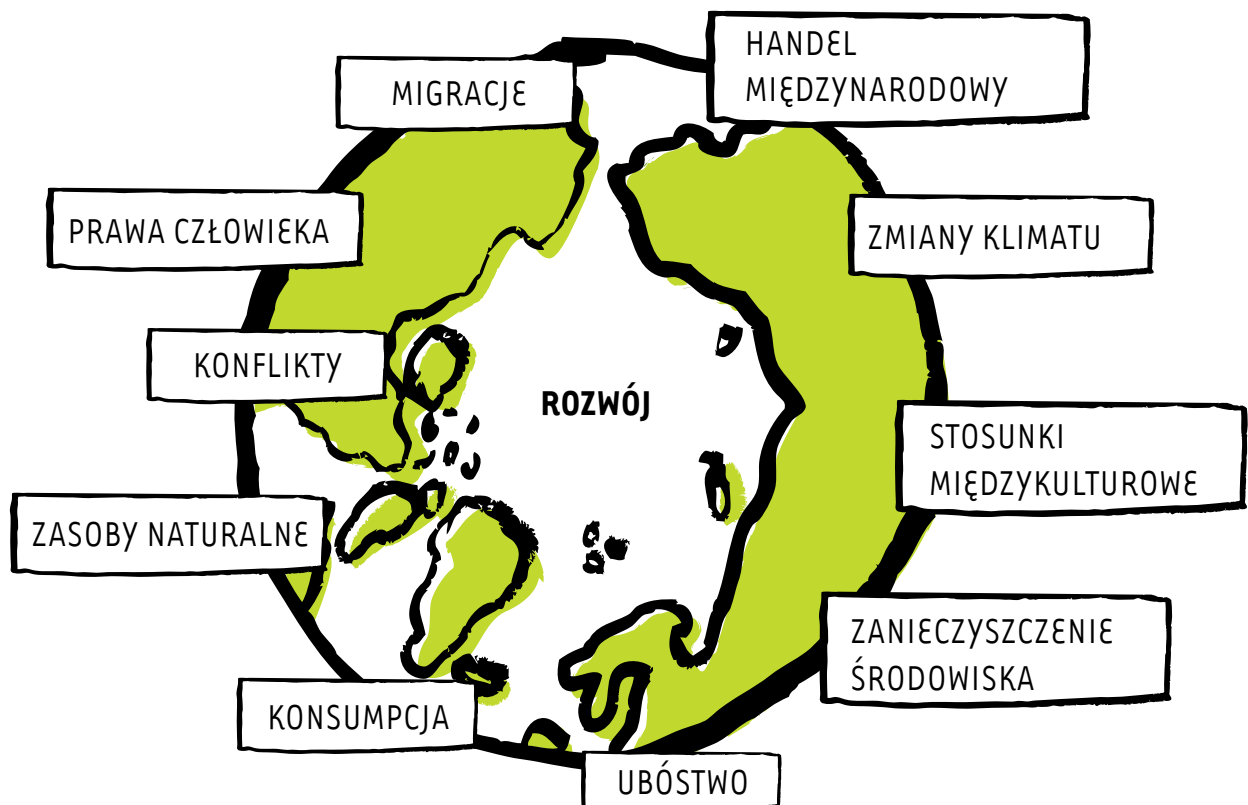
Edukacja globalna pomaga młodym ludziom zrozumieć, jak funkcjonuje współczesny świat oraz w jaki sposób każdy z nas jest powiązany z innymi jego regionami. Dzięki edukacji globalnej młodzi ludzie poznają takie zagadnienia jak: prawa człowieka, zmiany klimatu, migracje czy handel międzynarodowy. Dowiadują się, co łączy ich z rówieśnikami z innych kontynentów, gdzie i w jakich warunkach produkowane są ich ubrania, jaki związek ze zmianami klimatu mają zarówno energooszczędne.

S-7

CZĘŚĆ OPISOWA

Tematy edukacji globalnej

Definicja edukacji globalnej, wypracowana m.in. przez nauczycieli, mówi:

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności łączących ludzi i miejsca. Jej celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości.

Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Edukacja globalna kładzie szczególny nacisk na:

- ➔ tłumaczenie przyczyn i konsekwencji opisywanych zjawisk,
- ➔ ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy oraz wpływu globalnych procesów na jednostkę,
- ➔ przełamywanie stereotypów i uprzedzeń,
- ➔ przedstawianie perspektywy Globalnego Południa,
- ➔ kształtowanie krytycznego myślenia i zmianę postaw.

Przestrzeń dla edukacji globalnej w szkole

Szkola jest najważniejszym miejscem, w którym edukacja globalna dociera do młodych ludzi. Nauczycielki i nauczyciele pracujący w gimnazjum mogą się nią zajmować na kilka sposobów:

- ➔ w czasie godzin wychowawczych,
- ➔ realizując projekty uczniowskie,
- ➔ prowadząc zajęcia przedmiotowe.

Godziny wychowawcze. Edukacja globalna obejmuje nie tylko wiedzę o świecie, ale również kształtowanie umiejętności (np. dostrzegania i rozumienia współzależności) i postaw otwartości na świat, z jego różnorodnością, oraz współodpowiedzialności za jego kształt. Na stronie programu Edukacja Globalna Centrum Edukacji Obywatelskiej znajdują Państwo materiały przygotowane z myślą o godzinach wychowawczych.

Projekty uczniowskie. Działania badawcze i inicjatywy społeczne uczniów mogą być powiązane z globalnymi współzależnościami i tym samym realizować założenia edukacji globalnej. W wielu szkołach w Polsce uczniowie, realizując projekty edukacyjne, odpowiadają na pytania: „Co łączy Polskę z Afryką?”, „Dlaczego do Polski przybywają imigranci?”, „Jaką drogę przebywają nasze ubrania przed zakupem?”, „Jaki jest obraz Afryki w polskich mediach?”.

Zajęcia przedmiotowe. Nowa podstawa programowa daje możliwość podejmowania wątków z zakresu edukacji globalnej na lekcjach historii, geografii, biologii, wiedzy o społeczeństwie i innych przedmiotów. Można ją włączać w zajęcia przedmiotowe na kilka sposobów.

S – 8

CZĘŚĆ OPISOWA

Znajdź powiązania	Poszerz perspektywę	Mówiąc o całym świecie, zauważ Południe	Zilustruj temat przykładami z Południa
W zapisach podstawy programowej znajdź wątki odwołujące się wprost do tematów edukacji globalnej, np. wyjaśnianie współzależności pomiędzy globalną Północą i globalnym Południem.	Przybliżając temat kolonializmu, poproś o odnalezienie lub sam/-a zaprezentuj głosy mieszkańców krajów kiedyś kolonizowanych.	Mówiąc o etyce w biznesie, odwołaj się do przykładów korporacji budujących fabryki w Azji czy Afryce.	Na lekcji matematyki policz z uczniami ślad wodny statystycznej polskiej rodziny i rodziny z Tanzanii.

Opracowano na podstawie: „Edukacja globalna na lekcjach przedmiotowych”, Marcin Wojtalik, Anna Kucińska, współpraca: Anna Okińczyc, Polska Akcja Humanitarna 2010

PODSTAWA PROGRAMOWA

EDUKACJA GLOBALNA W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO W GIMNAZJUM

Podstawa programowa kształcenia ogólnego uchwalona rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 roku wprowadza szereg zmian w polskiej szkole. Treści nauczane na poszczególnych przedmiotach uległy znacznym zmianom, wiele nowych wątków pojawiło się też w zapisach dotyczących wymagań szczegółowych.

Zmiany wprowadzone przez MEN zakładają m.in. wprowadzenie do nauczania szeregu tematów z zakresu edukacji globalnej. Aby ułatwić nauczycielom zajmowanie się tą tematyką, przygotowaliśmy wyciąg z podstaw programowych historii, wiedzy o społeczeństwie, geografii i biologii. Właśnie te przedmioty dają najczęściej okazji do tłumaczenia uczniom i uczniom, jak funkcjonuje zglobalizowany świat.

S-10

CZĘŚĆ OPISOWA

HISTORIA

Cele kształcenia

– wymagania ogólne (wybór)

II. Analiza i interpretacja historyczna

Uczeń wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski; (...) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych; wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla zrozumienia świata współczesnego.

Treści nauczania

– wymagania szczegółowe (wybór)

16. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

- 16.2. ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz dla Nowego Świata.

31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń:

- 31.2. podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu

uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego.

32. Europa i świat w XIX w. Uczeń:

- 32.3. wyjaśnia przyczyny i sytuuje w przestrzeni kierunki oraz zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.;
- 32.4. ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.

36. Europa i świat na przełomie XIX i XX w.

Uczeń:

- 36.1. przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego;
- 36.2. charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego.

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Cele kształcenia

– wymagania ogólne (wybór)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji

Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat życia publicznego; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy.

II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów

Uczeń rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.

III. Współdziałanie w sprawach publicznych

Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywija się z nich.

IV. Znajomość zasad i procedur demokracji

Uczeń (...) wyjaśnia znaczenie indywidualnej i zbiorowej aktywności obywateli.

Treści nauczania

– wymagania szczegółowe (wybór)

5. Udział obywateli w życiu publicznym.

Uczeń:

- 5.3. przedstawia przykłady działania organizacji pozarządowych i społecznych (...) i uzasadnia ich znaczenie dla obywateli;
- 5.4. wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym;
- 5.5. opracowuje – indywidualnie i w zespole – projekt uczniowski dotyczący rozwiązania jednego z problemów społeczności szkolnej lub lokalnej i w miarę możliwości go realizuje (np. jako wolontariusz).

8. Naród i mniejszości narodowe. Uczeń:

- 8.3. wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; na podstawie samodzielnie zebranych materiałów charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację).

9. Patriotyzm dzisiaj. Uczeń:

- 9.4. uzasadnia, że można równocześnie być Polakiem, Europejczykiem i członkiem społeczności światowej;
- 9.5. rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami.

10. Państwo i władza demokratyczna. Uczeń:

- 10.6. wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji.

22. Współpraca i konflikty międzynarodowe.

Uczeń:

- 22.1 wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe;
- 22.2 wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

- 23.1. porównuje sytuację w krajach biednego Południa i bogatej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;
- 23.2. uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą;
- 23.3. wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;
- 23.4. rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy);
- 23.5. ocenia sytuację imigrantów i uchodźców we współczesnym świecie.

31. Etyka w życiu gospodarczym. Uczeń:

- 31.1 przedstawia zasady etyczne, którymi powinni się kierować pracownicy i pracodawcy; wyjaśnia, na czym polega społeczna odpowiedzialność biznesu.

Zalecane warunki i sposób realizacji

Zajęcia z wiedzy o społeczeństwie kształtują u uczniów następujące postawy:

- zaangażowanie w działania obywatelskie – uczeń angażuje się w działania społeczne i obywatelskie;
- wrażliwość społeczna – uczeń dostrzega przejawy niesprawiedliwości i reaguje na nie;

S – 11

CZĘŚĆ OPISOWA

- ➔ odpowiedzialność – uczeń podejmuje odpowiedzialne działania w swojej społeczności, konstruktywnie zachowuje się w sytuacjach konfliktowych;
- ➔ poczucie więzi – uczeń odczuwa więź ze wspólnotą lokalną, narodową, europejską i globalną; rozumie, na czym polega otwarty patriotyzm obywatelski;
- ➔ tolerancja – uczeń szanuje prawo innych do odmiennego zdania, sposobu zachowania, obyczajów i przekonań, jeśli nie stanowią one zagrożenia dla innych ludzi.
- ➔ przeciwstawia się przejawom dyskryminacji.

Aby to umożliwić, szkoła powinna zapewnić takie warunki, by uczniowie:

- ➔ mieli dostęp do różnych źródeł informacji i różnych punktów widzenia;
- ➔ wykorzystywali zdobywane wiadomości i umiejętności obywatelskie w życiu codziennym;

- ➔ uczyli się planować i realizować uczniowskie projekty edukacyjne;
- ➔ brali udział w dyskusjach i debatach na forum klasy, szkoły i w innych sytuacjach społecznych;
- ➔ pracowali nad rozwiązywaniem wybranych problemów swego otoczenia i szerszych społeczności;
- ➔ mieli realny wpływ na wybrane obszary życia szkoły, m.in. w ramach samorządu uczniowskiego;
- ➔ brali udział w życiu społeczności lokalnej;
- ➔ nawiązywali kontakty i współpracowali z organizacjami społecznymi i instytucjami publicznymi;
- ➔ uczestniczyli w obywatelskich kampaniach i działaniach oraz korzystali z różnych form komunikowania się w sprawach publicznych;
- ➔ budowali swoje poczucie wartości i sprawstwa w życiu społecznym oraz zaufanie do innych.

BIOLOGIA – III etap edukacyjny

S – 12

CZĘŚĆ OPISOWA

Cele kształcenia

– wymagania ogólne (wybór)

III. Poszukiwanie, wykorzystanie i tworzenie informacji

Uczeń wykorzystuje różnorodne źródła i metody pozyskiwania informacji, w tym technologię informacyjno-komunikacyjną; odczytuje, analizuje, interpretuje i przetwarza informacje tekstowe, graficzne, liczbowe; rozumie i interpretuje pojęcia biologiczne, zna podstawową terminologię biologiczną.

IV. Rozumowanie i argumentacja

Uczeń interpretuje informacje i wyjaśnia zależności przyczynowo-skutkowe między

faktami; formułuje wnioski; formułuje i przedstawia opinie związane z omawianymi zagadnieniami biologicznymi.

Treści nauczania

– wymagania szczegółowe (wybór)

X. Globalne i lokalne problemy środowiska. Uczeń:

- 1) przedstawia przyczyny i analizuje skutki globalnego ocieplenia klimatu;
- 3) proponuje działania ograniczające zużycie wody i energii elektrycznej oraz wytwarzanie odpadów w gospodarstwach domowych.

GEOGRAFIA – III etap edukacyjny

Cele kształcenia

– wymagania ogólne (wybór)

II. Identyfikowanie związków i zależności oraz wyjaśnianie zjawisk i procesów

Uczeń posługuje się podstawowym słownictwem geograficznym w toku opisywania oraz wyjaśniania zjawisk i procesów zachodzących w środowisku geograficznym; identyfikuje

związki i zależności w środowisku przyrodniczym, gospodarce i życiu społecznym w różnych skalach przestrzennych (lokalnej, regionalnej, krajowej, globalnej); rozumie wzajemne relacje przyroda – człowiek; wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne warunków środowiska przyrodniczego oraz działalności człowieka na Ziemi.

III. Stosowanie wiedzy i umiejętności

geograficznych w praktyce

Uczeń wykorzystuje wiedzę i umiejętności geograficzne w celu lepszego rozumienia współczesnego świata i swojego w nim miejsca; stosuje wiadomości i umiejętności geograficzne w życiu codziennym, m.in. w racjonalnym wykorzystaniu zasobów środowiska.

IV. Kształtowanie postaw

Uczeń rozwija w sobie: ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i Polski; patriotyzm i poczucie tożsamości (lokalnej, regionalnej, narodowej) przy jednoczesnym poszanowaniu innych narodów i społeczności – ich systemów wartości i sposobów życia.

Treści nauczania

– wymagania szczegółowe (wybór)

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka. Uczeń:

- 10.3. analizuje wykresy i dane liczbowe dotyczące rozwoju ludnościowego i urbanizacji w Chinach; wyjaśnia, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na obszarze Chin; podaje kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz wskazuje zmiany znaczenia Chin w gospodarce światowej;
- 10.6. opisuje kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach; wyjaśnia przyczyny gwałtownego rozwoju nowoczesnych technologii;

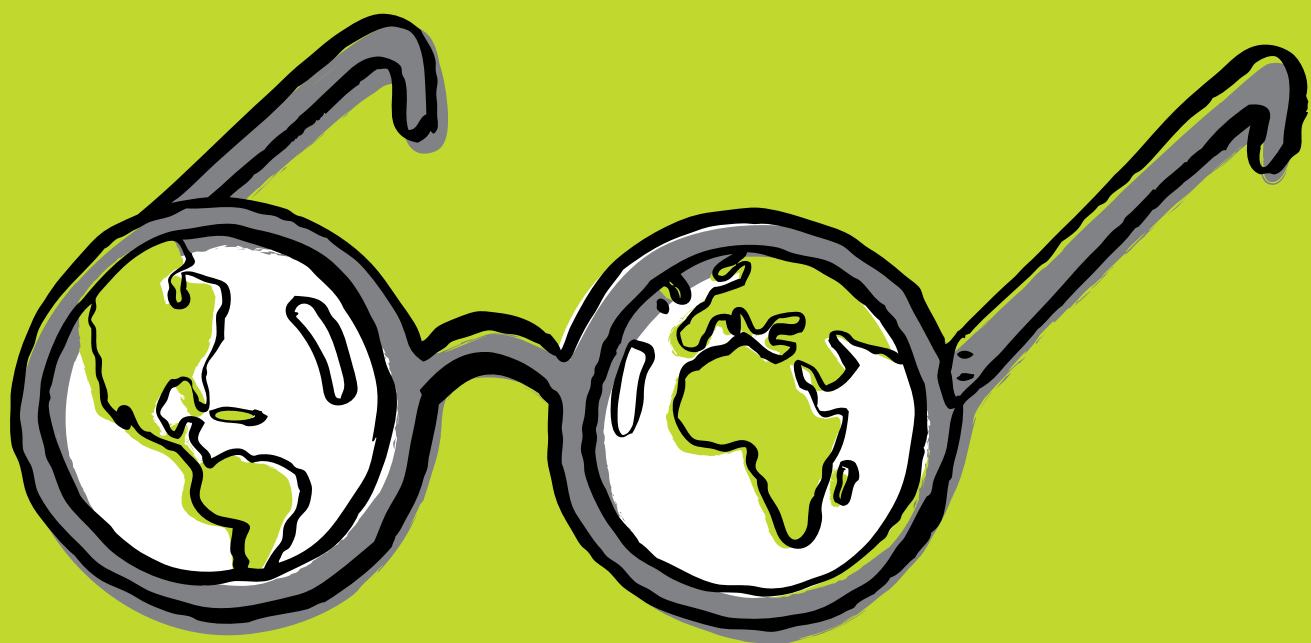
- 10.7. charakteryzuje region Bliskiego Wschodu pod kątem cech kulturowych, zasobów ropy naftowej, kierunków i poziomu rozwoju gospodarczego; wskazuje miejsca konfliktów zbrojnych;
- 10.8. charakteryzuje na podstawie map tematycznych i wyjaśnia występowanie stref klimatyczno-roślinno-glebowych w Afryce;
- 10.9. wykazuje, na przykładzie strefy Sahelu, związek pomiędzy formami gospodarowania człowieka a zasobami wodnymi; uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się poważnymi niedoborami słodkiej wody;
- 10.10. określa związki pomiędzy problemami wyżywienia, występowaniem chorób (m.in. AIDS) a poziomem życia w krajach Afryki na południe od Sahary;
- 10.11. wyróżnia główne cechy i przyczyny zróżnicowania kulturowego i etnicznego Ameryki Północnej i Południowej;
- 10.12. identyfikuje konflikt interesów pomiędzy ekologicznymi skutkami wylesiania Amazonii a jej gospodarczym wykorzystaniem; określa cechy rozwoju i problemy wielkich miast w Brazylii.

Materiał został opracowany przez Aleksandrę Piszal, Annę Paluszek, Paulinę Szczygieł i Jędrzeja Witkowskiego w ramach projektu „Zwiększenie znaczenia edukacji globalnej w systemie edukacji formalnej” realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i Polską Akcję Humanitarną.

S – 13

CZĘŚĆ OPISOWA

ZASADY EDUKACJI GLOBALNEJ

ZASADY DOBREJ EDUKACJI GLOBALNEJ

Edukacja globalna to nie tylko przekazywanie faktów i statystyk dotyczących innych regionów świata. Dzięki wieloletniemu doświadczeniu i współpracy nauczycieli i przedstawicieli organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją, zostały opracowane zasady kierujące uwagę praktyków na kwestie kluczowe dla realizacji celów edukacji globalnej.

S – 15

CZĘŚĆ OPISOWA

1. Edukacja globalna kładzie nacisk na współzależności pomiędzy globalną Północą i globalnym Południem; nie ogranicza się do prezentacji problemów globalnych.

Jesteśmy powiązani z całym światem. Używamy produktów wytworzonych w Chinach, Indiach i Meksyku, pijemy kawę z Etiopii i herbatę z Ceylonu. Polska polityka zagraniczna, handlowa czy rolna ma wpływ na sytuację krajów globalnego Południa. Każdy z nas, podpisując listy i petycje, może przyczynić się do poprawy sytuacji osób, w obronie których zostały napisane. Uświadamiaj uczennicom i uczniom istnienie tych współzależności i wskazuj nasze miejsce w globalnej sieci powiązań. Mówiąc o wyzwaniach stojących przed współczesnym światem i jego problemach, pokazuj, w jaki sposób wpływają na nie globalne powiązania między krajami i nasze codzienne wybory.

2. Edukacja globalna uczy krytycznego myślenia i formułowania własnych opinii na tematy globalne; nie promuje jednej ideologii, nie oferuje gotowych odpowiedzi.

Czy rację mają alterglobaliści czy neoliberalowie? Czy Sprawiedliwy Handel jest na pewno sprawiedliwy? Czy mocarstwa kolonialne ponoszą winę za ubóstwo Afryki? Złożona rzeczywistość współczesnego świata to edukacyjne wyzwanie. Nikt nie ma monopolu na prawdę, tak jak nie ma prostych recept na rozwiązanie problemów globalnych. Stwarzaj uczniom i uczniom okazje do dyskusji, nie unikaj trudnych tematów i pozwalaj na świadome podejmowanie decyzji. Pokazuj im, w jaki sposób krytycznie analizować docierające do nich informacje – kto jest ich autorem, w jakiej sytuacji i w jakim celu powstały.

3. Edukacja globalna ukazuje procesy globalne w wymiarze lokalnym, pokazując ich konsekwencje dla zwykłych ludzi; nie ogranicza się do abstrakcyjnych pojęć.

Wszyscy mówimy o globalizacji, migracjach i zmianach klimatu, rzadko jednak uświadamiamy sobie, że każde z tych zjawisk bezpośrednio wpływa na życie nasze i innych ludzi. Rolnik z Kamerunu i jego rodzina, zmagający się z konsekwencjami niskich cen produktów rolnych na świecie, uchodźczyna z Czeczeni i jej dzieci

w drodze do Polski, rodzina uciekająca przed powodzią w Bangladeszu i my – korzystający z produktów importowanych z wielu krajów świata – to prawdziwe oblicze współzależności. Używaj przykładów i stosuj metody, które pozwolą to zrozumieć.

4. Edukacja globalna pokazuje znaczenie działań jednostek w reakcji na globalne wyzwania, nie utrwała poczucia bezradności.

Dzięki prowadzonym przez fundację Amnesty International ogólnosiwiatowym akcjom wysyłania listów – apeli w obronie osób, których prawa są łamane, w ciągu ostatnich 30 lat udało się uratować ponad 16 000 ludzi. Pozytywny skutek odniosło także wiele akcji konsumenckich, mających na celu zmuszenie korporacji do przestrzegania praw człowieka w krajach globalnego Południa. Zachęcaj uczennice i uczniów do działania, podając przykłady sukcesów oddolnych akcji i wskazując możliwości zaangażowania. Sam(-a) bądź przykładem!

5. Edukacja globalna tłumaczy potrzebę odpowiedzialnego zaangażowania w rozwiązywanie problemów globalnych, nie służy wyłącznie zbieraniu funduszy na cele charytatywne.

Trwałe zaangażowanie zwykłych ludzi to warunek konieczny do rozwiązania problemów globalnych. Na poprawę sytuacji wpływamy, działając bezpośrednio lub pośrednio – poprzez głosowanie na polityków, którzy deklarują zajęcie się problematycznymi kwestiami. Przekazywanie wsparcia finansowego jest najbardziej popularną formą pomagania, jednak nie można na tym poprzestawać. Na zmiany klimatu, warunki produkcji towarów, politykę naszego kraju wpływamy codziennie – stojąc przy kasie, wybierając sposób dotarcia do szkoły lub pracy, głosując bądź spotykając się z naszymi przedstawicielami wchodzącymi w skład rządu. Wykorzystuj metody, które pozwolą uczennicom i uczniom świadomie wpływać na świat.

6. Edukacja globalna stosuje aktualny i obiektywny opis ludzi i zjawisk, nie utrwała istniejących stereotypów.

Czy w Polsce żyją niedźwiedzie polarne? Czy wszyscy Polacy to złodzieje? Odpowiedź na te pytania oczywiście jest negatywna. Podobnie w Afryce nie wszyscy mieszkają w chatkach z gliny, a wielu Afrykańczyków nie widziało na własne oczy lwa czy żyrafy, bo te żyją w rezerwach przyrody. Mówiąc o krajach globalnego Południa, zawsze korzystaj z wiarygodnych źródeł oraz przytaczaj aktualne i sprawdzone dane. Na osobach prowadzących zajęcia spoczywa duża odpowiedzialność, więc przed wykorzystaniem każdego materiału zastanów się, czy pomoże on pozbyć się stereotypów, czy raczej je wzmocni.

7. Edukacja globalna pokazuje przyczyny i konsekwencje zjawisk globalnych, nie ogranicza się do faktografii.

Według statystyk ponad 840 mln ludzi na świecie nie ma dostępu do wody pitnej, 75 mln dzieci nie chodzi do szkoły, a co 5 sekund umiera z głodu dziecko. Te informacje szokują, ale nie dają odpowiedzi na pytanie, dlaczego tak się dzieje oraz nie pokazują sposobów na zmianę takiej sytuacji. Mówiąc uczennicom i uczniom o zjawiskach globalnych, dociekaj przyczyn, analizuj ich konsekwencje dla nas i osób, których problem dotyczy bezpośrednio.

8. Edukacja globalna promuje zrozumienie i empatię, nie odwołuje się tylko do współczucia.

Historie osób, które codziennie zmagają się z brakiem bieżącej wody i toalety, chorobami, głodem, brakiem szkoły czy pracy, łatwo wywołują nasze wzruszenie i chęć pomocy. Chcemy zmienić ich los. W edukacji globalnej konieczne jest jednak zrobienie kroku dalej – podjęcie próby zrozumienia sytuacji, w jakiej znalazła się opisywana osoba oraz jej emocji, a także przeanalizowanie przyczyn i konsekwencji takiego stanu. W pracy z młodzieżą stosuj metody, które rozwijają empatię.

9. Edukacja globalna szanuje godność prezentowanych osób, nie sięga do drastycznych obrazów, nie szokuje przemocą.

Docierające do nas za pośrednictwem mediów obrazy z krajów Południa, np. zdjęcia i opisy ofiar wojen i katastrof naturalnych, są często drastyczne i szokujące. Pokazują ludzi w sytuacjach, w których nikt z nas nie chciałby być sportretowany, często bez zgody bohaterów. Ludzi nie można traktować jako anonimowych ilustracji obrazujących katastrofę czy konflikt. Zanim zdecydujesz się użyć czyjegoś wizerunku, zastanów się, czy chciał(-a)byś, aby ciebie pokazano w takiej sytuacji i sprawdź, czy sportretowana osoba wyraziła na to zgodę.

10. Edukacja globalna oddaje głos ludziom, których sytuację pokazuje, nie opiera się na domysłach i wyobrażeniach.

Wielu Europejczyków wypowiada się na temat problemów globalnych. Aby poznać pełen obraz sytuacji, warto sięgać do tekstów i wypowiedzi mieszkańców krajów Południa. Ich perspektywa jest często inna niż nasza i pozwala lepiej zrozumieć istotę problemu. Przeczytaj z uczennicami i uczniami wywiad z działaczką związków zawodowych w RPA, która opowiada o warunkach pracy w fabrykach odzieżowych. Poznaj historię Mariki – 12-letniej Kenijki, która codziennie po szkole niesie do domu kanister z dziesięcioma litrami wody. Obejrzyj film o uchodźcach z Czeczenii, którzy szukają schronienia w Polsce z powodu prześladowań w swojej ojczyźnie. Relacje z pierwszej ręki, bezpośrednio od bohaterów i świadków wydarzeń, najlepiej pokażą temat oraz pomogą go lepiej zrozumieć i zapamiętać.

Materiał został opracowany przez Annę Paluszek, Paulinę Szczygiet i Jędrzeja Witkowskiego w ramach projektu „Zwiększenie znaczenia edukacji globalnej w systemie edukacji formalnej” realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej i Polską Akcję Humanitarną.

S – 17

CZĘŚĆ OPISOWA

ĆWICZENIE 1

HISTORIA

CO BY BYŁO, GDYBY?

S – 19
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to pozwala uczniom i uczennicom poznać wpływ odkryć geograficznych na kulturę i gospodarkę dwóch krajów obecnie zaliczanych do krajów globalnego Południa: Bangladeszu – od lat jednego z najuboższych krajów na świecie – oraz Brazylii, której gospodarka oparta jest w dużej mierze na eksploatacji puszczy amazońskiej. Umożliwia spojrzenie na historię jako na proces. Ważne, by ćwiczenie pomogło uczniom i uczennicom myśleć przyczynowo-skutkowo.

Przedmiot: historia

Realizowany zapis podstawy programowej:

16. Wielkie odkrycia geograficzne.
2. Uczeń ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz ich znaczenie dla Nowego Świata.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ zna fakty z historii Bangladeszu i Brazylii sprzed wielkich odkryć geograficznych i po nich;

- ➔ analizuje, jak obecność Europejczyków wpłynęła na historię i na życie społeczno-gospodarcze Bangladeszu i Brazylii;
- ➔ ocenia wpływ odkryć na obecną sytuację Bangladeszu i Brazylii.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Podziel uczniów na czteroosobowe grupy. Połowie grup rozdaj kartę A z informacjami dotyczącymi Brazylii, połowie – kartę B z informacjami dotyczącymi Bangladeszu.
2. Poproś, by uczniowie zapoznali się z danymi na karcie. Na osi czasu zaznaczone są wydarzenia i fakty sprzed wielkich odkryć geograficznych i po nich. Zadaniem uczniów i uczennic jest umieszczenie na osi wydarzeń i faktów podanych w ramce.
3. Po wykonanym zadaniu poproś grupy pracujące z kartą A o połączenie się z grupami pracującymi z kartą B i porównanie swoich zapisów na osi.
4. Następnie zapytaj, jak, zdaniem uczennic i uczniów, wyglądałyby współczesne Brazylia i Bangladesz, gdyby nie zostały „odkryte” przez Europejczyków. Poproś grupy o wspólne omówienie tego zagadnienia, a następnie przedstawienie wniosków na forum. Wnioski z dyskusji zapisz na tablicy, a także poproś uczniów o zanotowanie ich w zeszytach.

CO BY BYŁO, GDYBY?

Karta pracy A - Brazylia

S-20
KARTA PRACY

XIV w.	Rdzenni mieszkańcy funkcjonują w zorganizowanych federacjach plemiennych.
1500 r.	
XV w.	
XVI w.	Rdzenna ludność masowo umiera wskutek chorób przywiezionych przez przybyszów z Europy (m.in. grypy, ospy, gruźlicy) oraz z powodu niewolniczej pracy na plantacjach.
XVI w.	Portugalczyki dokonują zaboru ziemi i przekazują ją na własność portugalskiej arystokracji.
XVI w.	
XVII w.	Kolonizatorzy wycinają ogromne połacie lasu pod plantacje trzciny cukrowej i hodowlę bydła. Cukier trzcinowy staje się głównym towarem eksportowanym do Europy.
XVIII w.	Portugalczyki odkrywają bogate złoża złota, rozpoczyna się tzw gorączka złota. Drogocenny kruszec jest wysyłany do Portugalii.
XVIII w.	
XIX w.	Wybucha wojna z Portugalią o niepodległość Brazylii.
1888 r.	Nowe władze znoszą niewolnictwo.
XX w.	Nowe obszary lasów są wycinane pod przemysłową produkcję soi na pasze dla zwierząt hodowlanych w Stanach Zjednoczonych.
XX w.	
XX w.	
XX w.	70% mieszkańców dzielnic nędzy, tzw. faveli, to osoby czarnoskóre.
Koniec XX w.	Brazylia staje się jedną z najszybciej rozwijających się gospodarek na świecie.
XXI w.	Brazylia jest największym na świecie producentem biopaliw z trzciny cukrowej.
XXI w.	

- ➔ Na skutek wielowiekowej eksploatacji i wycinania lasów liczne gatunki zwierząt i roślin są zagrożone wyginięciem.
- ➔ Katoliccy misjonarze przywiezieni przez „odkrywców” rozpoczynają działalność misyjną i „nawracają” rdzennych Indian.
- ➔ Tysiące hektarów lasów zostaje wyciętych pod plantacje kawy na eksport.
- ➔ Handlarze uprowadzają z Afryki pierwszych 20 milionów niewolników.
- ➔ W kraju panuje chaos, targają nim przewroty i rewolty, dochodzi do zamachów stanu.
- ➔ Język portugalski staje się językiem urzędowym Brazylii; ¼ populacji to rzymscy katolicy.
- ➔ Portugalczyk Pedro Álvares Cabral „odkrywa” Brazylię.

Karta pracy B – Bangladesz

VI w.	Mieszkańcy terytorium dzisiejszego Bangladeszu są zorganizowani w królestwa. Królestwa prowadzą handel międzynarodowy z odległymi krajami.
VIII w.	
XII w.	Na teren dzisiejszego Bangladeszu przybywają muzułmanie i zaczyna się tam szerzyć islam.
XV w.	
Koniec XV w.	Portugalscy misjonarze i kupcy „odkrywają” Bengal.
XVI w.	
XVI w.	W Bengalu rozpoczynają się nieformalne rządy prywatnej firmy – Brytyjskiej Kompanii Wschodniej.
XVII w.	Bengal staje się kolonią brytyjską. Ziemie należące do Bengalczyków są przeznaczane na plantacje na potrzeby eksportu do Europy. Rozpoczyna się masowa eksploatacja ludzi i zasobów naturalnych.
XIX w.	Zapisy prawne wprowadzone przez Brytyjczyków dyskryminują lokalną ludność w kontaktach z nimi.
XIX w.	
Początek XX w.	Kolonizatorzy zaczynają wspierać ugrupowania muzułmańskie.
XX w.	Kolonizatorzy, zgodnie z zasadą „dziel i rządź”, podsycają wzajemną niechęć między grupami Hindu a muzułmanami.
XX w.	Następuje podział kraju; powstaje Bangladesz; nasilają się nastroje nacjonalistyczne.
Lata 70. XX w.	Na skutek wojny 10 milionów uchodźców ucieka do Indii.
XX w.	W ciągu 30 lat kraj nawiedzają niespotykane do tej pory powodzie; z powodu podnoszącego się poziomu wody coraz większe połacie ziemi nie nadają się do zamieszkania i uprawy.
XXI w.	
XXI w.	
XXI w.	Bangladesz jest jednym z najbiedniejszych krajów świata.

S-21

KARTA PRACY

- ➔ Miliony uchodźców klimatycznych opuszczają kraj.
- ➔ Odbywają się pierwsze wybory demokratyczne; powstają pierwsze ośrodki akademickie.
- ➔ Kraj nawiedza pierwsza klęska głodu, ofiarami są Bengalczycy.
- ➔ W kraju brak jest stabilności politycznej, nasilają się problemy ekonomiczne, wojsko walczy o władzę.
- ➔ Do Bengalu przybywają Holendrzy i Anglicy. Rozpoczyna się spór, kto będzie dominował w Bengalu i czerpał korzyści z „odkrytego” kraju.
- ➔ Panujący władcy prowadzą wielkie projekty inżynieryjne i melioracyjne, dzięki którym nawadniane są pola. Żyzna ziemia Bengalu daje obfite plony.
- ➔ Muzułmańscy ekstremiści dokonują zamachów bombowych i przeprowadzają ataki terrorystyczne.

ODPOWIEDZI DLA NAUCZYCIELA

Karta pracy A - Brazylia

XIV w.	Rdzenni mieszkańcy funkcjonują w zorganizowanych federacjach plemiennych.
1500 r.	Portugalczyk Pedro Álvarez Cabral odkrywa Brazylię
XV w.	Katoliccy misjonarze przywiezieni przez „odkrywców” rozpoczynają działalność misyjną i „nawracają” rdzennych Indian.
XVI w.	Rdzenna ludność umiera masowo na choroby przywiezione przez przybyszów z Europy (m.in. grypę, ospę, gruźlicę) oraz wskutek niewolniczej pracy na plantacjach.
1549 r.	Handlarze uprowadzają z Afryki pierwszych z 20 milionów niewolników.
XVI w.	Portugalczyki dokonują zaboru ziemi i przekazują ją na własność portugalskiej arystokracji.
XVII w.	Kolonizatorzy wycinają ogromne połacie lasu pod plantacje trzciny cukrowej i hodowlę bydła. Cukier trzcinowy staje się głównym towarem eksportowanym do Europy.
XVIII w.	Portugalczyki odkrywają bogate złoża złota, rozpoczyna się tzw. gorączka złota. Drogocenny kruszec jest wysyłany do Portugalii.
XVIII w.	Tysiące hektarów lasów zostaje wyciętych pod plantacje kawy na eksport.
XIX w.	Wybucha wojna z Portugalią o niepodległość Brazylii.
1888 r.	Nowe władze znoszą niewolnictwo.
XX w.	Nowe obszary lasów są wycinane pod przemysłową produkcję soi na paszę dla zwierząt hodowlanych w Stanach Zjednoczonych.
XX w.	Język portugalski staje się językiem urzędowym Brazylii; ¾ populacji to rzymscy katolicy.
XX w.	W kraju panuje chaos, targają nim przewroty i rewolty, dochodzi do zamachów stanu.
XX w.	70% mieszkańców dzielnic nędzy, tzw. faveli, to osoby czarnoskóre.
Koniec XX w.	Brazylia staje się jedną z najszybciej rozwijających się gospodarek na świecie.
XXI w.	Brazylia jest największym na świecie producentem biopaliw z trzciny cukrowej.
XXI w.	Na skutek wielowiekowej eksploatacji i wycinania lasów liczne gatunki zwierząt i roślin są zagrożone wyginięciem.

S-22

KARTA PRACY

ODPOWIEDZI DLA NAUCZYCIELA

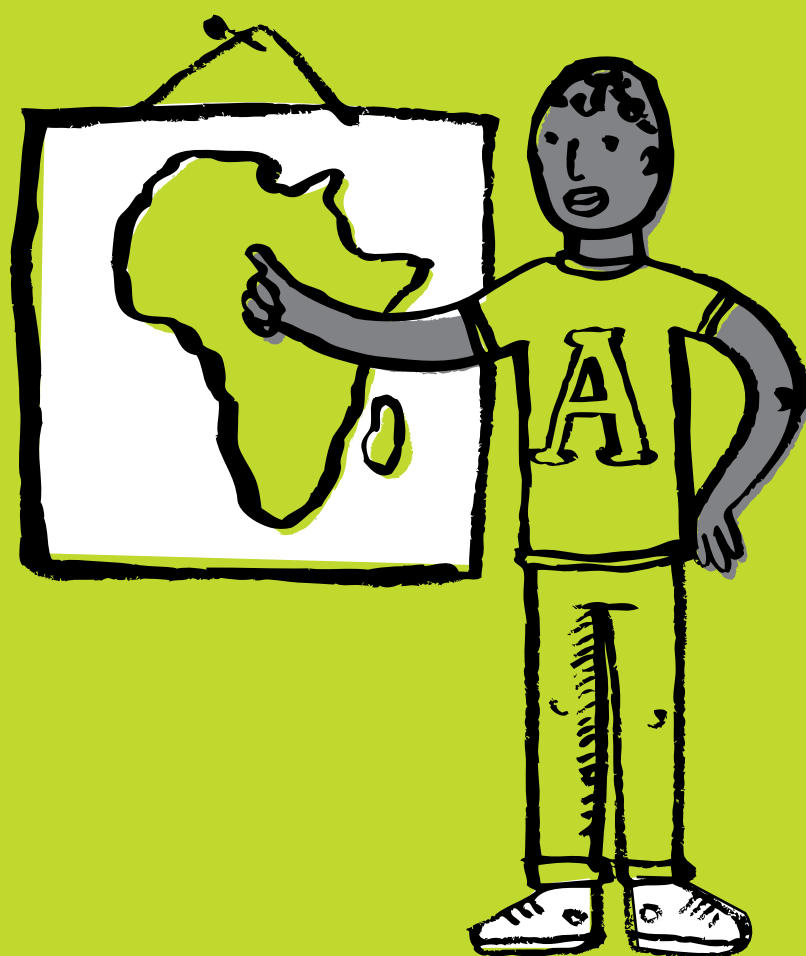
Karta pracy B - Bangladesz

VI w.	Mieszkańcy terytorium dzisiejszego Bangladeszu są zorganizowani w królestwa. Królestwa prowadzą handel międzynarodowy z odległymi krajami.
VIII w.	Odbывают się pierwsze wybory o charakterze demokratycznym, powstają pierwsze ośrodki akademickie.
XII w.	Na teren dzisiejszego Bangladeszu przybywają muzułmanie i zaczyna się tam szerzyć islam.
XV w.	Panujący władcy prowadzą wielkie projekty inżynierskie i melioracyjne, dzięki którym nawadniane są pola. Żyzna ziemia Bengalu daje obfite plony.
Koniec XV w.	Portugalscy misjonarze i kupcy „odkrywają” Bengal.
XVI w.	Do Bengalu przybywają Holendrzy i Anglicy. Rozpoczyna się spór o ustalenie, kto będzie dominował w Bengalu i czerpał korzyści z „odkrytego” kraju.
XVI w.	W Bengalu rozpoczynają się nieformalne rządy prywatnej firmy – Brytyjskiej Kompanii Wschodniej.
XVII w.	Bengal staje się kolonią brytyjską. Ziemie należące do Bengalczyków są przeznaczane na plantacje na potrzeby eksportu do Europy. Rozpoczyna się masowa eksploatacja ludzi i zasobów naturalnych.
XIX w.	Zapisy prawne wprowadzone przez Brytyjczyków dyskryminują lokalną ludność w kontaktach z nimi.
XIX w.	Kraj nawiedza pierwsza klęska głodu, ofiarami są Bengalczyki.
Początek XX w.	Kolonizatorzy zaczynają wspierać ugrupowania muzułmańskie.
XX w.	Kolonizatorzy, zgodnie z zasadą „dziel i rządź”, podsycają wzajemną niechęć między grupami Hindu a muzułmanami.
XX w.	Następuje podział kraju, powstaje Bangladesz, nasilają się nastroje nacjonalistyczne.
Lata 70. XX w.	W kraju brak jest stabilności politycznej, nasilają się problemy ekonomiczne, wojsko walczy o władzę.
Lata 70. XX w.	Na skutek wojny 10 milionów uchodźców ucieka do Indii.
XX w.	W ciągu 30. lat kraj nawiedzają niespotykane do tej pory powodzie; z powodu podnoszącego się poziomu wody coraz większe połacie ziemi nie nadają się do zamieszkania i uprawy.
XXI w.	Muzułmańscy ekstremiści dokonują zamachów bombowych i przeprowadzają ataki terrorystyczne.
XXI w.	Miliony uchodźców klimatycznych opuszczają kraj.
XXI w.	Bangladesz jest jednym z najbiedniejszych krajów świata.

S-23

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 2

HISTORIA

KOLONIALIZM Z INNEJ PERSPEKTYWY

S – 25
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to pozwala uczniom i uczennicom spojrzeć na kwestię kolonializmu oczami przedstawicieli narodów i państw kolonizowanych. Cytaty z wypowiedzi intelektualistów i liderów opinii z krajów afrykańskich pokazują szereg politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych konsekwencji kolonializmu. Ćwiczenie uwidacznia wpływ ekspansji kolonialnej na kulturę podbijanych społeczności.

Przedmiot: historia

Realizowany zapis podstawy programowej:

32. Europa i świat w XIX w.

32.4 Uczeń ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.

Cele ćwiczenia

Uczeń/uczennica:

- ➔ zna wybrane skutki kolonializmu, dostrzegane przez przedstawicieli narodów kolonizowanych;
- ➔ wskazuje, które skutki kolonializmu w największym stopniu wpływają na współczesną sytuację krajów Południa.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów i uczennice, że celem ćwiczenia jest poznanie opinii mieszkańców Afryki na temat skutków ekspansji kolonialnej Zachodu w ich krajach.
2. Podziel uczniów na pary lub 4-osobowe grupy. Rozdaj im materiał pomocniczy nr 1 z cytatami z wypowiedzi i publikacji znanych intelektualistów i działaczy społecznych z krajów globalnego Południa. Zadaniem grupy jest zapoznanie się z cytatami i określenie, jakiego skutku lub skutków kolonializmu dotyczy.
3. Poproś kolejne pary lub grupy o przedstawienie jednego cytatu i określenie, jakiego skutku kolonializmu dotyczy. Jeden cytat może się łączyć z więcej niż jednym skutkiem, więc dopytuj uczniów. Przedstaw im też krótko autora/autorkę cytatu.
4. Podawane przez uczniów i uczennice skutki zapisuj na tablicy w trzech kolumnach – osobno skutki społeczno-kulturowe, polityczne i ekonomiczne. Za każdym razem proś klasę o przyporządkowanie skutków do właściwej kolumny. Możesz rozszerzyć wypracowaną przez uczniów listę o skutki opisane w artykule M. Wojtalika „Skutki polityki kolonialnej z perspektywy kolonizowanych społeczności i państw”, opublikowanego na stronie www.ceo.org.pl/globalna.
5. W ramach podsumowania zapytaj uczniów i uczennice, które z wymienionych skutków mają, ich zdaniem, największy wpływ na obecną sytuację Afryki. Poproś o rozmowę na ten temat w parach, a następnie wskazanie przez każdą z par 1 lub 2 skutków ich zdaniem kluczowych.

CYTATY

DOTYCZĄCE SKUTKÓW KOLONIALIZMU

-1-

Przez pierwszą połowę dwudziestego wieku wiele administracji kolonialnych umyślnie utrzymywało wśród rdzennych Afrykanów niski poziom edukacji i blokowało ich dostęp do specjalistycznych zajęć, żeby zapobiec zdobyciu przez nich kompetencji większych niż niezbędne i zapewnić, że nowi zarządcy państwa nie będą w stanie rządzić samodzielnie. To pomagało utrzymywać zależność Afryki.

Szybkie wycofanie się kolonialnej administracji pozostawiło świeżo niepodległe państwa ze stosunkowo małą liczbą ludności miejscowej wykształconej do zarządzania odziedziczoną kolonialną biurokracją lub fachowców, którzy mogliby zapewniać usługi medyczne, prowadzić biznes, szkoły i inne instytucje.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej Nagrody Nobla

-2-

Misjonarze z pewnością zapewnili całym społecznościom możliwość nauki czytania i pisania – chociaż czytać można było jedynie Biblię. (...) Wielu tubylców dochodziło do wniosku, że Bóg umiłował ich mniej, że Bóg zdecydował objawić się nie bezpośrednio im, lecz tylko innym – Europejczykom – którzy obecnie oferowali im boskie wiadomości (...), wydawało się więc oczywiste, że europejski sposób życia, kultura i obyczaje były wyższe i lepsze, a miejscowe życie i kultura musiały się zmienić.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej Nagrody Nobla

-3-

Powiedziałbym, że kolonializm jest wspaniałą rzeczą. Rozpowszechnił cywilizację w Afryce. Przed nim oni nie znali pisma, koła w naszym rozumieniu, nie mieli szkół, szpitali ani nawet normalnego ubrania.

Ian Smith – urodzony w Afryce potomek brytyjskich kolonizatorów, pierwszy premier brytyjskiej Rodezji (obecnie Zimbabwe), zwolennik „supremacji białych” i jeden z czołowych ideologów rasistowskich

-4-

Europejskie mocarstwa tak samo szybko i przypadkowo kreśliły linie na mapie Afryki w 1885 roku, jak w latach 50. i 60 XX wieku. opuszczały stworzone w ten sposób

kolonie. Pozostawione w nich grupy miejscowej ludności miały tworzyć państwa narodowe, jednak wiele z tych grup odkryło, że są stłoczone razem jak bydło w granicach nowych państw i tożsamości. Dla przykładu we wschodniej Afryce Masajowie zostali umieszczeni w Kenii i Tanzanii; Teso w Kenii i Ugandzie, Somalijczycy w Kenii, Etiopii i Somalii; Luo w Kenii, Ugandzie i Tanzanii. Nowym państwom narodowym nadano nazwy, flagi i hymny narodowe i przekazano je wybranym grupom wykształconych na Zachodzie elit, z których większość odnosiła się ze zrozumieniem do kolonialnej administracji lub była przygotowana przez Zachód do przywództwa.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej nagrody Nobla.

S-26

KARTA PRACY

Społeczności, których kultury i religie są raczej ustne niż spisane i zinstytucjonalizowane, są zawsze bardziej podatne na destabilizujące siły kolonializmu, niepokoju lub wojny. W całej Afryce na przestrzeni kilkunastu dekad kultury wielu społeczności zostały pozbawione wszelkiego znaczenia. Osoby zbierające całą wiedzę grupy zostały odrzucone jako czarownicy i szamani, i wszystko to, co wiedzieli o swoich społecznościach – ceremonie, symbole, historie, tańce, folklor – umarło razem z nimi.

Wangari Maathai (ur. 1940) – kenijska działaczka ekologiczna i społeczna, laureatka Pokojowej Nagrody Nobla

Język angielski stał się miarą inteligencji i możliwości artystycznych i naukowych, i wszystkich innych gałęzi edukacji. Angielski stał się główną determinantą tego, czy dziecko podąży w górę drabiny formalnej edukacji. (...)

Stąd jednym z najbardziej upokarzających doświadczeń było zostać złapanym na mówieniu w języku Kikuju w sąsiedztwie szkoły. Sprawca takiego czynu otrzymywał kary cielesne lub był zmuszony nosić obręcz z blachy dookoła szyi z napisami w stylu „jestem głupi” lub „jestem osłem”.

Ngũgĩ wa Thiong’o (ur. 1938) – kenijski pisarz i aktywista społeczny; za swoją działalność spędził kilka lat w więzieniu, obecnie przebywa na emigracji w USA

To, co przyniósł kolonializm, to stworzenie nowej elity dobrze wykształconych afrykańskich chrześcijan, którzy są oderwani od swojej własnej tradycji, sposobów życia oraz kultury.

Adu Boahen (1932–2006) – profesor Uniwersytetu w Ghanie, historyk, polityk

Kolonializm narzucił swoją kontrolę nad społeczną produkcją dóbr poprzez podbój militarny i późniejszą polityczną dyktaturę. Jednak najważniejszym obszarem jego podboju był umysłowy wszechświat kolonizowanych, kontrola poprzez kulturę nad tym, jak ludzie postrzegają

siebie samych i swoje związki ze światem. Ekonomiczna lub polityczna kontrola nigdy nie może być efektywna bez kontroli nad umysłami. Kontrolować ludzką kulturę znaczy kontrolować narzędzia, za pomocą których człowiek określa się wobec innych.

Ngũgĩ wa Thiong’o (ur. 1938) – kenijski pisarz i aktywista społeczny, za swoją działalność spędził kilka lat w więzieniu, obecnie przebywa na emigracji w USA

S-27

KARTA PRACY

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2 (DLA NAUCZYCIELA) – ZEBRANE SKUTKI KOLONIALIZMU Z CYTATÓW

- niski poziom edukacji, brak wykształconych elit zdolnych do rządzenia państwem (cytat nr 1)
- rozpowszechnienie umiejętności czytania i pisania w społecznościach Afryki (cytat nr 2)
- ograniczenie możliwości edukacji do lektury Biblii/poznawania religii chrześcijańskiej (cytat nr 2)
- przekonanie Afrykanów, że ich kultura i tradycja jest gorsza, ponieważ to nie im, a Europejczykom objawił się Bóg (cytat nr 2)
- stworzenie podstawowej infrastruktury (np. dróg) w krajach kolonizowanych (cytat nr 3)
- przekazanie osiągnięć technicznych cywilizacji Zachodu krajom kolonizowanym (cytat nr 3)
- przypadkowe wyznaczenie granic państw afrykańskich (cytat nr 4)
- w jednym państwie znalazły się różne grupy etniczne, które musiały dostosować się do formuły państwa narodowego (cytat nr 4)
- dominacja języka kolonizatora w edukacji i wśród wyższych warstw społeczeństwa (cytat nr 5)
- stygmatyzacja języków afrykańskich jako języków warstw niższych, będących oznaką braku wykształcenia (cytat nr 5)
- wykształcenie elity intelektualnej na sposób zachodni, w oderwaniu do jej własnej tradycji i kultury (cytat nr 6)
- zepchnięcie lokalnych kultur na margines (cytat nr 7)
- utrata wiedzy o wielkiej części lokalnej ustnej kultury i tradycji (cytat nr 7)
- dominacja kultury krajów zachodnich nad kulturą i sposobami myślenia krajów kolonizowanych (cytat nr 8).

S-28

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 3

HISTORIA

AFRYKA W KOLORZE SEPII

S-30
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to wykorzystuje dotychczasową wiedzę młodych ludzi oraz ich umiejętność czytania i interpretowania materiału ikonograficznego. Uczy wyciągania wniosków i dzielenia się własnymi przemyśleniami. Pozwala określić warunki egzystencji rdzennych mieszkańców skolonizowanej Afryki oraz ich relacje z kolonizatorami, a także ustalić przyczyny takiego stanu rzeczy.

Przedmiot: historia

Realizowany zapis podstawy programowej:

32. Europa i świat w XIX w.

32.4 Uczeń ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.

36. Europa i świat na przełomie XIX i XX w.

36.1 Uczeń przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego.

36.2 Uczeń charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego;

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ wykorzystując przykłady, opisuje, jaka była sytuacja rdzennych mieszkańców skolonizowanej Afryki;
- ➔ opisuje, w jaki sposób kolonizatorzy traktowali miejscową ludność.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów, że zastanowicie się wspólnie, w jaki sposób kolonizacja kontynentu afrykańskiego wpłynęła na życie codzienne ludności tubylczej na przełomie XIX i XX wieku.
2. Podziel klasę na 8 zespołów. Poproś, aby każda grupa wylosowała jedno z przygotowanych zdjęć. Z takim samym zdjęciem będą pracowały dwie grupy. Poproś uczniów, aby, korzystając z własnej wiedzy i informacji zawartych na zdjęciach, odpowiedzieli na poniższe pytania:
 - ➔ Czym zajmują się tubylcy przedstawieni na zdjęciu?
 - ➔ Czym zajmują się Europejczycy?
 - ➔ Jak byście określili sytuację rdzennych mieszkańców w skolonizowanej Afryce?
 - ➔ Jak byście określili relacje między ludnością tubylczą a białymi?
3. Poproś, aby po kolei każda z grup przedstawiała swoje zdjęcie i związane z nim przemyślenia. Warto zadbać o to, żeby wszyscy uczniowie mogli dokładnie widzieć wszystkie prezentowane zdjęcia.

4. Następnie zachęć uczniów do zapoznania się z fragmentami wspomnień Kazimierza Nowaka z pięcioletniej samotnej podróży po Afryce. Wyjaśnij, że Kazimierz Nowak odbył swoją podróż na początku lat 30. XX wieku, przemieszczając się głównie na rowerze. Cały czas notował swoje wrażenia i obserwacje, pisząc o pięknie kontynentu, ale i grozie afrykańskiej dziewiczej przyrody, o kolonializmie i globalizacji. W niesłychany, jak na owe czasy, krytyczny, odważny, niezależny sposób oceniał imperialne zwyczaje Europejczyków w Afryce.

Po przedstawieniu tego krótkiego wstępu poproś uczniów, aby przeczytali tekst zawarty w materiale pomocniczym. Tekst składa się z 4 części, każda osoba czyta jedną z nich. Zadaniem uczniów i uczennic jest odpowiedź na poniższe pytania:

- Jak Kazimierz Nowak ocenia działania kolonizatorów w Afryce?
- Jakie podaje argumenty na poparcie swego stanowiska?

5. Podsumowując ćwiczenie, poproś uczniów o refleksję:
➤ Dlaczego kolonizatorzy tak traktowali autochtonów? Jakimi pobudkami kierowali się kolonizatorzy? Jaki był cel takich działań kolonizatorów?

Możesz zaproponować uczniom przeczytanie „Jądra ciemności” Josepha Conrada, całości „Rowerem i pieszo przez czarny ląd. Listy z podróży afrykańskiej z lat 1931–1936” Kazimierza Nowaka lub „Wytępić całe to bydło” Svena Lidqvista.

ZESTAW FOTOGRAFII:

Autor: Kazimierz Zagórski (Casimir Ostoja Zagourski), (ur. 1883 w Żytomierzu, zm. 1944), polski fotograf i podróżnik. Lata 1928–1937
Źródło: www.ezakwantu.com

S-32

KARTA PRACY

Autor: Kermit Roosevelt I (ur. w 1889 r. w Oyster Bay, zm. 1943 r.)
Amerykańska ekspedycja myśliwska do Brytyjskiej Afryki Wschodniej 1909
Źródło: www.my-hunt.com

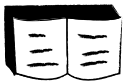

Autor: Pierre Daye (ur. w 1892 r.
w Schaerbeek, zm. w 1960 r.
w Argentynie), belgijski dziennikarz
i wydawca.

Ekspedycja w Kongu Belgijskim, 1919
Źródło: „National Geographic Polska”,
nr 8 (23), sierpień 2001

S-33

KARTA PRACY

Autor: Kazimierz Zagórski
(Casimir Ostojka Zagourski),
(ur. 1883 w Żytomierzu, zm. 1944),
polski fotograf i podróżnik.
Lata 1928–1937
Źródło: www.ezakwantu.com

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1

Kazimierz Nowak, „Rowerem i pieszo przez czarny ląd. Listy z podróży afrykańskiej z lat 1931–1936”,
(fragmenty)

EGIPT

[...] Tu na Wschodzie jedyną rozrywką duchową jest masowo dowożona przez Anglików whisky. Ceny alkoholu są bardzo przystępne, by ludność jak najbardziej znieprawić. Oto polityka kolonialna!

Każde dzieło traktujące o koloniach jest napisane przez ludzi związanych sekretem służbowym i przechodzi przez tak silną cenzurę zainteresowanych, że jeżeli na tych dziełach ktoś studiować chce Afrykę, zna ją jeszcze mniej od tych, którzy nic o niej nie czytali...

Całe opowiadanie o niesieniu kultury w busz jest bajką, i to bajką smutną. Przyglądając się tej rzeczywistości, zaprawdę dumny jestem, że Polska kolonii nie posiada. Poznałem w mej podróży politykę kolonialną, strategię rządzenia koloniami, szkoda tylko, że mało kto w Polsce ocenić umie moje zdobycze.

Gdy nawiążesz rozmowę z takim na przykład Anglikiem, odpowie z dumą, że te piękne szosy, te śluzy na Nilu, te mosty, kolej etc. To dzieło ich właśnie, że gdyby nie oni, tubylcy nie znalazliby światła elektrycznego, tramwajów, telegrafu, telefonu i innych cudów techniki nowoczesnej.

Tak, to prawda, Europejczycy przynieśli cuda XX wieku, realizowali je jednak rękoma ludności miejscowej dla siebie tylko i dla swoich, a tubylec w ulicznym pyłe lub ciemnej norze jak mieszkał, tak mieszka, je nędznie, jak dawniej jadł, i ciemny jest, jak był, z tą różnicą, że cieplejnie i moralnie nie jest już tak, jak dawniej, zdrów... [...].

ZWIĄZEK

POŁUDNIOWEJ AFRYKI

[...] Ile razy słyszę słowa „Jesteśmy narodem kolonizatorów!”, stają przed oczyma duszy obrazy naprawdę czarnej Afryki, męczzonej i gnębionej, milionowych rzesz tubylców okradzionych z ziemi i swej dawnej moralności, całych szczepów i ras przez zbrodniczą cywilizację zatracanych.

Osiedla ludzi białych składają się z pięknych will z zadbanymi ogrodami, a szerokie drogi, po których suną automobile, ocieniają wspaniałe drzewa, obok zaś znajdują się rezerwy dla tubylców – skazanych, by zginąć śmiercią głodową. Anglicy zwą je *location*, a wyraz ten wymawiają z pogardą, którą trudno powtórzyć. Ludzkie śmietniska, dom wariatów, szpital trędowatych, dożywotnie więzienie, wszystko to skupione w jednym...

Szałas zbite z przerdzewiałych puszek od benzyny, konserw i innych odpadków. Skupisko rdzy, brudu, zgniłych worków, walące się w ruinę nory – oto towarzyszące każdemu niemal białemu osiedlu kwatery bastardów, nieprawych dzieci białych zdobywców tych ziem i murzyńskich matek.

Przybysz nie spotka tu mężczyzn. To osiedla dla kobiet wyniszczonych przez życie, ubranych w barwne, jaskrawe *tachmany*, otoczonych dziećmi przeróżnych odmian i kolorów skóry. Dzieci brudne, nie odziane, chore, głodne, kaprawe, pozbawione ojców – żywy dowód przepastnego bagna moralnego Afryki angielskiej.

S-34

KARTA PRACY

KONGO BELGIJSKIE

[...] Z łona dziewiczej ziemi poczęto wrywać złoto, diamenty, miedź i inne bogactwa. Rozrastały się potrzeby kopalń, a przy utrudnionym i drogim transporcie w zamorskich krajów zaczęto zakładać farmy, plantacje, hodowle bydła, zaczęli zjeżdżać wielcy myśliwi na grubą zwierzynę, amatorzy złota, diamentów, lekkiego a szybkiego wzbogacenia się.

Oszalał świat ludzi cywilizowanych! Polowania na słonie, na lwy, na Murzynów stały się chlubą, szczytem dzielności!

Z portów afrykańskich zaczęły odbijać okręty wiozące bawełnę, kauczuk, oleje, złoto, cynk, cynę, miedź, platynę, diamenty, brylanty, kawę, kakao, cukier, kość słoniową, skóry zwierząt i Bóg wie, jakie jeszcze skarby – wszystko, co do wywozu się nadawało.

Okręty te powracały, wioząc tandetę całego świata, aby za jej pomocą odebrać te żebracze grosze, którymi opłacano ciężką pracę Murzyna. I znowu zapelniane skarbami Czarnego Lądu wracały do domu...

Jeśli postawiono tu jakiś porządný dom, zbudowano jakąś drogę, to jedynie po to, by służyła białym i ich szybkiemu bogaceniu się... Biali inżynierowie, dyrektorzy i cała gromada żerująca na kopalniach po latach pobytu tutaj posiada kapitałiki nie lada i jedzie z nimi daleko, gdzie z zaoszczędzonymi pieniędzmi żyć można spokojnie bez chininy, bez grozy czarnej febry czy innych strasznych chorób tej strefy.

Każdy ładunek wyrzucany na brzegi Europy czy Zachodu tworzył tymczasem nowe fortuny. Powstawali milionerzy i miliarderzy, a Murzyn, który te produkty ziemi wygrzebał czy zebrał własnymi rękoma na plantacjach, za zarobione pieniądze jadł jak dawniej maniok, za nadwyżkę zaś kupował tandetę, której w Europie nie sposób było się pozbyć, i z dzikiego mieszkańca puszczał się stuprocentowym proletariuszem.

Nic tak zgubnie nie działa na pierwotne ludy Afryki, ich kulturę i moralność, jak nasza wybujała cywilizacja, przeszczepiona gwałtownie na odległe ziemie Czarnego Lądu.

[...] Do „inwentarza” kopaczy czy poszukiwaczy złota należały czarne mieszkanki okolicznych wiosek, często dwunasto- lub trzynastoletnie dziewczęta, nabyte za kilkaset franków od rodziców, które, gdy już się sprzykrzą, przechodzą z rąk do rąk, by skończyć w którymś z portowych miast afrykańskich w domu publicznym jakiegoś chciwego Hindusa czy Araba, do domu pracowników kopalń zaś sprowadza się nowe. Oł, cywilizacja i europeizacja Afryki!

RODEZJA

[...] W czasie mego pobytu w Rodezji Północnej dobre czasy Murzynów należały do przeszłości. Dziki step i sawanna pozostały tylko tam, gdzie ziemia nie nadawała się pod uprawę, piękne zaś równiny położone wysoko nad powierzchnią morza zamieniono na farmy i pastwiska farmerów, na których Murzynom nie wolno się było osiedlać, ale tylko pracować w charakterze parobka. Były to tak zwane „ziemie koronne” sprzedane białemu osadnikowi lub czekające na nowego osadnika. Dla Murzynów pozostały ziemie przeznaczone na rezerwy murzyńskie, a te znajdowały się w okolicach niezdrowych, silnie malarycznych, zabagnionych lub pełnych kamieni, spalanych żarem słonecznym trudnym do zniesienia. Tak to wyglądała „nowa faza rozwoju” Afryki!

S-35

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 7

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

MAM WPŁYW

Ćwiczenie zachęca uczniów i uczennice do zastanowienia się nad sposobami wpływania przez obywateli na decyzje władz na poziomie globalnym i lokalnym. Zachęca do zastanowienia się nad różnorodnością postaw i zachowań, a także ich skutecznością i dostępnością. Pokazuje również, że wpływ obywatelki/obywatela na władzę jest nie tylko możliwy, ale również potrzebny.

S-37

CZĘŚĆ OPISOWA

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata.

23.4 Uczeń rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy).

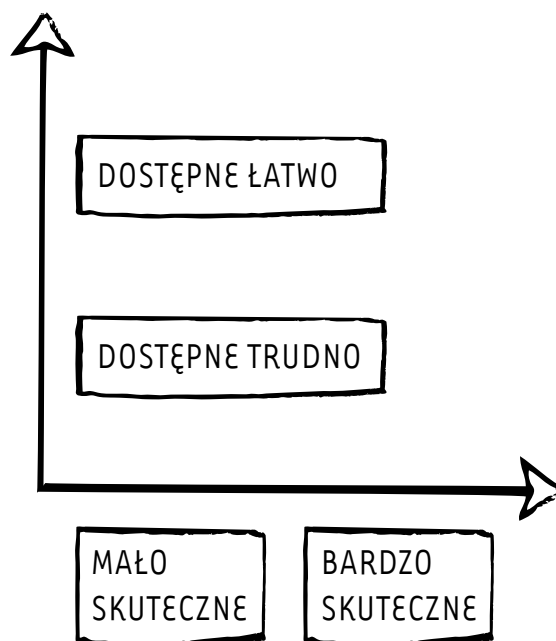
Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ zna sposoby wpływania przez obywateli i obywatelki na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym;
- ➔ ocenia skuteczność i dostępność sposobów wywierania wpływu na władzę;
- ➔ określa, w jakiej dziedzinie chciałby mieć wpływ na decyzje władz i wyjaśnia swoje wskazanie.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Rozetnij kartę pracy na pojedyncze punkty. Podziel uczniów i uczennice na 4-osobowe grupy. W zależności od rozmiaru grupy i czasu, jaki chcesz poświęcić na ćwiczenie, rozdaj każdej z grup od 3 do 10 różnych zdań (w razie potrzeby możesz przygotować i pociąć dwie lub trzy karty pracy). Poproś uczniów i uczennice, aby przeczytali razem otrzymaną listę sposobów wpływania na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym.
2. Poproś, aby każda z grup wspólnie uporządkowała te sposoby na wykresie, na którym na osi poziomej jest zaznaczona skuteczność wpływu, a na osi pionowej – dostępność każdego z rozwiązań (łatwość skorzystania z niego). Możesz narysować na tablicy wykres według poniższego wzoru.

3. Poproś każdą z grup o wymienienie sposobów ich zdaniem najskuteczniejszych. Które z nich są najbardziej dostępne? Zwróć uwagę uczniów na różnorodność postaw mających wpływać na decyzje władz, a także dużą dostępność (i łatwość stosowania) wielu z tych sposobów.
4. Poproś, aby każdy uczeń zastanowił się i wybrał jedno z ważnych dla niego aktualnych zagadnień na poziomie lokalnym, krajowym lub globalnym. Możesz podać przykłady: ścieżki rowerowe w mojej miejscowości, wprowadzenie opłat za studia wyższe, udział polskich wojsk w wojnie w Afganistanie, decyzja o interwencji wojsk NATO w Libii.
5. Poproś, aby każdy zastanowił się, jakich sposobów mógłby użyć, aby wpłynąć w tych sprawach na decyzję władz. Poproś 3–4 osoby o podzielenie się pomysłami na forum klasy.
6. Zwróć uwagę uczniów na rolę zaangażowania obywateli i obywaterek w proces decyzyjny władz na różnych poziomach dla kształtowania takiego otoczenia, w jakim chcieliby żyć. Możesz podać kilka przykładów działań społecznych, które doprowadziły do realnych zmian.
7. Zawieś w sali pełną listę sposobów wywierania wpływu na władze, tak aby uczniowie i uczennice mogli jej się przyjrzeć w wolnym czasie.

KARTA PRACY

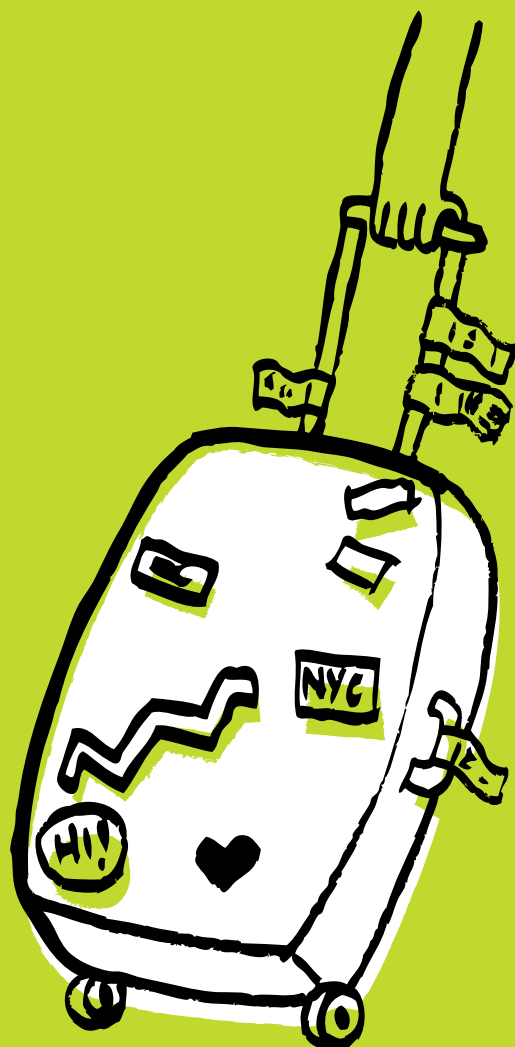
S-38

KARTA PRACY

WPLYW NA DECYZJE WŁADZ NA POZIOMIE LOKALNYM I GLOBALNYM.

- Pisanie listów do redakcji prasy codziennej i publicystycznej z komentarzami nt. decyzji władz.
- Zaangażowanie w działania samorządu uczniowskiego.
- Głosowanie w wyborach do samorządu uczniowskiego.
- Głosowanie w wyborach lokalnych.
- Głosowanie w wyborach krajowych (parlamentarnych i prezydenckich).
- Zamieszczanie komentarzy nt. decyzji władz na forach internetowych i w portalach społecznościowych.
- Praca w instytucji samorządowej (np. urzędzie gminy) lub państwowej (np. jednym z ministerstw).
- Organizacja spotkania (np. pokazu filmu lub debaty) na temat interesującego nas zagadnienia politycznego.
- Uczestnictwo w spotkaniach rady gminy/dzielnicy.
- Udział w spotkaniu przedwyborczym i zabranie na nim głosu.
- Namówienie kogoś do głosowania w wyborach lokalnych lub państwowych.
- Wolontariat w partii politycznej.
- Wolontariat przy kampanii wyborczej.
- Wolontariat w organizacji pozarządowej.
- Zbieranie podpisów pod petycją do władz.
- Podpisanie petycji do władz.
- Noszenie symbolu (wpinki, naszywki itp.) odwołującego się do stanowiska politycznego (np. bransoletki „Make poverty history” albo znaczka „Stop wojnie”).
- Świadome naruszenie prawa, któremu jesteśmy przeciwni i zgoda na poniesienie przewidzianej prawem kary – nieposłuszeństwo obywatelskie.
- Finansowe wsparcie kampanii politycznej.
- Finansowe wsparcie organizacji pozarządowej.
- Napisanie listu lub e-maila do polityka zaangażowanego w interesujący nas temat.
- Udział w demonstracji albo wiecu protestacyjnym.
- Udział w bojkocie konsumenckim (np. produktów firmy odzieżowej, która łamie prawa pracownicze w fabrykach).

ĆWICZENIE 5

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

OBYWATELE ŚWIATA

Ćwiczenie to pomaga uczniom i uczennicom poznać różne elementy definicji obywatelstwa globalnego. Jednocześnie daje grupie szansę na wypracowanie własnego rozumienia tego zjawiska. Może ona – w odniesieniu do własnych doświadczeń – ocenić atrakcyjność i możliwość realizacji wizji globalnego społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.

S – 40
CZĘŚĆ OPISOWA

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie
Realizowany zapis podstawy programowej:

9. Patriotyzm dzisiaj.

4. Uczeń uzasadnia, że można równocześnie być Polakiem, Europejczykiem i członkiem społeczności światowej.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ definiuje, czym jest dla niej/niego obywatelstwo globalne,
- ➔ określa, jak w tę definicję wpisuje się obywatelstwo polskie.

Instrukcja dla nauczyciela

1. Przedstaw klasie zasady gry w bingo. Podkreśl, że zadaniem uczniów i uczennic jest wypełnienie karty pracy tak, by do każdego stwierdzenia dopisać imię ucznia, który się z nim zgadza. Rozdaj wszystkim uczniom kserokopie karty i poinformuj, w jaki sposób

określicie koniec gry. Można grać przez określony czas (np. 5 minut) lub do momentu, gdy pierwsza osoba krzyknie: – *Bingo!* – na znak, że wypełniła wszystkie pola. Zachęć uczniów i uczennice do wstania z miejsc i wyrażania opinii na tematy wymienione w karcie.

2. Po zakończeniu gry w bingo zachęć uczniów do podzielenia się doświadczeniami wyniesionymi z gry. Tę rozmowę możesz podsumować, mówiąc że określenia z bingo opisują więź łączącą jednostkę z jej otoczeniem i społecznością. Dopytaj klasę, o jakim „otoczeniu” i jakiej „społeczności” jest tu mowa (*otoczenie – świat, społeczność – wszyscy ludzie*). Powiedz, że dlatego właśnie cechy te można określić jako charakterystyczne dla obywateli świata.
3. Wprowadź uczniów do kolejnej części ćwiczenia, zaznaczając, że w zestawie cech z bingo można znaleźć bardziej i mniej istotne dla globalnego obywatelstwa. Przekaz uczniom, że w kolejnych krokach – metodą kuli śnieżowej – wspólnie stworzą klasowe definicje obywatelstwa globalnego. Przedstaw im sposób pracy: najpierw w parach na podstawie bingo i własnej opinii tworzą definicję obywatelstwa światowego; następnie łączą się w czwórki, w których w toku dyskusji ustalają wspólną definicję; następnie czwórki łączą się w ósemki i wykonują to samo polecenie. Na koniec każdy zespół przedstawia swoją definicję, zapisaną wcześniej na flipcharcie lub tablicy.
4. Przyjrzyj się z klasą powstałym definicjom. Porównajcie je na forum, ustalcie najważniejsze cechy świadczące o „światowości”. W *Materiale dodatkowym*

dla nauczyciela wypisano definicje stworzone przez inne osoby/instytucje. Możesz je wykorzystać w trakcie omówienia, przedstawiając elementy, które mogły się nie pojawić w definicjach grup i poddać je pod dyskusję.

5. W podsumowaniu ćwiczenia zadaj klasie pytanie, jak w ich definicję globalnego obywatelstwa wpisuje się obywatelstwo

polskie. Pytania dodatkowe: Jakie są zależności między jednym a drugim? Czy jesteśmy obywatelami świata? Dlaczego?

6. Zaproponuj klasie rozwinięcie tego tematu w postaci pracy pisemnej nt. *Wiele twarzy obywateli jutra – czy można być jednocześnie obywatelem Polski, Europy i świata?*

MATERIAŁ DODATKOWY DLA NAUCZYCIELA

Obywatele świata chcą wykraczać w swoim myśleniu poza granice wyznaczone przez tożsamość miejsca. Widzą wszystkich ludzi jako sobie równych, jednocześnie szanując ich różnorodność. W ramach swojej strefy wpływu obywatele świata myślą i pracują na rzecz lepszego świata.

Definicja za: Akademicki zespół planistyczny Uniwersytetu Kolumbii Brytyjskiej (Kanada)
www.publicaffairs.ubc.ca/annualreports/2005/citizenship

S – 41

CZĘŚĆ OPISOWA

Obywatel/-ka świata to osoba, która:

- widzi świat jako większą całość i jest świadoma swojej w nim roli,
- szanuje i ceni różnorodność,
- rozumie to, jak działa świat,
- nie godzi się na nierówności społeczne,
- uczestniczy w życiu swojej społeczności na różnych poziomach (od lokalnego po globalny),
- chce działać na rzecz bardziej zrównoważonego i sprawiedliwego świata,
- bierze odpowiedzialność za swoje działania.

Definicja za: Oxfam (*Education for global citizenship. A guide for Schools*; www.oxfam.org.uk/education/gc/files/education_for_global_citizenship_a_guide_for_schools.pdf)

Obywatelstwo globalne w praktyce łączy się z odpowiedzialnością i obowiązkiem, by:

- działać na rzecz zmniejszania nierówności pomiędzy ludźmi na świecie (zarówno pod względem ekonomicznym, jak i społecznym),
- powstrzymywać się od działań, które godzą w dobro innych osób,
- dbać o to, by nie przyczyniać się do degradacji środowiska naturalnego.

Definicja Wikipedii: www.en.wikipedia.org/wiki/Global_citizenship

KARTA PRACY

BINGO!

..... jest ciekawa/-y świata	 lubi dyskutować i szanuje czyjeś odmienne zdanie	 zastanawia się nad tym, jak funkcjo- nuje dziś świat i dokąd zmierza	 przeszkadza nie- równe traktowanie innych i staje w ich obronie
..... czuje więź łączącą ją/jego z innymi ludźmi na świecie	 podejmuje działania na rzecz swojej społeczności	 potrafi zrezygnować z pewnych wygód i przywilejów w imię dobra osób, których osobiście nie zna	 ocenia pewne prze- jawy globalizacji jako dobre, a inne jako złe i potrafi to uzasadnić
..... śledzi nie tyl- ko wiadomości krajowe i lokalne, ale również zagra- niczne	 potrafi wskazać procesy o zasięgu światowym, które uważa za niesprawiedliwe	 poznaje historię i kulturę, z której się wywodzi, by lepiej zrozumieć siebie i swoje podejście do świata	 wierzy, że świat może zmienić się na lepsze i że ona sama/on sam może mieć w tym udział.
..... jest w stanie wskazać, jak jej/ jego życie zależy od pracy innych ludzi na świecie	Dla podstawową wartością jest człowiek	 podejmując de- cyzje konsumenck- ie, patrzy nie tylko pod kątem opłacalności, ale również kosztów dla środowiska lub innych ludzi	 myśli o tym, jak jej/jego styl życia wpływa na sytuację innych ludzi na świecie

S-42

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 6

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

GLOBALNE PORÓWNIANIE

S – 4 4
CZĘŚĆ OPISOWA

Ta krótka zabawa symulacyjna pomoże uczniom i uczennicom zdobyć podstawowe informacje dotyczące nierównej sytuacji globalnego Południa i globalnej Północy. Ćwiczenie może być punktem wyjścia do pogłębienia wiedzy i dyskusji na temat tego, jak bogactwo i bieda wpływają na jakość życia ludzi na świecie lub na temat zmian klimatu.

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata.

1. Uczeń porównuje sytuacje w krajach biednego Południa i bogatej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność.

Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- ➔ poznaje podstawowe fakty dotyczące krajów globalnego Południa i globalnej Północy;
- ➔ potrafi własnymi słowami opisać jedną cechę różniącą kraje globalnego Południa i globalnej Północy;
- ➔ wyraża opinie na temat poznanych informacji;
- ➔ podejmuje dyskusję na temat globalnych nierówności i współzależności.

Instrukcja dla nauczyciela:

UWAGA

Do przeprowadzenia symulacji potrzebne jest wcześniejsze przygotowanie sali, by można było swobodnie przesuwac krzesła. Sprawdź, ilu uczniów będzie w klasie i zapewnij odpowiednią liczbę krzesel (oraz balonów, jeśli zdecydujesz się na grę w rozszerzonej wersji).

1. Uprzedź uczniów i uczennice, że za chwilę będą porównywać kontynenty i przyglądać się różnicom między nimi z innej perspektywy. Poproś o zajęcie miejsc. Zapisz nazwy wszystkich zamieszkałych kontynentów (bez Antarktydy) na osobnych kartkach i powieś je w różnych miejscach sali. Następnie poproś uczniów, by, wykorzystując wszystkie krzesła, ustawili je wokół kartek z nazwami kontynentów tak, aby liczba krzesel przypisanych do danego kontynentu była proporcjonalna do jego wielkości. Poproś, by każdy uczestnik usiadł na swoim krześle i policzcie wspólnie, ile krzesel stoi obok każdej karty.
2. Na podstawie danych zamieszczonych w kolumnach A i B tabeli sprawdź, czy grupa dobrze poradziła sobie z zadaniem. Dopasujcie liczbę krzesel do danych z tabeli. Poproś uczniów i uczennice o nazwanie kilku krajów z każdego kontynentu.
3. Poinformuj uczniów i uczennice, że teraz ich zadaniem będzie odwzorowanie populacji każdego z kontynentów. Poproś, by nie ruszali krzesel – one cały czas mają symbolizować powierzchnię kontynentów. Poproś, by

uczniowie podzielili się proporcjonalnie do liczby mieszkańców kontynentów i zajęli miejsca na krzesłach zgodnie ze swoimi przewidywaniami. Kiedy uczniowie i uczennice już zajmą miejsca, sprawdźcie (kolumna C i D tabeli), czy liczba osób na krzesłach jest proporcjonalna do zaludnienia poszczególnych regionów. Zapytaj uczniów o ich reakcje.

4. Uprzedź uczniów i uczennice, że w kolejnej rundzie pozostaną mieszkańcami, ale krzesła staną się symbolem bogactwa danego kontynentu. Poproś, by podzielili się krzesłami tak, by liczba krzeseł przypisanych do każdego z kontynentów była proporcjonalna do jego PKB. Pozwól uczniom i uczennicom samodzielnie wypracować sposób podziału. Po około 2 minutach porównajcie wyniki pracy grupy z informacjami z kolumn E i F tabeli. Dostosujcie liczbę krzeseł i osób do prawdziwych danych. Powiedz, że każda grupa musi mieć kontrolę nad swoimi krzesłami, siedząc na nich. Nikt nie powinien stać na podłodze (o ile jest to bezpieczne).
5. Zapytaj każdą grupę, jak się czują na „swoim” kontynencie. W klasie będą grupy reprezentujące np. Amerykę Północną, gdzie 2 osoby zajmują 10 krzeseł, i Afrykę, gdzie na 3 krzesłach ściska się 8 osób. Zapytaj, co myślą o innych grupach i o podziale bogactwa – jak to się stało, że jedne kontynenty i kraje są bogate, a inne nie. Zapytaj, jak, zdaniem uczniów i uczennic, stopień bogactwa wpływa na jakość życia ludzi. Możesz nawiązywać do sytuacji w klasie, np. pytając grupę afrykańską, czy jest im wygodnie. Wnioski z dyskusji zapisuj na tablicy.

6. (Opcjonalnie) Rozdaj grupom nadmuchane balony, które symbolizują emisję dwutlenku węgla. Poproś, by podzielili je między sobą w taki sposób, by każda z grup miała liczbę balonów proporcjonalną do emisji dwutlenku węgla, za którą odpowiada dany kontynent. Porównaj wynik z tabelą (kolumny G i H). Zapytaj uczniów, jakie są przyczyny i skutki emisji, kto je odczuwa najsilniej, kto ma największe możliwości, by chronić się przed zmianami klimatu. Wnioski z dyskusji zapisuj na tablicy.
7. Na koniec poproś uczniów i uczennice o zapisanie w zeszytach własnych wniosków z tego ćwiczenia (na podstawie notatek zamieszczonych na tablicy). Przedstaw klasie koncepcję podziału świata na kraje globalnej Północy i globalnego Południa.

S – 45

CZĘŚĆ OPISOWA

KONTYNET	% masy lądowej	Liczba krzeseł (dla klasy liczącej 25 osób)	% populacji świata zamieszkujący ten kontynent	Liczba uczniów (dla klasy liczącej 25 osób)	% Produktu Narodowego Brutto	Liczba krzeseł (dla klasy liczącej 25 osób)	% emisji CO ₂	Liczba balonów (dla klasy liczącej 25 osób)
	A	B	C	D	E	F	G	H
AFRYKA	14	4	15	4	1,8	1	3	0,5 – czyli 1 nadmuchany do połowy balon
AZJA	60,4	15	60	15	25,5	5	43	11
AUSTRALIA I OCEANIA	0,5	0	0,005	0	1,6	1	1	0
EUROPA	11,3	3	10,95	3	34,2	9	21	5
AMERYKA PÓŁNOCNA	5,1	1	8	2	31,8	8	28	7
AMERYKA ŁACIŃSKA	8,7	2	6	1	5,1	1	4	1
SUMA	100	25	100	25	100	25	100	25

Opracowano na podstawie danych: www.nationsonline.org/oneworld/world_population.htm oraz www.worldmapper.org/display.php?selected=295. Przy założeniu, że populacja świata wynosiła 6,88 mld (2010), a całkowita emisja CO₂ w tonach metrycznych wynosi 22 872 mln (2000).

S – 46

CZĘŚĆ OPISOWA

DODATKOWA INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Ważne, by pamiętać, że gra symulacyjna jest tylko symulacją rzeczywistości; stosowane są w niej uproszczenia, nie oddaje ona złożonej rzeczywistości. Również wszystkie dane są podane w zaokrągleniu, na potrzeby ćwiczenia. Gra pozwala opisać istniejącą sytuację, ale nie wyjaśnia przyczyn i skutków nierówności.

Warto, by przez całą grę nawiązywać do tego, co się dzieje w klasie, do mechanizmów, jakie działają, odczuć uczniów i uczennic oraz wykorzystać to do dyskusji inicjującej lekcje o rzeczywistym układzie sił w świecie.

Nazwa „kraje globalnego Południa” nie wynika z geografii kontynentów, jest nazwą umowną, przyjętą ze względu na swoją neutralność. Termin odnosi się do krajów zwanych też „krajami rozwijającymi się” lub zimnowojennego terminu „kraje Trzeciego Świata”. Do tej grupy zalicza się państwa Afryki, Ameryki Łacińskiej oraz większą część Azji. Cechą wspólną tych krajów jest przeszłość kolonialna, relatywnie niski stopień

rozwoju gospodarczego, dominacja rolnictwa w gospodarce, rozwarstwienie dochodów, wysoki poziom ubóstwa, szybkie tempo wzrostu populacji, wysokie tempo urbanizacji, ograniczone zdolności instytucjonalne.

Nazwa „kraje globalnej Północy” odnosi się do państw Europy, Ameryki Północnej (bez Meksyku), Australii i Japonii. Są to kraje najbogatsze, ich poziom rozwoju gospodarczego jest najwyższy, gospodarka opiera się na usługach lub przemyśle, większość z nich skupiona jest w międzynarodowych organizacjach, takich jak Unia Europejska lub Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Kraje globalnej Północy to społeczeństwa o wysokim poziomie życia – dostęp do edukacji i służby zdrowia jest szeroko rozpowszechniony. Do tej grupy należy Polska, która według rankingu HDI (Indeks Rozwoju Społecznego) jest na 40 miejscu pod względem rozwoju na prawie 170 sklasyfikowanych państw.

ĆWICZENIE 7

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

JA/MY W GLOBALNEJ WIOSCE

S – 48

CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to ma skłonić uczniów do refleksji na temat ich miejsca w „globalnej wiosce”, jak jest nazywany współczesny świat, poprzez krytyczne spojrzenie na swoje wyobrażenia o ludziach mieszkających w odległych krajach. Ma być okazją do zastanowienia, co wiem o innych, a także, w jaki sposób Polska i jej mieszkańcy korzystają z tego, że „nasz świat się kurczy”.

Ćwiczenie opiera się na założeniu, że współczesny świat można opisać jako sieć. Chodzi tu o sieć współzależności pomiędzy ludźmi, krajami i gospodarkami oraz sieć ciągów przyczynowo-skutkowych. Pomiedzy ludźmi zamieszkującymi odległe od siebie państwa dochodzić może do interakcji na bardzo wielu poziomach. Począwszy od kontaktów gospodarczych i politycznych pomiędzy państwami, poprzez czerpanie indywidualnych korzyści z tańszych produktów i łatwej dostępnych egzotycznych owoców, materiałów czy muzyki, kończąc na osobistych kontaktach podczas wycieczek zagranicznych i wymian międzynarodowych.

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata.

23.1. Uczeń porównuje sytuację w krajach biednego Południa i bogatej Północy.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- znajduje powiązania pomiędzy sobą, jako osobą mieszkającą w Polsce, a wybranym krajem Południa;
- rozpoznaje i wskazuje, jaki wpływ – negatywny oraz pozytywny – może mieć ta zależność na obie strony.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów i uczennice, że za chwilę zastanowią się nad tym, co wiemy o innych krajach i w jaki sposób jesteśmy z nimi powiązani. Wyjaśnij, że chodzi o samodzielną refleksję nad naszym miejscem w świecie, określanym często „globalną wioską”.
2. Poproś o połączenie się w 4–5 osobowe grupy, które następnie losują nazwę kraju, jakim się będą zajmować. Rozdaj grupom skopiowane karty pracy i poproś o zastanowienie się nad odpowiedziami na zawarte tam pytania. Poproś o zapisanie odpowiedzi. Warto zaznaczyć, że zapiski będą służyć do wewnętrznego użytku i nie będą oceniane.

- Po samodzielnym uzupełnieniu kart pracy przez uczniów przekazaj każdej grupie kartę informacyjną i poproś o uzupełnienie kolejnych informacji na podstawie tekstu.
- Poproś grupy o zaprezentowanie wyników swojej pracy; odpowiedzi na pytania 4 i 5 zapisz na tablicy lub plakatach.
- Podsumuj ćwiczenie, zwracając uwagę na różnorodność odnalezionych współzależności, zapisanych wcześniej na tablicy. Wy tłumacz, że jest to efekt globalizacji. Poproś klasę o zastanowienie się nad jej pozytywnymi i negatywnymi skutkami dla naszego życia i życia ludzi w innych krajach. Najważniejsze skutki zapiszcie na tablicy. Podkreśl, że wiele zależy od każdego z nas, a nasze działanie może mieć wpływ na bardzo odległe kraje.

KARTY INFORMACYJNE

Demokratyczna Republika Konga

Położona w środkowej Afryce, w dorzeczu rzeki Kongo, u której ujścia ma 37 km dostępu do Oceanu Atlantyckiego.

Gospodarka oparta na górnictwie i rolnictwie. Eksploatuje się lasy oraz rudy miedzi, kobalt (1. miejsce na świecie), mangan, cynę, diamenty, złoto, srebro, węgiel kamienny, ropę naftową. Jest tu dobrze rozwinięty przemysł hutniczy, petrochemiczny, spożywczy, włókienniczy, cementowy oraz produkcja energii elektrycznej z hydroelektrowni. Rybołówstwo morskie i śródlądowe. DRK słynie z produkcji bawełny, kawy, kakao oraz herbaty.

Wydobywany tu kobalt – surowiec niezbędny do produkcji baterii telefonów komórkowych i innych sprzętów elektronicznych – pokrywa około ¼ światowego zapotrzebowania na ten surowiec. W kopalniach zatrudnia się około 50 tys. dzieci – stanowią tam one jedną trzecią pracowników, część z nich ma zaledwie siedem lat. Warunki w kopalniach zagrażają zdrowiu i życiu większości pracowników.

Egipt

Jedna z najstarszych cywilizacji świata, znana z zachowanych do dziś budowli zwanych piramidami, pełniących pierwotnie funkcję grobowców władców Egiptu – faraonów. Państwo położone w północno-wschodniej Afryce, z półwyspem Synaj w zachodniej Azji.

Na północy Egiptu rozpościera się Morze Śródziemne, a na wschodzie Morze Czerwone. W Egipcie działają 44 polskie firmy, szczególnie w sektorze wydobywania ropy i gazu, transportu morskiego, turystycznym. Największą polską firmą aktywną tu jest Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo.

W styczniu 2011 r., z powodu antyrządowych demonstracji młodych ludzi, egipski rząd wyłączył dostęp do internetu w całym kraju i jest to jedyny taki przypadek na świecie. Zamieszki zachwiały mocno gospodarkę kraju, której podstawą jest turystyka – także Polaków.

Sudan Południowy

Najmłodsze państwo świata; proklamowało niepodległość 9 lipca 2011 roku, odrywając się od północnej części Sudanu i kończąc w ten sposób jedną z najdłuższych wojen domowych w Afryce. Sudan Południowy leży we wschodniej części Afryki. Kraj z południa na północ przecina Nil, przepływając przez stolicę państwa Dżubę.

Gospodarka Sudanu Południowego zależna jest od produkcji ropy naftowej. Eksportuje on jednak także drewno. Widać tu silne uzależnienie od rolnictwa, produkuje się m.in. bawełnę, orzeszki ziemne, sorgo, trzcinę cukrową, banany i papaje.

Sudan Południowy jest zamieszkały przez ponad 200 grup etnicznych, większość języków używanych przez plemiona jest znana jedynie kilku tysiącom użytkowników. Językiem urzędowym jest angielski.

S – 49

CZĘŚĆ OPISOWA

KARTA PRACY

1. Nazwa kraju:

2. Informacje ogólne (flaga, języki, waluta, położenie geograficzne, klimat):

3. Co jest głównym źródłem dochodu? (Określcie, czy jest to rolnictwo czy przemysł? Produkcja czy usługi? Jaki rodzaj pracy jest najczęściej wykonywany?)

S-50
KARTA PRACY

4. Czy w Polsce można kupić jakiegokolwiek produkty/usługi/surowce pochodzące z tego kraju?

5. Z czego jest znany ten kraj w Polsce? Czy mamy jakieś bezpośrednie związki (wyjazdy turystyczne, sprowadzane produkty itp.)? **Zaznaczcie, które z nich są negatywne, a które pozytywne dla obydwu stron.**

ĆWICZENIE 8

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

KODEKS POMOCY HUMANITARNEJ

S-52

CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie pozwala uczniom i uczennicom na wejście w rolę pracownika organizacji udzielającej pomocy humanitarnej. Dzięki niemu grupa poznaje zasady udzielania takiej pomocy w sytuacjach katastrof naturalnych i konfliktów zbrojnych.

W ramach pracy domowej młodzi ludzie wyszukują w internecie organizacje udzielające pomocy najbardziej potrzebującym.

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata.

2. Uczeń uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ opisuje sytuacje, w których udzielana jest pomoc humanitarna;
- ➔ zna zasady udzielania pomocy humanitarnej.

Instrukcja dla nauczyciela:

6. Poproś uczniów i uczennice, żeby zastanowili się w parach, co to jest pomoc humanitarna i w jakich sytuacjach jest udzielana. Zbierz wypowiedzi na tablicy i krótko je podsumuj.
7. Podziel uczniów i uczennice na kilka grup. Rozdaj karty pracy. Poproś o przedyskutowanie w grupach odpowiedzi na zawarte w nich pytania oraz zapisanie zasad z nich wynikających.
8. Omów kolejno każde pytanie oraz poproś uczniów o wyciągnięcie wniosku dotyczącego zasad udzielania pomocy wynikającego z opisu sytuacji. Pozwól na ewentualną dyskusję pomiędzy grupami i porównanie ich odpowiedzi. Poproś ochotników o wyjaśnienie, dlaczego poszczególne zasady są ważne.
9. Zapytaj uczniów i uczennice, jakie inne zasady, oprócz zapisanych, mogłyby tworzyć kodeks humanitarny. Mogą to być na przykład: zakaz wykorzystywania pomocy humanitarnej do celów politycznych, nakaz poszanowania lokalnej kultury i obyczajów przez pracowników organizacji humanitarnych oraz zapewnienie, by udzielana pomoc zmniejszała zagrożenie odbiorców kolejnymi katastrofami.
10. Poproś uczniów i uczennice, aby po lekcji odnaleźli strony internetowe minimum trzech polskich organizacji udzielających pomocy humanitarnej.

KARTA PRACY

Jesteś pracownikiem polskiej organizacji humanitarnej. Właśnie dotarła do Ciebie wiadomość, że na Haiti doszło do trzęsienia ziemi. Media donoszą, że są tysiące ofiar, a wiele osób jest rannych. Twoja organizacja nigdy nie prowadziła żadnych działań na Haiti, ale od wielu lat współpracujecie z międzynarodową organizacją humanitarną OXFAM. Przedstawiciele tej organizacji są na miejscu – od wielu lat pomagają Haitańczykom i doskonale znają lokalne warunki. Musisz działać szybko.

Zdecyduj, co trzeba zrobić:

Pytanie	Odpowiedź		Zasada
Natychmiast kupujesz bilet i lecisz na miejsce katastrofy.	☐ TAK	☐ NIE	
Za pośrednictwem mediów apelujesz do ludzi, żeby zbierali i przysyłali do was lekarstwa, koce, ubrania i sprzęt.	☐ TAK	☐ NIE	
Kontaktujesz się z organizacją OXFAM i pytasz o sytuację na miejscu oraz najpilniejsze potrzeby.	☐ TAK	☐ NIE	
Za pośrednictwem polskiej ambasady i innych kontaktów sprawdzasz, czy wśród poszkodowanych są Polacy. Starasz się, aby pomoc, którą organizujesz, trafiła w pierwszej kolejności do nich.	☐ TAK	☐ NIE	
Gdy docierasz na miejsce katastrofy, do pomocy w rozdawaniu artykułów pierwszej potrzeby angażujesz Haitańczyków.	☐ TAK	☐ NIE	
Szukasz dzieci poszkodowanych w wyniku trzęsienia ziemi i robisz im zdjęcia. Przesyłasz je do mediów i prosisz o ich opublikowanie wraz z apelem o wpłaty na konto.	☐ TAK	☐ NIE	
Po powrocie do Polski przygotowujesz szczegółowy raport prezentujący, w jaki sposób wydane zostały pieniądze ofiarodawców. Publikujesz go na stronie internetowej swojej organizacji.	☐ TAK	☐ NIE	

S-53

KARTA PRACY

MATERIAŁ POMOCNICZY DLA NAUCZYCIELA

S-54
KARTA PRACY

Pytanie	Odpowiedź
Natychmiast kupujesz bilet i lecisz na miejsce katastrofy.	NIE. Na miejscu katastrofy pierwsza pomoc i praca ekip ratowniczych powinna być zorganizowana przez lokalne władze we współpracy z organizacjami, które znają sytuację w tym kraju. Jednoczesne pojawienie się wielu nowych osób – pracowników organizacji humanitarnych oraz zagranicznych dziennikarzy – może wprowadzić niepotrzebny chaos. W pierwszej kolejności należy się więc upewnić, czy twoja obecność nie będzie stanowiła utrudnienia w prowadzeniu akcji ratowniczej oraz czy masz wystarczające środki i doświadczenie, aby pomagać bezpośrednio na miejscu katastrofy. Dlatego cały czas monitorujesz sytuację i, w razie pojawienia się możliwości czy konieczności wyjazdu, jedziesz na miejsce. Zasada: Konieczne jest szczegółowe poznanie sytuacji lokalnej i potrzeb przed rozpoczęciem działania.
Za pośrednictwem mediów apelujesz do ludzi, żeby zbierali i przysyłali do was lekarstwa, koce, ubrania i sprzęt.	NIE. Udzielana pomoc musi odpowiadać rzeczywistym potrzebom i być dobrze skoordynowana. W pierwszej kolejności należy się upewnić, jakie są straty i czego poszkodowani najbardziej potrzebują. W przypadku katastrof, które wydarzyły się w odległych krajach, unika się przesyłania darów rzeczowych, bo koszty transportu mogą przewyższać wartość tych przedmiotów. Dodatkowo wysyłanie np. polskich lekarstw może stanowić duży problem dla beneficjentów (nie znając języka polskiego, nie będą mogli przeczytać ich działania i dawkowania). W takim przypadku najlepiej zakupić potrzebne towary na miejscu (nie zawsze przecież cały kraj jest objęty katastrofą) lub w krajach ościennych. Apel o dary rzeczowe, po dokładnym zbadaniu potrzeb, można wystosować, jeśli organizuje się pomoc w miejscu, gdzie łatwo, szybko i tanio można je dostarczyć (np. w przypadku powodzi w Polsce). Zasada: Pomoc powinna możliwie najlepiej odpowiadać na potrzeby poszkodowanych i być dostarczana w sposób efektywny.
Kontaktujesz się z organizacją OXFAM i pytasz o sytuację na miejscu oraz najpilniejsze potrzeby.	TAK. Rozpoznanie potrzeb na miejscu katastrofy to jedna z podstawowych zasad udzielania pomocy humanitarnej. Jeśli nie możesz przeprowadzić takiego rozeznania samodzielnie, informacje należy uzyskać z wiarygodnego źródła. Tylko w ten sposób świadczona pomoc będzie skuteczna. Równie ważna jest koordynacja pomocy, dlatego tak istotna jest współpraca z innymi organizacjami i władzami lokalnymi. Zasada: Konieczne jest szczegółowe poznanie sytuacji lokalnej i potrzeb przed rozpoczęciem działania.

ciąg dalszy tabelki

Pytanie	Odpowiedź
Za pośrednictwem polskiej ambasady i innych kontaktów sprawdzasz, czy wśród poszkodowanych są Polacy. Starasz się, aby pomoc, którą organizujesz, trafiła w pierwszej kolejności do nich.	NIE. Pomoc jest udzielana niezależnie od rasy, wyznania lub narodowości i bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Priorytety świadczenia pomocy są ustalane wyłącznie na podstawie potrzeb. Organizując akcję pomocową, musisz kierować się tymi zasadami. Zasada: Pomoc niesiona jest bez względu na rasę, narodowość, religię czy inne cechy; decydujące znaczenie ma potrzeba otrzymania pomocy.
Gdy docierasz na miejsce katastrofy, do pomocy w rozdawaniu artykułów pierwszej potrzeby angażujesz Haitańczyków.	TAK. Trzeba znaleźć sposób na zaangażowanie osób poszkodowanych w akcje pomocowe. Pomoc nie może być narzucana! Jest skuteczna tylko wtedy, gdy potencjalni beneficjenci biorą udział w jej planowaniu i udzielaniu. Musisz więc dążyć do jak największego udziału społeczności lokalnej w prowadzonych przez siebie działaniach. Zasada: Przy niesieniu pomocy należy angażować lokalnych mieszkańców.
Szukasz dzieci poszkodowanych w wyniku trzęsienia ziemi i robisz im zdjęcia. Przesyłasz je do mediów i prosisz o ich opublikowanie wraz z apelem o wpłaty na konto.	NIE. Poszanowanie ludzkiej godności jest jedną z naczelných zasad pomocy humanitarnej. W działaniach informacyjnych i reklamowych nie wolno wykorzystywać wizerunku osób poszkodowanych w celu wzbudzenia współczucia u potencjalnych ofiarodawców. Informując opinię publiczną, należy przedstawiać obiektywny obraz sytuacji powstałej w wyniku katastrofy, ze szczególnym uwzględnieniem potencjału i dążeń poszkodowanych, a nie tylko ich słabych stron i obaw. Zasada: Szanowanie godności osób, którym niesie się pomoc, powstrzymanie się od wykorzystywania szokujących zdjęć i filmów.
Po powrocie do Polski przygotowujesz szczegółowy raport prezentujący, w jaki sposób udzielona została pomoc i na co wydane zostały pieniądze ofiarodawców. Publikujesz go na stronie internetowej swojej organizacji.	TAK. Pomoc nie trafiłaby do poszkodowanych, gdyby nie hojność ofiarodawców. Wierzą oni, że twoja organizacja jest skuteczna i profesjonalna. Dlatego na każdym etapie oraz po zakończeniu akcji pomocowej należy informować o rezultatach prowadzonych działań. Transparentność i jasne zasady wydatkowania zebranych środków powinny obowiązywać każdą organizację humanitarną. Zasada: Działania humanitarne muszą być przejrzyste dla ofiarodawców, którzy je wspierają finansowo.

ĆWICZENIE 9

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

CZY WARTO POMAGAĆ?

S – 57
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie ma wywołać dyskusję uczniów i uczennic o różnych motywach pomagania innym, szczególnie w kontekście katastrofy humanitarnej, oraz zachęcić ich do stworzenia przykładowego komunikatu wzywającego do wsparcia działań pomocowych. Młodzi ludzie dzięki temu będą mogli zastanowić się nad formami pomocy i sposobami zaangażowania.

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie
Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata.

23. 2. Uczeń uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (w miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej oraz rozumie podstawowe potrzeby osób poszkodowanych w katastrofie humanitarnej;
- ➔ zna sposoby wspierania osób poszkodowanych w wyniku katastrofy humanitarnej.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów i uczennice, że ćwiczenie służy refleksji nad ich motywacjami przy pomaganiu innym. Ma pozwolić na przemyślenie, co nas skłania do zaangażowania się w pomoc i jak możemy to robić.
2. Wytlumacz klasie, jaką sytuację określamy mianem kryzysu humanitarного i czym charakteryzuje się pomoc humanitarna. Możesz skorzystać z krótkich informacji zawartych poniżej.
3. Podziel uczniów na 4–5 osobowe grupy oraz rozdaj im materiały informacyjne na temat kryzysu humanitarного w Afryce Wschodniej.
4. Uczniowie odpowiadają w grupach na pytania dołączone do tekstu. Na podstawie swoich odpowiedzi grupa przygotowuje krótki komunikat, który może być wyemitowany przez szkolną radiostację, informujący o kryzysie i uzasadniający potrzebę pomocy jego ofiarom. Grupy odczytują kolejno swoje komunikaty na forum klasy.
6. Na zakończenie poproś każdego z uczniów o podzielenie się swoim osobistym odczuciem na temat opisanego sytuacji. Co było najbardziej zaskakujące? Co mnie poruszyło?

Propozycja na kontynuację:

Podsumuj ćwiczenie, wskazując organizacje i instytucje zajmujące się w Polsce pomocą humanitarną.

Dodatkowe informacje dla nauczyciela

Pomoc humanitarna

Pomoc humanitarna polega na zapewnieniu wsparcia, opieki i ochrony ludności poszkodowanej w wyniku konfliktów zbrojnych, klęsk żywiołowych lub innych katastrof spowodowanych przez naturę lub człowieka. Pomoc taka charakteryzuje się przede wszystkim bezstronnością przy jej niesieniu, czyli powinna być udzielana bez rozróżnień ze względu na płeć, wiek, religię, przynależność państwową czy etniczną. Ważne jest, aby sprawdzić, jakie potrzeby ma poszkodowana ludność i wspierać ją z poszanowaniem jej zwyczajów i godności.

Więcej na temat dobrej pomocy humanitarnej na blogu Rafała Hechmana (koordynatora pomocy natychmiastowej Polskiej Akcji Humanitarnej): www.tokfm.pl/Blogi/1,111416,9081752,Mitologia_katastrof.

Komunikowanie o katastrofie humanitarnej

Niesłychanie ważne podczas realizacji tego ćwiczenia jest zwrócenie uwagi na słowa, hasła czy obrazy, jakimi chcemy przyciągnąć uwagę odbiorców. Poproś uczniów, aby przy przygotowywaniu komunikatów myśleli o godności zarówno osób poszkodowanych, jak i własnej i swoich najbliższych. Dobrym sposobem jest zadanie sobie pytania, czy sam chciałbym/chciałabym, by tak o mnie mówiono, przedstawiano mnie w taki sposób. Wyłumacz, że źle zorganizowana pomoc, wynikająca z poczucia wyższości, braku wiedzy lub pogardy, powoduje tylko pogorszenie i tak rozpaczliwej sytuacji, w jakiej znajdują się ofiary katastrofy.

S-58

CZĘŚĆ OPISOWA

KARTA PRACY

Przeczytajcie krótką informację o sytuacji w krajach Afryki Wschodniej. Znajdźcie je na mapie, zastanówcie się, co wiecie o tych państwach i sytuacji życiowej ich mieszkańców. Następnie odpowiedźcie wspólnie na poniższe pytania i przygotujcie komunikat, który może zostać użyty w szkolnej rozgłośni. Komunikat ma informować o sytuacji i uzasadniać zaangażowanie się w pomoc.

Kryzys żywnościowy w Afryce Wschodniej w 2011 r.

Ponad 12 milionów ludzi w Somalii, Kenii, Etiopii i Dżibuti walczy o przetrwanie w związku z największą w historii stulecia klęską żywnościową. W regionie brakuje dwóch podstawowych dla przeżycia dóbr: żywności i wody.

Brak opadów lub zbyt niski ich poziom spowodował przede wszystkim niedobór wody pitnej dla ludzi i zwierząt. Nie mówiąc już o uprawach roślin, które nie miały szans na właściwy wzrost. Mieszkańcy utracili w wyniku suszy i jej następstw często cały dobytek w postaci kóz, owiec i bydła. Zagrożone jest poważnie życie ludzi, także ze względu na konflikty i rywalizację o każdą ilość wody. Wraz ze zmniejszaniem się ilości żywności na rynku zaczyna się wzrost jej cen, przez co staje się coraz trudniej dostępna dla osób najuboższych – dzieci czy osób o niższym statusie społecznym oraz wykluczonych.

Podstawowe dane na temat kryzysu w Afryce Wschodniej:

➔ Problemy z dostępem do żywności spowodowały duże niedożywienie u dzieci, głównie w północnej Kenii, południowej Etiopii, południowej Somalii oraz wśród uchodźców przybyłych z Somalii do Kenii i Etiopii. Według szacunków UNICEF-u (Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci) natychmiastowej interwencji potrzebuje 480 000 dzieci cierpiących na ciężką postać ostrego niedożywienia, które nieleczone prowadzi do śmierci oraz 1 649 000 kobiet i dzieci z łagodniejszą formą ostrego niedożywienia.

➔ Trwający w Somalii konflikt utrudnia dotarcie z pomocą humanitarną w głąb kraju. W związku z tym Somalijscy szukają pomocy za granicą. Tylko w czerwcu do obozów dla uchodźców w Kenii i Etiopii przybyło z Somalii 50 tys. osób, a w kolejnych dwóch tygodniach lipca około 20 tys. Każdego dnia liczba uchodźców w Kenii wzrasta o około 1,2 tys., a w Etiopii o prawie 2 tys. osób.

➔ Bezpośrednią konsekwencją suszy w regionie jest wzrost cen żywności, przez który staje się ona często niedostępna dla najuboższych mieszkańców. W Somalii zanotowano 200-procentowy wzrost cen w stosunku do analogicznego okresu w roku poprzednim.

➔ W całym regionie pomoc w postaci dystrybuowanych racji żywności otrzymuje już około 6,7 miliona osób.

Sytuacja w wymienionych krajach jest trudna i wymaga natychmiastowej reakcji. Przykładowo Somalia, ze względu na wojnę domową, od 1995 r. nie otrzymywała praktycznie pomocy z zewnątrz. Pomoc humanitarna nie była dostarczana ze względu na wysokie ryzyko i ostrzeżenia, żeby omijać ten, uznawany za szczególnie niebezpieczny, rejon Afryki.

Eksperti podkreślają, że w przypadku tak rozległej geograficznie klęski i przy tak słabej kondycji władz i instytucji państwowych, najważniejsza jest szybka reakcja. Susza spowodowała, że niedobór wody jest zagrażający. Celem brytyjskiej organizacji Oxfam stało się zapewnienie każdemu 5 litrów wody na dzień, co określone jest jako niezbędne minimum

S-59

KARTA PRACY

dla człowieka. Woda jest dostarczana do poszkodowanych cysternami. W jednej z wiosek stworzono 4 punkty dystrybucyjne, każdy z nich obsługuje około 140 gospodarstw domowych, czyli szacunkowo ok. 560 osób. Przeciętnie każde gospodarstwo otrzymuje 45 litrów wody na dzień, co daje 7,5 litra na osobę.

Dla porównania mieszkańcy Polski zużywa przeciętnie 140–160 litrów wody dziennie (średnie zużycie przez osobę mieszkającą w lokalu z dostawą ciepłej wody, łazienką i WC). Polskie organizacje prowadzą zbiórki pieniężne na pomoc dla mieszkańców Somalii, Kenii i Etiopii. Potrzeby są ogromne i nie kończą się na zapewnieniu dostępu do wody i jedzenia. Z czasem potrzebne będzie wsparcie w odzyskiwaniu źródeł utrzymania (rolnictwo, handel) i samodzielności.

W przypadku tak dużej odległości od miejsca kryzysu, w Polsce zbiera się pieniądze, ponieważ transport jakichkolwiek rzeczy byłby zbyt kosztowny i całość zebranej sumy można wtedy przekazać na pomoc, niezbędne koszty administracyjne oraz podróże. Wyjazd jest niezbędny, by właściwie zbadać potrzeby ludzi i znaleźć miejsca, gdzie jest ona w danym momencie najbardziej potrzebna. Często szuka się partnera lokalnego, by pomoc była szybko i sprawnie rozdyskrebowana. Niezmiernie ważne jest także wsparcie lokalnej gospodarki poprzez zakup żywności, wody, potrzebnych materiałów na miejscu lub w sąsiednich krajach.

Tekst powstał na podstawie materiałów ze stron organizacji zaangażowanych w pomoc humanitarną:

Polska Akcja Humanitarna

www.pah.org.pl

Fundacja dla Somalii

www.fundacjadlasomalii.org.pl

Oxfam

www.oxfam.org.uk

Pytania:

- Jakie są przyczyny katastrofy w krajach Afryki Wschodniej?
- Jaki wpływ może mieć taka susza na życie przeciętnego mieszkańca w waszym wieku?
- Dlaczego pomaga się mieszkańcom tak odległych krajów?
- Co nas skłania do wsparcia ofiar katastrofy?
- Dlaczego chcielibyście pomóc, a co może was przed tym powstrzymywać?
- Jak można się zaangażować w pomoc dla takich krajów?

S-60

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 10

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

NA CZYM POLEGA GLOBALIZACJA?

S – 62
CZĘŚĆ OPISOWA

Celem ćwiczenia jest pokazanie konkretnych przykładów postępującej globalizacji, na podstawie których uczniowie będą mogli samodzielnie wyciągnąć wnioski dotyczące tego, jak funkcjonuje współczesny świat oraz określić przyczyny takiego stanu rzeczy.

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata. (...)

1. Uczeń porównuje sytuację w krajach Południa i Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność.
3. Uczeń wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki, ocenia jej skutki.

Cel:

Uczeń/uczenica:

- ➔ wymienia kilka przykładów współzależności między krajami Północy i Południa,
- ➔ wyjaśnia, jakie są przejawy globalizacji i czynniki, które ją umożliwiają.

Przebieg ćwiczenia

1. Rozdaj wszystkim uczniom i uczennicom schemat *Światowe więzi* wraz z dwiema częściami materiału pomocniczego *Wieści z kraju i ze świata*. Zadaniem uczniów i uczennic jest zapoznanie się z *Wieściami z kraju i ze świata*, a następnie uzupełnienie (samodzielnie lub w parach) kolejnych węzłów schematu **nazwami państw**, których dotyczą kolejne wiadomości (Polska, Belgia, Demokratyczna Republika Konga, Chiny, Bangladesz, USA, Irak, Brazylia, Indie, Wielka Brytania, Japonia, Francja, Tunezja). Relacje między poszczególnymi krajami również powinny zostać **skrótowo opisane** na „sznurze” łączącym „węzły” (np. handel międzynarodowy). Jeśli ćwiczenie wykonywane jest w parach, materiał pomocniczy należy podzielić między dwie osoby, które następnie przedstawią go sobie i wspólnie uzupełnią odpowiednie pola schematu.
2. Jeśli samodzielne nazwanie relacji łączących dwa kraje sprawi uczniom i uczennicom trudność, możesz wypisać na tablicy terminy, z których uczniowie i uczennice będą korzystać podczas uzupełniania: wspólna polityka międzynarodowa, międzynarodowe interwencje militarne, wsparcie polityczne, wsparcie rozwoju byłych kolonii, eksport surowców naturalnych, handel międzynarodowy, migracje za pracą, zmiany klimatu, wpływy kulturalne, turystyka międzynarodowa.

3. Pozwól uczniom i uczennicom uzupełnić schemat o kolejne państwa i relacje je wiążące, w oparciu o wiedzę, zdobytą z innych źródeł. Podsumuj tę część stwierdzeniem, że zależności, które łączą poszczególne kraje na świecie, jest coraz więcej, a ten postępujący proces zacieśniania się więzów/relacji pomiędzy różnymi regionami świata nazywamy **globalizacją**.
4. Kluczową częścią tego ćwiczenia jest dyskusja podsumowująca na forum, która dotyczyć będzie funkcjonowania współczesnego świata. Możesz zacząć od polecenia, by uczniowie i uczennice porozmawiali w parach o przyczynach takich współczesnych zjawisk jak globalizacja. Zbierając odpowiedzi na forum, upewnij się, że pojawiły się pojęcia: szybki przepływ informacji, malejące koszty transportu, postęp techniczny, współpraca polityczna pomiędzy państwami. Pytania pomocnicze możesz konstruować w oparciu o wiadomości z materiału pomocniczego, np.: Co spowodowało fascynację Japończyków Paryżem? Co pozwoliło na nawiązanie relacji między Brazylią a Indiami? Dlaczego można produkować i sprzedawać ubrania z zyskiem daleko poza granicami kraju?
5. W podsumowaniu ćwiczenia poproś uczniów i uczennice o indywidualne uzupełnienie dwóch zdań, z których jedno będzie mówiło o zaletach globalizacji („Dzięki globalizacji możliwe jest ..., w wyniku czego ...”), a drugie o wadach („Przez globalizację dochodzi do ..., w wyniku czego...”).

MATERIAŁ POMOCNICZY

„Wieści z kraju i ze świata”

Polscy europosłowie jeżdżą po UE

Od 2004 roku polscy europosłowie regularnie przemierzają trasę do Brukseli i z powrotem. Mimo rozwoju nowych technologii komunikacyjnych osobiste uczestnictwo w obradach europarlamentu to wciąż podstawa. W trakcie tych spotkań decydują się sprawy wspólnej polityki Unii Europejskiej.

Jak Belgia uczyni zadość?

Po latach funkcjonowania jako kolonia belgijska i latach destabilizacji sceny politycznej już po odzyskaniu niezależności w 1960 roku, Demokratyczna Republika Konga staje na własnych nogach. Mniej konfliktów pozwala na edukację większej liczby dzieci. Większy odsetek osób z wyższym wykształceniem (93 000 studentów w 1996 r. w porównaniu z 16 osobami w 1960 r.) gwarantuje lepszy potencjał dla rozwiązywania konfliktów. Wielu studentów skorzysta z wyjazdów stypendialnych na uniwersytety europejskie, w tym do Belgii¹.

Do kogo należy bogactwo DRK?

Mieszkańcy Demokratycznej Republiki Konga należą do najbiedniejszych na świecie², choć ich kraj uznawany jest za najbogatszy w zasoby. Szacowana wartość tamtejszych złóż surowców naturalnych sięga 24 trylionów dolarów. W kopalniach kongijskich, rozwijanych dzięki inwestycjom chińskich przedsiębiorstw, wydobywa się m.in. kobalt, używany do produkcji telefonów komórkowych.

Emisje CO₂ made in China

Prężny rozwój przemysłu chińskiego i produkcji na potrzeby rynków zachodnich możliwy jest dzięki stale wzrastającemu zużyciu energii. Uzyskuje się ją głównie w procesie spalania paliw kopalnych, w wyniku czego Chiny stały się światowym liderem w emisji dwutlenku węgla do atmosfery³. CO₂ przyczynia się do postępujących zmian klimatu, które objawiają się m.in. niespotykanymi wcześniej na taką skalę powodzią w Bangladeszu.

Moda prosto z Bangladeszu

Nim najmodniejsze spódnice i koszule trafiają na amerykański rynek, przemierzają tysiące kilometrów statkami, które opuszczają porty Bangladeszu dużo wcześniej, wyprzedzając światowe trendy o miesiące. Eksport produktów tekstylnych jest największym źródłem dochodu tego państwa⁴. Ta gałąź gospodarki daje pracę ponad trzem milionom ludzi, z czego 90% stanowią kobiety.

Świat pod skrzydłami USA

Najbogatsze gospodarki świata, oprócz czerpania zysków z międzynarodowych interesów, deklarują również odpowiedzialność za losy i bezpieczeństwo świata. Tak motywowana była m.in. amerykańska interwencja w Iraku. USA wykorzystuje potencjał potęgi gospodarczej do szerzenia demokracji, w krajach o odmiennej kulturze i wartości – nawet przy użyciu siły.

Irak na kropli ropy

Religia i filozofia życia mogą różnić świat zachodni i islam. Kultury te wyznają jednak przynajmniej jedną wspólną wartość – ropę naftową. Nie wszystkie kraje mają jej złoża. Niektóre świadomie szukają alternatywnych źródeł energii, by zaspokoić głód energetyczny w momencie wyczerpania się zasobów ropy. Brazylia widzi przyszłość w uprawie roślin do produkcji biopaliw (np. trzciny cukrowej). Pod ich uprawę wycina lasy Puszczy Amazońskiej.

S – 64

KARTA PRACY

¹ <http://education.stateuniversity.com/pages/358/Democratic-Congo-HISTORY-BACKGROUND.html>

² [http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_future_GDP_\(PPP\)_per_capita_estimates](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_future_GDP_(PPP)_per_capita_estimates)

³ <http://www.pbl.nl/en/dossiers/Climatechange/moreinfo/Chinanowno1inCO2emissionsUSAinsecondposition>

⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Bangladesh_textile_industry

„Tu międzynarodowa – proszę rozmawiać”

Współpraca międzynarodowa rozwija się nie tylko na linii Północ – Południe. Umowy handlowe łączące Brazylię i Indie są przykładem wsparcia ekonomicznego, jakiego dostarczają sobie nawzajem państwa Południa⁵. Oprócz preferencyjnych cen biletów dla handlowców, w krajach Ameryki Południowej tworzone są centrale telefoniczne obsługujące klientów firm, które swoje siedziby mają na drugiej półkuli.

Oświecone Indie

Jedna szósta ludności świata to Hindusi (jest ich ponad 1,21 miliarda). Zamieszkują nie tylko teren Indii, lecz także tworzą liczne diaspory rozsiane po całym świecie⁶. Najczęstszym kierunkiem ich migracji są kraje anglosaskie – w tym Wielka Brytania – gdzie zasilają m.in. szeregi młodej, wykwalifikowanej kadry przemysłu IT.

Sushi mnie!

Moda na sushi poza Japonią rozpoczęła się co prawda w Stanach Zjednoczonych, ale to Brytyjczycy oszaleli na punkcie tego dania. Włączyli je wręcz do kanonu wystawnego fast foodu. W odpowiedzi na to Japończycy postanowili otworzyć w Wielkiej Brytanii pierwszą Akademię Sushi⁷. Wszystko w imię dobrego smaku i poszanowania tradycji, które zostały wyraźnie nadwątłone wraz z upowszechnieniem się tej potrawy na Wyspach.

Japończyk w Paryżu

Tak jak sushi lubiane jest w Wielkiej Brytanii, tak Japończycy fascynują się Europą. Głównym kierunkiem ich turystycznych wypraw jest Francja⁸. Wybory wakacyjnego kierunku podróży nie są podyktowane tylko i wyłącznie chęcią poznania prawdziwego oblicza Paryża. Dużą rolę w promocji tego typu wycieczek odgrywają reklamy, które kreują wyidealizowany wizerunek stolicy Francji w japońskich mediach.

Pieniądze, które podróżują

Życie tunezyjskich imigrantów we Francji nie jest łatwe. Pomimo trudności w znalezieniu pracy, coraz więcej emigrantów z Afryki Północnej osiedla się w tym kraju. Po zaspokojeniu podstawowych potrzeb, resztę zarobionych pieniędzy przesyłają transferami międzynarodowymi swoim rodzinom. Dzięki temu wsparciu są w stanie zapewnić byt swoim bliskim, pomimo szalejącego w Tunezji bezrobocia⁹.

Solidarni z Tunezją

Rewolucyjne poruszenie arabskiej Wiosny Ludów, zapoczątkowane w Tunezji, odbiło się szerokim echem na świecie. Wieści o nim dotarły również do Polski. Polska nie zadeklarowała militarnego wsparcia dla tej oddolnej rewolucji. Tunis odwiedzili jednak polscy politycy, w tym Lech Wałęsa, który dostrzegł podobieństwo sytuacji Tunezji do Polski przed 1989 rokiem¹⁰.

⁵ <http://www.postwesternworld.com/2011/03/23/global-insider-brazil-india-relations/>

⁶ <http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?ID=745>

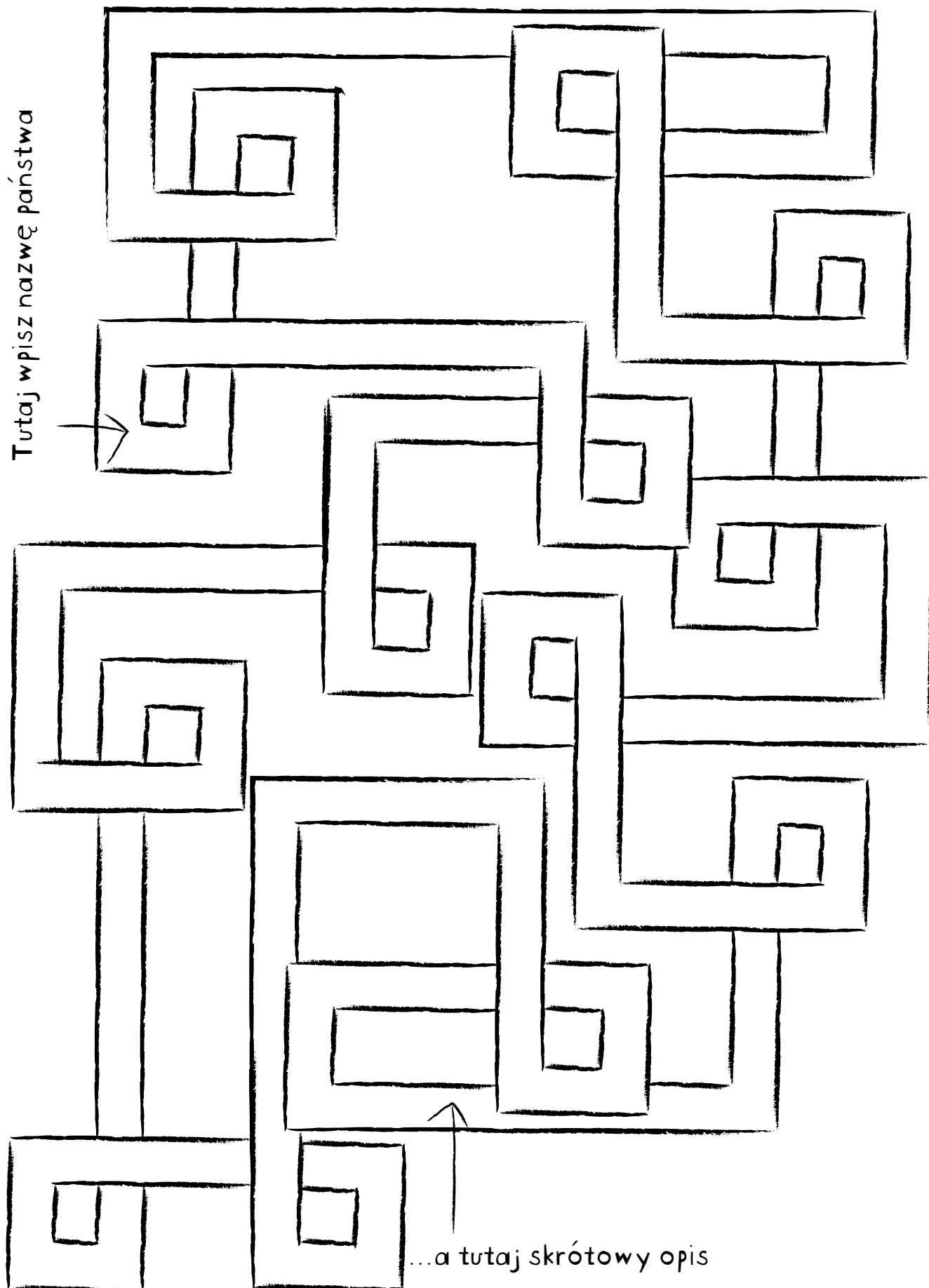
⁷ <http://ibnlive.in.com/news/japanese-chefs-to-open-sushi-school-in-uk/138628-19.html>

⁸ <http://www.tourism.jp/english/statistics/outbound.php>

⁹ <http://english.aljazeera.net/programmes/insidestory/2011/01/20111284456674224.html>

¹⁰ http://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/508954,walesa_z_wizyta_w_tunezji_polska_prezydencja_w_ue_bedzie_wspierac_demokratyczne_przemiany.html

SCHEMAT „ŚWIATOWE WIĘZI”

ĆWICZENIE 11

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

SAM WPROWADZAJ ZMIANY, NA KTÓRYCH CI ZALEŻY

Ćwiczenie to przedstawia wizję świata, który jest sprawiedliwszy i bardziej zrównoważony oraz pokazuje, co należy robić, by doprowadzić do pozytywnej zmiany. Wymienione postulaty zostały opracowane przez organizacje zajmujące się na co dzień takimi zagadnieniami jak ubóstwo, konflikty, prawa człowieka czy zmiany klimatu. Pozwolą one uczniom i uczennicom zrozumieć, że nasze działania mają wpływ na procesy globalne i ważne jest zaangażowanie każdego z nas.

S – 68

CZĘŚĆ OPISOWA

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata. (...)

23.4 Uczeń rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy).

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ podaje przykłady prostych działań, które mogą wpływać na poprawę sytuacji w skali globalnej,
- ➔ określa, czy sam chce podjąć podobne inicjatywy, wybiera je.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Podziel uczniów i uczennice na pary lub 3-osobowe grupy i rozdaj karty pracy ze schematem. Wytlumacz, z jakich części składa się grafika.

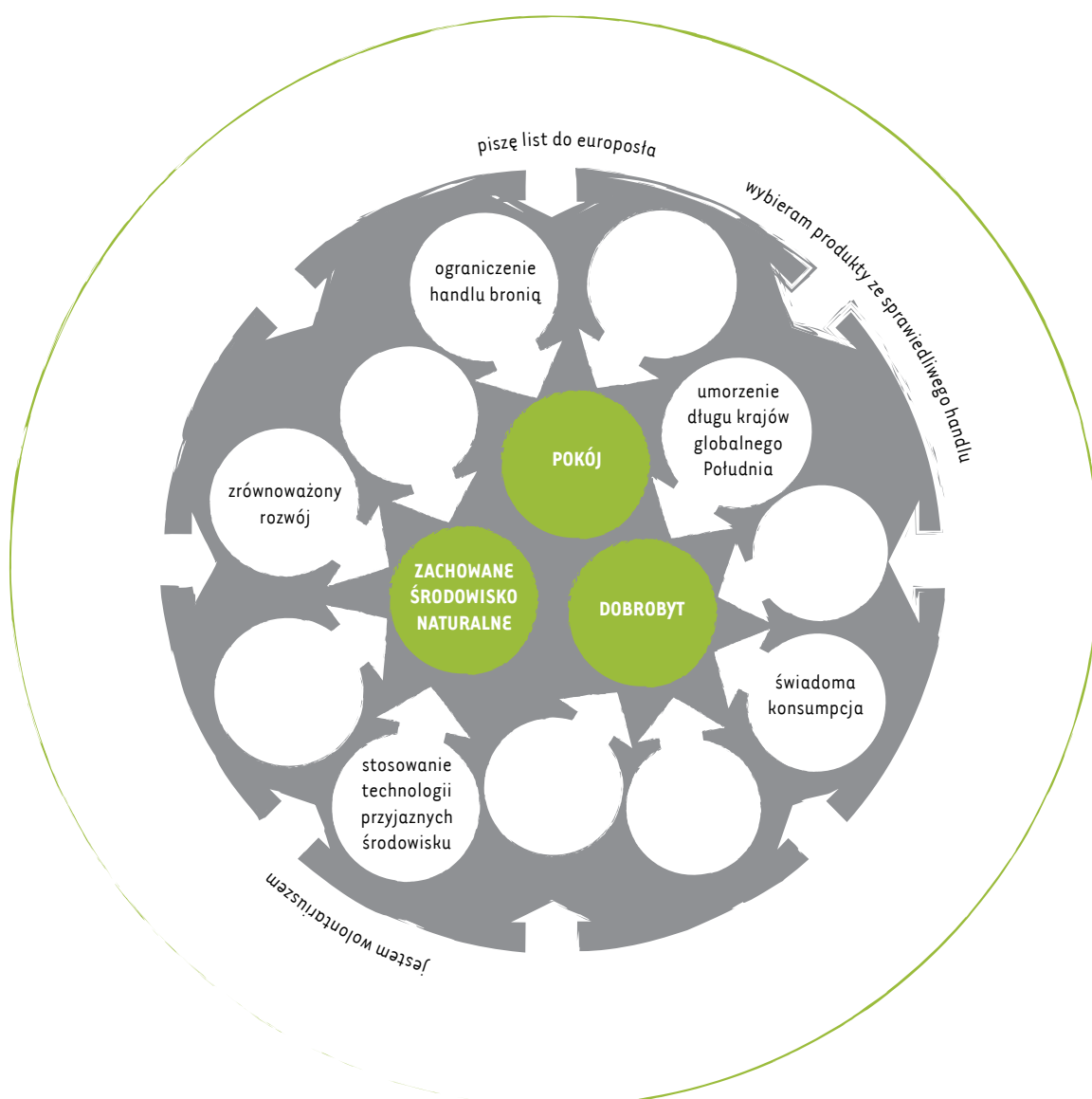
W ciemnych kołach znajdują się podstawowe cechy „lepszego świata”. W białych okręgach zostały zapisane postulaty organizacji zajmujących się rozwojem globalnym. W zewnętrznej obręczy jest miejsce na wpisanie prostych działań, które mogą prowadzić do tego celu.

Poproś grupy o uzupełnienie schematu na podstawie ramki (białe okręgi) oraz własnej wiedzy (zewnętrzna obręcza).

2. Jeżeli grupy będą miały problem z wypełnieniem zewnętrznej części schematu, możesz wykorzystać poniższe odpowiedzi: *składam podpis na petycji; sprawdzam strony internetowe organizacji i dołączam do ich kampanii; głosuję; oszczędzam wodę i elektryczność; kupuję produkty pochodzące ze sprawiedliwego handlu; nie wybieram produktów firm, które działają nieetycznie; używam Facebooka lub Twittera, by rozpowszechniać postulaty; kupuję lokalnie; uczestniczę w maratonach pisania listów; organizuję koncert; przygotowuję prezentację dla społeczności lokalnej lub kolegów i koleżanek; biorę udział w happeningu; biorę udział w marszu; zadaję pytania politykom; korzystam ze środków transportu o niskiej emisji CO₂.*
3. Omów z uczniami schemat, sprawdzając kolejne zagadnienia. Zwróć uwagę uczniom i uczennicom na to, że wybrane działania jednostek (np. poparcie petycji i złożenie podpisu) może jednocześnie sprzyjać kilku reformom i pozytywnym zmianom.
4. Poproś uczniów i uczennice o zapisanie w zeszytach trzech działań, które sami chcieliby podjąć. Możesz również wykonać z klasą ćwiczenie „Działanie lokalne – zmiana globalna”.

KARTA PRACY

1. Przyjrzyjcie się schematowi. W ciemnych polach zapisano cechy „lepszego świata”, w polach jasnych znajdują się postulaty organizacji zajmujących się rozwojem globalnym. W zewnętrznej obręczy widzicie propozycje działań, które można podjąć, by postulaty te zostały zrealizowane.
2. Wypełnijcie schemat postulatami z ramki poniżej. Omówcie swoją pracę w grupie. Następnie zastanówcie się, jakie wasze działania mogą pomóc w spełnieniu marzeń o lepszym świecie. Wpiszcie swoje pomysły w zewnętrzne koło.

S-69

KARTA PRACY

ograniczenie emisji CO₂, realizacja współpracy rozwojowej, racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych, równy dostęp dziewcząt i chłopców do edukacji, realizacja Milenijnych Celów Rozwoju, zdobywanie rzetelnych informacji o innych kulturach i religiach

Zanotujcie w zeszycie, jakie trzy działania sami chcielibyście podjąć.

ĆWICZENIE 12

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

DZIAŁANIE LOKALNE – ZMIANA GLOBALNA

Ćwiczenie to pokazuje przykłady trzech współzależności globalnych i pomaga uczniom i uczennicom zrozumieć sposób ich działania.

Przykłady zaczerpnięte są z ćwiczenia „Sam wprowadzaj zmiany, na których ci zależy”. Próbuje ułożyć poszczególne etapy globalnych procesów w odpowiedniej kolejności, młodzi ludzie wychodzą poza ogólne deklaracje, że lokalne działanie prowadzi do globalnej zmiany i uczą się wyjaśniać te współzależności.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów, że przyjrzą się szczegółowo wybranym działaniom lokalnym, które prowadzą do zmian globalnych, by lepiej zrozumieć te zależności.
2. Podziel klasy na pary lub trójki i rozdaj grupom wycięte wcześniej elementy. Poproś o ułożenie ich w kolejności odzwierciedlającej związku przyczynowo-skutkowe.
3. Omów z całą klasą poszczególne schematy i skoryguj ewentualne błędy. Zapytaj, co jest konieczne, by procesy te funkcjonowały w sposób przedstawiony na schemacie. Uczniowie i uczennice mogą m.in. wymienić: zainteresowanie zwykłych obywateli, uwagę mediów, odpowiedzialność biznesu, funkcjonowanie demokratycznych procedur. Przed realizacją tego ćwiczenia warto wykonać ćwiczenie „Sam wprowadzaj zmiany, na których ci zależy”.
4. W grupie bardziej zaawansowanej możesz rozdać tylko pierwszy i ostatni element łańcucha i poprosić o samodzielnie wypełnienie pośrednich elementów.

S-71

CZĘŚĆ OPISOWA

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata. (...)

23.4 Uczeń rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemysłowe zakupy).

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ wyjaśnia na przykładach, w jaki sposób działania jednostek mogą wpływać na poprawę sytuacji w skali globalnej,
- ➔ wykorzystując przykłady, opisuje, jak funkcjonuje mechanizm współzależności globalnej.

KARTA PRACY

Skopiuj kartę pracy dla każdej grupy. Wytnij wszystkie elementy, wymieszaj je i rozdaj grupom.

S-72

KARTA PRACY

Uczestniczę w maratonie pisania listów.	duża liczba listów i zainteresowanie mediów łapaniem praw człowieka	międzynarodowa presja na rząd kraju niedemo- kratycznego	uwolnienie więźnia politycznego	pokój
W sklepach pytam o warunki pracy w fabrykach szyjących moje ubrania.	zainteresowanie konsumentów warunkami pracy w fabrykach	Właściciele marki, dbając o jej wizerunek, zwracają uwagę na warunki pracy robotników	szwalnie szyjące ubrania zaczynają przestrzegać praw pracowniczych i zwiększają pensje zatrudnionych	dobrobyt
Jeżdżę rowerem do szkoły lub piszę petycje z prośbą o wytyczenie ścieżki rowerowej w moim mieście.	większa liczba mieszkańców jeździ do szkoły lub pracy rowerami	ograniczając korzystanie z samochodów, redukujemy emisję dwutlenku węgla	ograniczenie procesu negatywnych zmian klimatu	zachowane środowisko naturalne

ĆWICZENIE 13

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

IMIGRANCY W POLSCE

S – 74

CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to pokazuje sytuację imigrantów w Polsce na przykładzie doświadczeń obywateli Wietnamu, Chin, Ukrainy i Nigerii. Uczennice i uczniowie poznają historie czterech osób i na ich podstawie określają przyczyny migracji oraz dowiadują się, z jakimi problemami mogą zetknąć się cudzoziemcy mieszkający w Polsce.

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata.

5. Uczeń ocenia sytuację imigrantów i uchodźców we współczesnym świecie.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ potrafi zdefiniować pojęcie „imigrant”;
- ➔ podaje przykładowe przyczyny migracji;
- ➔ ocenia sytuację imigrantów w Polsce.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Wyjaśnij krótko, kim jest imigrant. Zapytaj uczennice i uczniów, czy znają osobiście imigrantów mieszkających w Polsce. Podziel uczniów i uczennice na 4 grupy. Rozdaj karty pracy. Poproś o przeczytanie opisów i zapisanie odpowiedzi na pytania zanotowanie na kartach. Są to przykładowe opisy sytuacji imigrantów mieszkających w Polsce¹¹.
2. Narysuj na tablicy tabelę z dwoma kolumnami – „Przyczyny migracji” i „Problemy, z którymi spotykają się cudzoziemcy w Polsce”. Poproś kolejno grupy o przedstawienie wyników ich pracy. W czasie prezentacji zapisuj wymieniane przyczyny migracji i problemy imigrantów. Na podstawie notatek podsumuj odpowiedzi wszystkich grup.
3. Poproś uczniów i uczennice o dokończenie zdania w formie metafory: „Sytuacja migrantów jest jak ..., ponieważ...”.
4. Na zakończenie poproś uczniów i uczennice o zastanowienie się, co mogą zrobić, by poprawić sytuację imigrantów w Polsce. Pomysłami mogą wymieniać się w parach i zapisać je w zeszycie. Możesz również podsunąć im kilka pomysłów (np. reagować na nieprzyjemne zachowania wobec cudzoziemców, zdobyć i przekazywać innym wiedzę o kulturze i zwyczajach innych narodów, pomóc w nauce języka polskiego cudzoziemcom mieszkającym w naszej miejscowości).

¹¹ Przykłady pochodzą z publikacji A. Olszewskiej i A. Zawadzkiej „Przespaceruj się w moich butach. O spotkaniach międzykulturowych”, wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009. Cała publikacja dostępna na stronie internetowej www.isp.org.pl

KARTA PRACY A

Przeczytajcie przykładowy opis sytuacji osoby, która znalazła się w Polsce. Następnie wspólnie odpowiedzcie na pytania:

- ➔ Z jakiego kraju pochodzi?
- ➔ Dlaczego przyjechał-a do Polski?
- ➔ Jak wygląda jego/jej życie w Polsce?
- ➔ Z jakimi trudnościami spotkał-a się w Polsce?

Jestem Thien Hai z Wietnamu. W Polsce jestem od trzech lat. Mam 35 lat. Przyjechałem do Polski, bo wielu moich znajomych i członków dalszej rodziny mówiło, że to dobry kraj.

[...] Mieszkam w Warszawie, tu jest największa grupa moich rodaków, podobno około 40 tysięcy osób. Najłatwiej jest tu znaleźć pracę i wsparcie od znajomych i bliskich. Pracuję w Wólce Kosowskiej u zaprzyjaźnionego Wietnamczyka. Dzień zaczynam wcześnie, o godzinie 3.30; muszę dojechać do pracy, potem cały dzień w biegu, kończymy pracę o godzinie 18.00. W ciągu tygodnia na niewiele mam czas poza pracą. Jedyny wolny dzień to niedziela. Wtedy jest czas na odpoczynek, trochę telewizji i spotkania na mszy, na weselach czy innych uroczystościach naszej społeczności.

Zaraz po przyjeździe do Polski miałem poważne kłopoty z uzyskaniem pozwolenia na legalny pobyt. [...] To ograniczało moje możliwości poznawania Warszawy i Polski, zwykle nie wychodziłem za dużo z domu, bo każde wyjście to ryzyko kłopotów z policją, która często zatrzymuje i legitymuje z wymaganych dokumentów. Staram się nauczyć polskiego, ale nie jest to łatwe, nasze języki bardzo się od siebie różnią. Dodatkowa trudność jest taka, że mało mam styczności z Polakami poza pracą. Nie ma też żadnych podręczników ani bezpłatnych kursów polskiego. Zresztą trudno jest na to znaleźć czas.

Bardzo chciałbym poznać jakąś kobietę i założyć rodzinę. Rodzina i bliscy są dla mnie najważniejsi. [...]

Marzę, żeby mieć syna, to największa duma dla ojca.

Ogólnie jesteśmy bardzo spokojni i bardzo rzadko zdarza się nam łamać prawo, czy sprawiać jakiegokolwiek kłopotów wymiarowi sprawiedliwości w Polsce. Szybciej to my stajemy się ofiarami na przykład wyzisk, pobić czy wykorzystywania finansowego. Nasza bezradność w niektórych sytuacjach bierze się z nieznajomości polskiego prawa, języka, jak również z nieuregulowanej sytuacji formalnej wielu z nas.

Moje największe trudności w Polsce to zdecydowanie sprawy związane z uzyskaniem karty pobytu i brak możliwości nadania osobom z Wietnamu statusu uchodźcy. Inna to nieznajomość języka, co jest szczególnie dotkliwe u lekarza czy w urzędzie.

Mam nadzieję, że uda mi się w Polsce jakoś urządzić. Wielu rzeczy się uczę i jestem pewien, że i ja, i moja społeczność może znaleźć sobie swoje miejsce wśród Polaków. Ambasadorami tej integracji będą pewnie wietnamskie dzieci wychowane w Polsce albo te polsko-wietnamskie, może nawet moje własne?

Tekst pochodzi z publikacji: A. Olszewska, A. Zawadzka, „Przespaceruj się w moich butach. O spotkaniach międzykulturowych”, wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009. Cała publikacja dostępna na stronie internetowej www.isp.org.pl

S-75

KARTA PRACY

KARTA PRACY B

Przeczytajcie przykładowy opis sytuacji osoby, która znalazła się w Polsce. Następnie wspólnie odpowiedzcie na pytania:

- ➔ Z jakiego kraju pochodzi?
- ➔ Dlaczego przyjechał-a do Polski?
- ➔ Jak wygląda jego/jej życie w Polsce?
- ➔ Z jakimi trudnościami spotkał-a się w Polsce?

Добрий День / Dobry Deń, nazywam się Nadia, mam 41 lat. Do Polski przyjechałam 6 lat temu. Urodziłam się w okolicach Lwowa, więc Polska zawsze była mi bliska, nawet z językiem jest mi łatwiej niż innym Ukraińcom.

Dlaczego tu przyjechałam? Oczywiście za pracę i lepszymi zarobkami. U nas na Ukrainie jest teraz bardzo ciężko o pracę. Często trzeba zapłacić, żeby dostać etat, potem się jakiś czas pracuje, a potem Cię zwalniają i na Twoje miejsce przyjmują następnego, który zapłacił. [...]

S-76

KARTA PRACY

Do domu przyjeżdżam raz na dwa miesiące. Najbardziej tęsknię do mojego 12-letniego synka. Opiekuje się nim na co dzień moja mama. Chodzi do polskiej szkoły, kiedy będzie starszy może przyjedzie do mnie tu do Polski na studia... Ja z wykształcenia jestem ekonomistką, ale co mi po takim zawodzie, teraz mogę tu tylko sprzątać albo zajmować się dziećmi. Wiele z moich koleżanek wychowuje polskie dzieci. Śmiejemy się i płaczemy, że nasze dzieci nie mają swoich mam i te tu, w Polsce, też za dużo ich obecności nie mają. Ot i życie, trzeba sobie radzić. Cała ta emigracja jest dla mnie trudna, przyjechałam tutaj i musiałam wszystko sama zorganizować: pracę i mieszkanie, nauczyć się języka.

Wynajmuję mieszkanie w Łomiankach, w kilka osób, żeby jak najwięcej odłożyć dla rodziny. Czasem bywa nam wesoło; zawsze jest z kim porozmawiać albo liczyć na pomoc, np. w znalezieniu pracy. A czasem bywa ciężko, jak trafi się na pijące towarzystwo. Teraz jestem w Warszawie, wcześniej szukałam pracy w Lublinie. Ostatnio bardzo się ucieszyłam, bo pani Małgosia, u której sprzątam dwa razy w tygodniu, podpisała ze mną umowę o pracę i czasowo zameldowała mnie u siebie w domu! Dzięki temu mam wizę i pozwolenie na pracę. W Polsce dużo jest życzliwych ludzi...

[...] W Polsce złości mnie, kiedy na granicy celnicy wszystkich Ukraińców traktują jak przemytników i złodziei i zwracają się bez szacunku na „ty”. Fakt, że wiele osób przy granicy przemycza na przykład papierosy, ale nie wszyscy.

[...] Nie wiem, jak długo zostanę w Polsce, może na stałe? Polska dla mnie to dobre miejsce, tylko do domu tęsknię...

Tekst pochodzi z publikacji: A. Olszewska, A. Zawadzka, „Przespaceruj się w moich butach. O spotkaniach międzykulturowych”, wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009. Cała publikacja dostępna na stronie internetowej www.isp.org.pl

KARTA PRACY C

Przeczytajcie przykładowy opis sytuacji osoby, która znalazła się w Polsce. Następnie wspólnie odpowiedzcie na pytania:

- Z jakiego kraju pochodzi?
- Dlaczego przyjechał-a do Polski?
- Jak wygląda jego/jej życie w Polsce?
- Z jakimi trudnościami spotkał-a się w Polsce?

Nihao, jestem z Chin i mam na imię Wong Li. Moje imię znaczy w przybliżeniu strażnik rodziny. Moi rodzice nadali mi takie imię, bo Chińczycy wierzą, że imię odzwierciedla cechy, jakie mamy później w życiu. [...]

Przyjechałem do Polski na studia, taka wymiana między uczelniami, i teraz uczę się od trzech miesięcy w jednej z warszawskich wyższych uczelni. W Chinach studiowałem stosunki międzynarodowe. W Polsce wykłady mam po angielsku; polski jest dla mnie bardzo trudny. Będę jednak chciał się nauczyć go trochę, bo przydałby mi się w codziennym życiu.

Na początku jeżdżenie po Warszawie było dla mnie bardzo skomplikowane, nie ma informacji po angielsku, ani wyraźnych oznaczeń ulic. Mam wrażenie, że niewiele osób mówi po angielsku i może pomoc odnaleźć drogę.

Dlaczego wybrałem Polskę jako miejsce przyjazdu? Dlatego, że jest tu jeszcze tak mało Chińczyków; w innych krajach europejskich jest już duża społeczność chińska, a Polska jest jeszcze mało znana. Warszawa wydaje mi się bardzo spokojnym miastem, ludzie zdają się mieć dużo czasu i nigdzie się za bardzo nie śpieszą. Podoba mi się ten spokój. Nie ma też dużego ruchu na ulicach i jest na nich porządek, wszyscy trzymają się przepisów. Ja pochodzę z Kantonu, czyli Guangzhou, dużego miasta portowego na południu Chin. Ulice mojego miasta są bardzo tłoczne, rano zdarzają się korki na.... chodnikach. Samochód zawsze ma pierwszeństwo przed ludźmi, gdyby kierowca czekał aż wszyscy przejdą, nigdy by nie dojechał na miejsce. [...]

Najbardziej brakuje mi, oprócz oczywiście mojej rodziny, chińskiej kuchni, szczególnie tego, jak gotuje moja mama.

Sam nie wiem, czy zostanę na stałe w Polsce. Teraz zależy mi, żeby nauczyć się świetnie angielskiego i poznać polskich przyjaciół.

Tekst pochodzi z publikacji: A. Olszewska, A. Zawadzka, „Przespaceruj się w moich butach. O spotkaniach międzykulturowych”, wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009. Cała publikacja dostępna na stronie internetowej www.isp.org.pl

S-77

KARTA PRACY

KARTA PRACY D

Przeczytajcie przykładowy opis sytuacji osoby, która znalazła się w Polsce. Następnie wspólnie odpowiedzcie na pytania:

- ➔ Z jakiego kraju pochodzi?
- ➔ Dlaczego przyjechał-a do Polski?
- ➔ Jak wygląda jego/jej życie w Polsce?
- ➔ Z jakimi trudnościami spotkał-a się w Polsce?

Hello, jestem Chidi z Nigerii. Kilka lat temu przyjechałem do Polski. Długo zajmowałem się sprzedażą na Stadionie Dziesięciolecia, to były głównie płyty i oprogramowanie komputerowe. Teraz, po zamknięciu targowiska, pracuję to tu, to tam.

Wyjechałem, bo mój kraj pełen jest niepokoju i napięć, ciężko się tam żyje. Nigerię zamieszkuje ponad czterysta grup etnicznych, mówiących każda w swoim języku...! Mają one odmienne tradycje i kulturę, sięgającą dawnych czasów. Dlatego naszym wspólnym językiem jest najczęściej angielski. Ta ogromna różnorodność jest ciekawa, ale bywa przyczyną wielu konfliktów. [...] Pomimo tego, że mój kraj ma bogate złoża ropy naftowej i moglibyśmy być bogaci, to ciągle zamieszki, a nawet wojny, odstraszały biznesmenów od naszego kraju. Inna sprawa, że bez łapówek trudno jest cokolwiek załatwić, a korupcja jest wszechobecna.

[...] Polacy wydają mi się powściągliwi i nie żyją blisko ze swoimi rodzinami. U nas obowiązkiem jest pomaganie rodzinie, kuzynom. Jeśli komuś się lepiej powodzi, musi się podzielić swoim bogactwem, często w jego domu przez długi czas mogą mieszkać liczni kuzyni, krewni i powinowaci. Pomaganie członkom swojego plemienia jest ciężkim obowiązkiem, szczególnie na emigracji.

[...] Wybrałem Polskę ze względu na spokój i stosunkowo mało imigrantów. Podoba mi się bardzo przyroda w waszym kraju, parki w miastach i zieleń. U nas tego nie ma. Na minus działa zimno i brak słońca, szczególnie na początku trudno było mi się przyzwyczaić do pogody. No i jedzenie jest zupełnie inne. W naszej kuchni jest dużo przyprawy chili, jemy ostro, dużo mięsa.

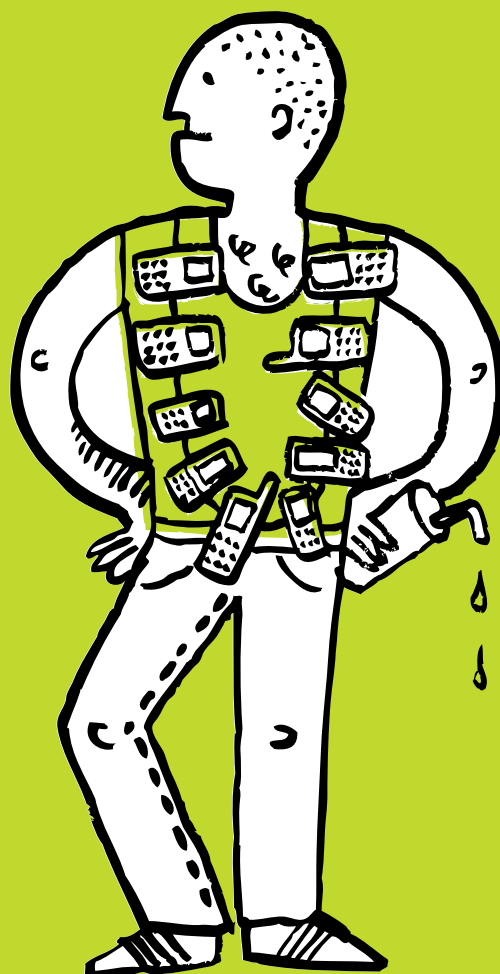
[...] Na pewno w przyszłości nie wrócę do Nigerii, wolę zostać w Polsce i z Polką założyć rodzinę. Mimo różnych trudności, tutaj żyje mi się lepiej, a Polki są bardzo piękne!

Tekst pochodzi z publikacji: A. Olszewska, A. Zawadzka, „Przespaceruj się w moich butach. O spotkaniach międzykulturowych”, wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009. Cała publikacja dostępna na stronie internetowej www.isp.org.pl

S-78

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 14

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU

S – 80
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to pokazuje drogę produkcji popularnych produktów oraz zachęca uczniów do zastanowienia się, jakie zagrożenia społeczne i ekologiczne mogą się wiązać z różnymi jej etapami. Uczniowie zastanawiają się również nad rozwiązaniami, które mogą ograniczyć zagrożenia oraz stanowią dobry przykład społecznej i ekologicznej odpowiedzialności biznesu. Ćwiczenie kończy refleksja na temat roli konsumentów i konsumentek w kształtowaniu społecznej i ekologicznej odpowiedzialności sektora prywatnego.

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Realizowany zapis podstawy programowej:

23. Problemy współczesnego świata.

23.4 Uczeń rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy).

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ wyjaśnia drogę produkcji przykładowego produktu;
- ➔ wymienia zagrożenia ekologiczne i społeczne związane z etapami produkcji i konsumpcji;
- ➔ wymienia przykłady społecznie i ekologicznie odpowiedzialnych rozwiązań w biznesie.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Podziel uczniów i uczennice na 3 grupy i rozdaj każdej grupie jedną z 3 kart pracy. Wytłumacz, że karty pracy zawierają schemat drogi produkcji telefonu komórkowego oraz zbiór możliwych zagrożeń społecznych i ekologicznych związanych z tym procesem. Każda z grup ma kartę pracy poświęconą jednemu z 5 etapów życia produktu (do ćwiczenia wybrane zostały 3 etapy: wydobywanie surowców naturalnych, produkcja oraz utylizacja). Poproś grupy o uzupełnienie pogrubionych ramek przy odpowiednich etapach produkcji, korzystając z informacji zawartych w ramce „fakty” oraz o dopisanie co najmniej 3 innych, w oparciu o własną wiedzę.
2. Omów z uczniami schemat, sprawdzając kolejne etapy produkcji. Zwróć uwagę uczniów i uczennic na złożoność i długość procesu produkcji oraz na to, że niektóre zagrożenia mają wymiar lokalny, a inne globalny.

3. Poproś uczniów i uczennice, aby w grupach zastanowili się, jakie rozwiązania mogą ograniczyć te zagrożenia. Poproś, by zapisali je w ramach oznaczonych przerywaną linią.
Jeżeli grupy będą miały problem z podaniem przykładów, możesz wykorzystać podpowiedzi z wypełnionej karty pracy.
4. Zapytaj uczniów i uczennice, czy znają problemy związane z produkcją innych rzeczy. Poproś o podanie przykładów firm, o których wiedzą, że są odpowiedzialne ekologicznie i społecznie. Zapytaj, komu zdarzyło się kupić taki produkt. Zwróć uwagę uczniów i uczennic na rolę konsumentów w kształtowaniu zachowań firm oraz we wspieraniu firm społecznie i ekologicznie odpowiedzialnych.
5. Zawieś wszystkie karty pracy w sali tak, aby uczniowie mogli się im przyjrzeć w wolnym czasie.

S-81

CZĘŚĆ OPISOWA

Wydobycie surowców naturalnych

Przyjrzyjcie się schematowi cyklu „życia” produktu. Na przykładzie telefonu komórkowego zastanówcie się, jakie społeczne i ekologiczne zagrożenia mogą się wiązać z zaznaczonym etapem produkcji i konsumpcji. Zapiszcie je w czerwonej ramce. Możecie skorzystać z informacji zamieszczonych w ramce „Fakty”. Jakie jeszcze zagrożenia mogą się łączyć z produkcją i konsumpcją? Spróbujcie dodać co najmniej 3. W zielonej ramce zapiszcie pomysły na uniknięcie podanych zagrożeń.

S-82

KARTA PRACY

ZAGROŻENIA

FAKTY

- Produkcja jednego komputera pochłania średnio 1500 litrów wody, 240 kg paliw kopalnych i 22 kg innych związków chemicznych – razem ok. 1,8 tony zasobów. (makeitfair.org)
- Na potrzeby produkcji sprzętów elektronicznych wydobywany jest na dużą skalę kasteryt (używany do wytworzenia cyny). Wydobywa się go m.in. w Demokratycznej Republice Konga, gdzie od lat toczy się krwawy konflikt. Wiele organizacji uważa, że handel cennymi surowcami jest jednym z powodów utrzymywania się konfliktu. Przy wydobywaniu surowca często zatrudnia się dzieci. (makeitfair.org)
- Wtórne przetwarzanie (recykling) części sprzętu elektronicznego pozwala znacznie ograniczyć potrzebę wydobywania nowych surowców. Niektóre modele komputerów da się poddać recyklingowi nawet w 90% procentach. (Green Choices)

ROZWIĄZANIA

Produkcja

Przyjrzyjcie się schematowi cyklu „życia” produktu. Na przykładzie telefonu komórkowego zastanówcie się, jakie społeczne i ekologiczne zagrożenia mogą się wiązać z zaznaczonym etapem produkcji i konsumpcji. Zapiszcie je w czerwonej ramce. Możecie skorzystać z informacji zamieszczonych w ramce „Fakty”. Jakie jeszcze zagrożenia mogą się wiązać z produkcją i konsumpcją? Spróbujcie dodać co najmniej 3 sposoby na uniknięcie podanych zagrożeń.

S-83

KARTA PRACY

ZAGROŻENIA

FAKTY

- W każdej sekundzie produkuje się 36 telefonów komórkowych, czyli prawie 22 miliony na tydzień. (makeitfair.org)
- Połowa wszystkich telefonów komórkowych, podobnie jak znaczna część komputerów, odtwarzaczy MP3 i innych sprzętów elektronicznych, powstaje w Chinach, gdzie często nie są przestrzegane prawa pracownicze. (makeitfair.org)
- W 2007 roku sieć organizacji w Europie stworzyła platformę „make IT fair”. Ta nowa organizacja bada warunki pracy w fabrykach, które dostarczają części wielkim elektronicznym markom oraz sprawdza, czy chronią one środowisko naturalne. Naciska też na firmy, aby bardziej dbały o społeczną i ekologiczną odpowiedzialność produkcji. (makeitfair.org)

ROZWIĄZANIA

Utylizacja

Przyjrzyjcie się schematowi cyklu „życia” produktu. Zastanówcie się, jakie społeczne i ekologiczne zagrożenia mogą się wiązać z zaznaczonym etapem produkcji i konsumpcji na przykładzie telefonu komórkowego. Zapiszcie je w czerwonej ramce. Możecie skorzystać z informacji zamieszczonych w ramce „Fakty”. Jakie jeszcze zagrożenia mogą się wiązać z produkcją i konsumpcją? Spróbujcie dodać co najmniej 3. W zielonej ramce zapiszcie pomysły na rozwiązanie wypisanych przez was zagrożeń.

S-84

KARTA PRACY

ZAGROŻENIA

FAKTY

- Ze względu na wysoką zawartość toksycznych składników (np. rtęci, kadmu i związków bromu) odpady elektroniczne stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia i zbierane są w specjalnych punktach, dzięki czemu mogą zostać poddane recyklingowi lub unieszkodliwione. (elektrosmieci.pl)
- W Europie każdy wyrzuca rocznie średnio 15 kg odpadów elektronicznych. Na świecie daje to w sumie 50 milionów ton rocznie. (makeitfair.org)
- Miliony ton odpadów elektronicznych są nielegalnie wysyłane co roku do krajów Afryki i Azji, gdzie składowane są bez zachowania środków bezpieczeństwa i często są powodem zanieczyszczenia wody i gleby. (makeitfair.org)
- Większość sprzętów elektronicznych nadaje do recyklingu nawet w 90%. (Green Choices)

ROZWIĄZANIA

WYDOBYCIE SUROWCÓW NATURALNYCH

Zagrożenia

- ➔ zanieczyszczenie środowiska wokół kopalni, w której wydobywa się surowce
- ➔ łamanie praw pracowniczych przez właścicieli kopalni (np. brak sprzętu ochronnego dla pracowników)
- ➔ zatrudnianie dzieci przy wydobyciu rud metali
- ➔ rabunkowa eksploatacja złóż surowców naturalnych potrzebnych do produkcji sprzętu elektronicznego
- ➔ eksport zysków z wydobycia za granicę, do centrali zagranicznych koncernów (społeczność lokalna i kraj wydobycia nie uczestniczą w zyskach)
- ➔ podtrzymywanie konfliktu zbrojnego, gdyż haracz za eksploatację złóż trafia do lokalnych watazków.

Rozwiązania

- ➔ powtarzanie i recykling urządzeń elektronicznych, co pozwala odzyskiwać surowce, więc zmniejsza eksploatację złóż
- ➔ kierowanie do firm sprzedających telefony pytań o warunki i zasady wydobycia surowców używanych do ich produkcji
- ➔ włączanie się w kampanie na rzecz wprowadzania kodeksów etycznego postępowania firm zaangażowanych w wydobycie.

S – 85

PRODUKCJA

Zagrożenia

- ➔ łamanie praw pracowniczych w fabrykach produkujących telefony (ograniczenia działalności związków zawodowych, zbyt niskie płace)
- ➔ zanieczyszczenia powstające w procesie produkcji pogarszają stan środowiska naturalnego w okolicach fabryki.

Rozwiązania

- ➔ wsparcie kampanii makeitfair.org, której organizatorzy wywierają nacisk na firmy, by przestrzegały praw pracowniczych (godne pensje, wolność działania związków zawodowych itp.)
- ➔ kierowanie do firm sprzedających telefony pytań o warunki pracy w fabrykach sprzętu elektronicznego
- ➔ organizowanie happeningów i akcji informacyjnych, dzięki którym Polacy dowiadują się o warunkach produkcji telefonów.

UTYLIZACJA

Zagrożenia

- ➔ źle składowane elektrośmieci stanowią zagrożenie dla środowiska – szkodliwe metale przedostają się do gleby i wody
- ➔ eksport elektrośmieci do krajów globalnego Południa, gdzie nie są właściwie składowane (np. bawią się w nich dzieci) i dochodzi do zanieczyszczenia środowiska
- ➔ zbyt częsta wymiana telefonów (często sprawnych lub nadających się do naprawy) prowadzi do powstawania ogromnej liczby elektrośmieci.

Rozwiązania

- ➔ rzadsze wymienianie telefonów komórkowych na nowe modele (oddawanie telefonów do naprawy, a nie od razu do wyrzucenia)
- ➔ oddawanie sprzętu elektronicznego do recyklingu (można to zrobić w sklepie, kupując nowy telefon – gwarantuje to ustawa)
- ➔ upewnienie się u odbiorcy sprzętu, że nie zostanie on wyeksportowany do krajów globalnego Południa jako elektrośmieć.

ĆWICZENIE 15

BIOLOGIA

DRZEWO KLIMATYCZNE

S-87

CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to systematyzuje wiedzę na temat przyczyn i skutków zmian klimatycznych obserwowanych w minionym i tym stuleciu. Pozwala dostrzec zależności globalne w kontekście rozwoju gospodarczego krajów Północy i jego skutków, odczuwanych przede wszystkim w krajach globalnego Południa. Ilustruje zaskakujące sprzężenia zwrotne pomiędzy czynnikami, które determinują zmiany klimatyczne. Uczniowie po wykonaniu ćwiczenia zrozumieją złożoność procesów globalnych i uświadomią sobie własny w nich udział. Pozwoli ono także na refleksję i obudzi postawę zaangażowania w sprawy ważne dla wszystkich mieszkańców Ziemi.

Przedmiot: Biologia

Realizowane treści podstawy programowej – wymagania szczegółowe

X. Globalne i lokalne problemy środowiska.

Uczeń:

1) przedstawia przyczyny i analizuje skutki globalnego ocieplenia klimatu.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczenica:

- ➔ wskazuje czynniki, które mają wpływ na wzrost temperatury atmosfery i hydrosfery;
- ➔ wymienia skutki globalnego ocieplenia;
- ➔ określa, jakie osobiste inicjatywy mógłby podjąć, aby wpłynąć na poprawę sytuacji globalnej.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Podziel uczniów i uczennice na 4-osobowe zespoły. Rozdaj im karty pracy ze szkicem drzewa: jednej parze część podziemną, a drugiej – nadziemną, a także krótki tekst pomocniczy. Poproś, aby po jego przeczytaniu pierwsza para wpisała na korzeniach głównych drzewa przyczyny globalnego ocieplenia, a następnie zastanowiła się, jakie są z kolei przyczyny tych przyczyn i umieściła je na korzeniach bocznych drzewa. Druga para analogicznie: na konarach głównych umieszcza skutki globalnego ocieplenia, a na odchodzących od nich konarach bocznych – skutki tych skutków. Każda z par może dorysować jeszcze dalsze rozgałęzienia korzeni i gałęzi drzewa, aby umieścić na nich kolejne wpisy.
2. Jeżeli grupy będą miały problem z wypełnieniem schematu, mogą pociąć i wykorzystać poniższe elementy.

Przyczyny globalnego ocieplenia klimatu			
Zmiany ilości energii słonecznej docierającej do Ziemi	Erupcja wulkanów	Naturalne procesy biologiczne, np. rozkład, oddychanie	Wzrost ilości aerozoli atmosferycznych, np. soli morskiej i pyłów
Zwiększenie ilości gazów cieplarnianych w atmosferze	Spalanie biomasy	Fermentujące odpady na wysypiskach	Przemieszczanie się ludzi i towarów, rozwój transportu
Rozwój przemysłu, wzrost gospodarczy	Ogrzewanie pomieszczeń	Melioracja i wypłukiwanie gleby	Zwiększona emisja metanu w rolnictwie (ryż, hodowla krów)
Rozszerzanie się obszarów zamieszkiwanych przez ludzi	Pustynnienie	Wyrąb drzew na opał i na potrzeby budownictwa	Nadmierna konsumpcja dóbr materialnych
Wzrost zapotrzebowania na energię	Zmiana kierunków biegu rzek w celu nawadniania upraw	Zaorywanie stepów	Stosowanie zbyt wielu nawozów i pestycydów
Efekt cieplarniany	Zwiększone zapotrzebowanie na mięso	Wycinanie lasów pod uprawy biopaliw	Rozwój przemysłu górniczego

Skutki globalnego ocieplenia klimatu			
Wzrost temperatury mórz i oceanów	Nadmierny wzrost masy fitoplanktonu	Nadmierna emisja związków siarki i CO ₂ przez fitoplankton	Choroby ludzi i zwierząt
Migracje ludności i niepokoje społeczne	Zwiększenie efektu cieplarnianego	Zmniejszenie obszarów produkcji żywności i upraw	Zwiększenie intensywności cyklonów tropikalnych
Śmierć ludzi i zwierząt	Straty gospodarcze	Topnienie lodowców	Podniesienie się poziomu mórz i oceanów
Zatopianie części lądów, znikanie wysp pod wodą	Emigracja klimatyczna	Problem uchodźców	Wzrost temperatury atmosfery
Zwiększanie się obszarów ubogich w wodę i pustynnych	Głód i choroby z niedożywienia	Brak dostępu do wody pitnej	Walki o żywność i zasoby wodne
Przesuwanie się granic stref klimatycznych	Wyginiecie gatunków, np. zimnolubnych	Wojny o terytoria	Kłęski żywiołowe

3. Po uzupełnieniu schematu poproś uczniów o połączenie obu części drzewa i wspólną analizę oraz odpowiedzi na następujące pytania:

- Co jest główną siłą napędzającą niekorzystne zmiany klimatyczne?
- Kto przede wszystkim uruchamia tę siłę?
- Kto przede wszystkim odczuwa skutki jej działania?

- W którym miejscu/w których miejscach schematu widzisz siebie?
- Co warto zrobić, aby poprawić sytuację globalną?/aby zatrzymać postępujące globalne ocieplenie?
- Co ty możesz zrobić, aby zmniejszyć skutki globalnego ocieplenia?

KARTA PRACY

DRZEWO KLIMATYCZNE

1. W 4-osobowej grupie podzielcie się na dwie pary. Przeczytajcie uważnie tekst o przyczynach i skutkach globalnego ocieplenia klimatu i wykorzystajcie zawarte w nim informacje podczas tworzenia schematu drzewa klimatycznego. Jedna para wpisuje na korzeniach głównych drzewa przyczyny globalnego ocieplenia, a na korzeniach bocznych – przyczyny tych przyczyn. Druga zaś na konarach głównych umieszcza skutki ocieplenia globalnego, a na odchodzących konarach bocznych – skutki tych skutków. Każda z par może dorysować jeszcze dalsze rozgałęzienia korzeni i gałęzi, aby umieścić na nich kolejne wpisy.
2. Zapiszcie w zeszycie trzy, cztery działania, które może podjąć każdy z was, aby ograniczyć skutki postępującego ocieplenia klimatu.

S-89

KARTA PRACY

Tekst pomocniczy

Przez określenie „klimat” na ogół rozumie się uśredniony stan atmosfery i oceanów. Klimat Ziemi zmienia się na przestrzeni wieków. W ostatnim czasie obserwuje się wzrost średniej temperatury na powierzchni Ziemi, co określono jako globalne ocieplenie klimatu.

Zmiany klimatu mogą być wynikiem działania czynników zewnętrznych, np. wzrostu ilości dochodzącego promieniowania słonecznego, wywołanego przez zmiany tzw. stałej słonecznej, lub wewnętrznych, np. czynników naturalnych i działalności człowieka.

Wewnętrzne, naturalne czynniki wpływające na zmiany klimatu to na przykład procesy biologiczne: rozkład materii organicznej i oddychanie organizmów oraz erupcja wulkanów.

Stale zwiększająca się emisja gazów cieplarnianych i pyłów do atmosfery, co jest przyczyną powstania efektu cieplarnianego, związana jest z działalnością człowieka. Główne gazy cieplarniane to dwutlenek węgla, metan, dwutlenek siarki i para wodna.

SKUTKI
GLOBALNEGO OCIEPLENIA

PRZYCZYNY
GLOBALNEGO OCIEPLENIA

S-90
KARTA PRACY

PRZYCZYNY GLOBALNEGO OCIEPLENIA

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 16

BIOLOGIA

WIRTUALNA WODA

REALNE

PROBLEMY

S-93

CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to zapoznaje uczniów z pojęciem ślad wodny i uświadamia, jak wielkie ilości wody są zużywane do produkcji towarów i usług. Ilustruje także zjawisko korzystania przez kraje globalnej Północy z zasobów wodnych globalnego Południa i problem przenoszenia produkcji dóbr konsumpcyjnych poza granice własnego państwa.

Na podstawie ćwiczenia uczniowie poznają różnice w zużyciu wody przez statystycznego mieszkańca każdego z kontynentów oraz strukturę zużycia wody przez statystyczną polską rodzinę. Odniesienie do codziennej sytuacji życiowej pozwoli uczniom i uczennicom wyliczyć ślad wodny rodziny robiącej zakupy w hipermarkecie.

Przedmiot: Biologia

Realizowane wymagania szczegółowe podstawy programowej:

X. Globalne i lokalne problemy środowiska. Uczeń:

3. proponuje działania ograniczające zużycie wody

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ porównuje zużycie wody w Europie i na innych kontynentach;
- ➔ oblicza ślad wodny dotyczący wybranej sytuacji z życia codziennego;
- ➔ dostrzega wpływ własnych zachowań na sytuację globalną;
- ➔ określa działania, jakie może podjąć osobiście, aby ograniczyć globalne zużycie wody.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów i uczennice, że w czasie zajęć będą zajmować się strukturą zużycia wody i śladem wodnym (ang. *waterfootprint*). Rozdaj karty pracy i poproś, aby zapoznali się z tekstem pomocniczym oraz z danymi zawartymi w tabelach, a następnie odpowiedzieli na pytania:
 - ➔ Przeciętny mieszkaniec których kontynentów zużywa najwięcej wody? Na czym polegają i z czego wynikają dysproporcje?
 - ➔ Czy istnieje związek pomiędzy bogactwem kraju/regionu a średnim zużyciem wody na jego terenie? Uzasadnij swoją odpowiedź.
2. Podziel klasę na pary. Poproś, aby uczniowie w parach obliczyli ślad wodny trzysobowej rodziny, gdy każdy jej członek korzystał z toalety i kąpieli oraz pił napoje, a jedna osoba sprzątała i zmywała naczynia. Cała rodzina pojechała samochodem do odległego 5 km od domu hipermarketu, wypita

w centrum handlowym po filiżance kawy i kupiła następujące artykuły (ich ilość i liczbę można zmniejszyć i dostosować do czasu trwania ćwiczenia):

- 2 t-shirty
- skórzane buty sportowe
- dżinsy
- 2 bochenki chleba
- pół kg żółtego sera
- kilogram wołowiny
- dwa kurczaki
- 15 jajek
- 3 litry soku pomarańczowego
- sześciopak piwa
- 5 jabłek
- 10 pomidorów
- kilogram cukru
- kilogram ryżu
- 3 litry mleka

- 2 kilogramy ziemniaków
- ryżę papieru do drukarki (500 arkuszy A4).

Weź też pod uwagę zużycie 1l biopaliwa i fakt posiadania samochodu.

3. Poproś, aby uczniowie porównali obliczony ślad wodny ze średnim zużyciem wody na kontynentach. Zapytaj uczniów, skąd pochodzą produkty, które kupowała opisana rodzina. Podkreśl, że import towarów z tych krajów oznacza pośredni import wody z takich krajów jak Chiny czy Indie, które eksportują wiele produktów.
4. Poproś uczniów, aby zastanowili się w parach, jak mogliby zmniejszyć ślad wodny, gdyby byli członkami tej rodziny? Poproś, aby trzy z zaproponowanych sposobów zanotowali w zeszytach.

MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

1. Tekst pomocniczy.

Światowe zasoby wodne nieustannie kurczą się, podczas gdy zapotrzebowanie na wodę wciąż wzrasta i podwaja się średnio co około 20 lat. Zasoby wody systematycznie maleją, głównie z powodu globalnego ocieplenia klimatu, masowego zanieczyszczenia ściekami kanalizacyjnymi i przemysłowymi oraz rosnącej konsumpcji dóbr i usług, do produkcji których potrzebna jest woda. Deficyt wody nie dotyczy jedynie krajów globalnego Południa, chociaż tam jest największy. Problem ten mają również państwa europejskie, w tym Polska, która, obok Danii, jest w najbardziej niekorzystnym położeniu, jeśli chodzi o zasoby wodne.

Trudna sytuacja występuje także w krajach będących potentatami naftowymi, z których kilka należy do najbogatszych państw świata, np. w Katarze, Bahrajnie, Kuwejcie, Zjednoczonych Emiratach Arabskich i Arabii Saudyjskiej. Coraz trudniej o dostęp do wody pitnej nie tylko w Afryce, ale także na kontynencie azjatyckim, np. w dynamicznie rozwijających się Chinach oraz gęsto zaludnionych Indiach; trudności w zaopatrzeniu w wodę przeżywają też mieszkańcy Australii.

2. Średnie zużycie wody na kontynentach.

Region	Procent ludności świata (%)	Udział w światowym zużyciu wody (%)	Ogólne średnie roczne zużycie na mieszkańca (m ³)	Roczne średnie zużycie w gospodarstwie domowym (m ³)	Dzienne zużycie w gospodarstwie domowym (litry)
Afryka	13,0	5,8	291,14	17,47	48
Ameryka Płd. i Łacińska	8,6	4,6	346,15	65,77	180
Ameryka Północna	5,1	18,2	2316,13	324,26	888
Australia i Oceania	0,5	0,8	1100,00	165	452
Azja	60,9	57,0	606,76	60,67	249
Europa	11,9	13,6	731,51	109,73	300

Opracowano na podstawie: [http://encyklopedia.interia.pl/tabela.html?sc=img.encyklopedia/nimg/woda.csv&o=Zu%BFycie%20wody%20na%20B%6owiecie%20\(2002\)](http://encyklopedia.interia.pl/tabela.html?sc=img.encyklopedia/nimg/woda.csv&o=Zu%BFycie%20wody%20na%20B%6owiecie%20(2002))

3. Wirtualna woda – Ślad wodny (Waterfootprint)

Koncepcja wirtualnej wody (śladu wodnego) została opracowana przez Johna Allana.

Ślad wodny osoby, firmy, miasta lub kraju to suma wody zużytej (bezpośrednio lub pośrednio) do produkcji towarów i usług, które skonsumowaliśmy. Składa się na niego:

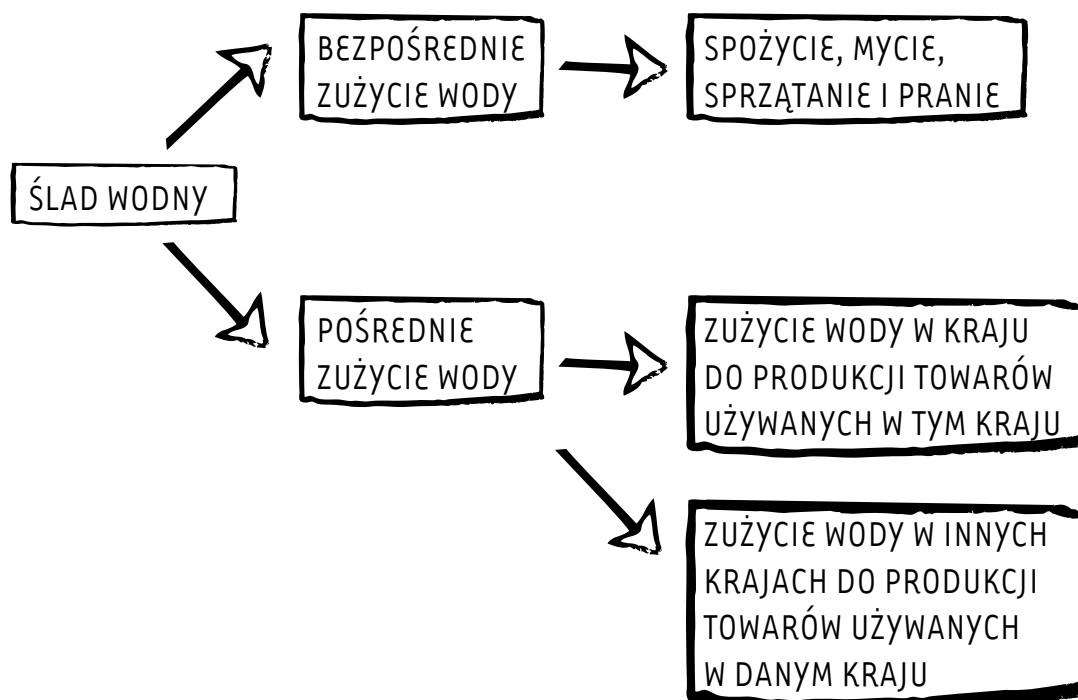
- ➡ wykorzystanie lokalnych zasobów wodnych,
- ➡ wykorzystanie globalnych zasobów wodnych.

S-95

KARTA PRACY

Bezpośrednie zużycie wody (np. woda z kranu, którą myjemy zęby) jest łatwe do oszacowania, natomiast pośrednie (np. woda wykorzystywana do produkcji jedzenia) – znacznie trudniejsze. Na przykład puszka coca-coli zawiera 0,35 litra wody, ale ta ilość wymaga średnio 200 litrów wody do wzrostu surowca, z którego produkuje się cukier i wytworzenia cukru zawartego w tej puszcze.

S-96

KARTA PRACY

Na przykład statystyczny Holender zużywa 2,3 miliona litrów wody rocznie, to jest 6300 litrów dziennie. Z tej olbrzymiej ilości wody tylko 11% (700 litrów) wody pobiera z własnego kraju, a reszta przybywa do Holandii w postaci produktów, do wytworzenia których trzeba było zużyć wodę pitną na terenie innych państw.

4. Tabele. Przykłady zużycia wody. Można je wykorzystać do planowania oszczędności wody.

1. Struktura zużycia wody do celów osobistych.

Struktura zużycia wody w lokalach	Zużycie l/os./dobę	Zużycie l/os./m-c	Zużycie l/os./kwart.	%
Picie i gotowanie	4	120	1140	3
Mycie naczyń	12	360	4320	10
Mycie ciała	12	360	4320	10
Kąpiel	33	990	11880	26
Splukiwanie toalety	38	1140	4560	30
Pranie	18	540	6480	15
Sprzątanie	8	240	2880	6
Razem	125	3750	45000	100

Na podstawie: http://www.psm.pila.pl/porad_tech_n_03.html

2. Zużycie wody do produkcji wybranych artykułów

Źródła: www.waterfootprint.org/?page=files/InfoGraphics

www.waterfootprint.org/downloads/WaterFootprint-Presentation-General.pdf

Produkt (masa = 1 kg)	Ilość zużytej wody (l) na wyprodukowanie masy 1 kg lub 1 sztuki
Wołowina (kraje rozwinięte) (1 kg)	70 000
Wołowina (kraje najuboższe) (1 kg)	15 000
Wieprzowina (1kg)	1 440
Drób (inne gatunki) (1kg)	6 000
Kurczak (1 kg)	3 000 – 4 000
Jajko (1 szt.)	200
Ryż (1 kg)	4 000
Pszenica (1kg)	1500
Cytryny (1 kg)	1 000
Pomarańcza (1 szt.)	50
Jabłko (1 szt.)	70
Banan (1 szt.)	100
Mango (1 szt.)	560
Pomidor (1 szt.)	180
Kukurydza (1 kolba)	450
Czekolada (1 kg)	2 400
Cukier (1 kg)	1 500
Ser żółty (1 kg)	5 000
Kromka chleba	40
Bochenek chleba	462
Tost (1 szt.)	650
Hamburger (1 szt.)	2 500
Ziemniaki (1 kg)	125
1 filiżanka kawy	140
Mleko (1 l)	1 000
1 filiżanka herbaty	90
Sok pomarańczowy (1 l)	200
Piwo (1 l)	150
Wino butelka	720
Soja (1 kg)	1650 – 2200
Arkusz papieru A4	10
Komputer (1 szt.)	15 000
Bawełniana koszulka (1 szt.)	2 700
Dżinsy (1 szt.)	6 000
Wełna (1 kg)	170 000
Buty skórzane (1 para)	6 000
Biopaliwo z ziemniaków (1 l)	2 500
Biopaliwo z pszenicy (1 l)	5 000
Biopaliwo z soi (1 l)	1 350
Samochód	379 000 – 450 000
Stal (1 kg)	300
Nawozy azotowe (1 kg)	600

S-97

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 17

GEOGRAFIA

W CHIŃSKIM MIEŚCIE

S-99
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie pokazuje przyczyny przyspieszenia procesów urbanizacyjnych w Chinach oraz szanse i zagrożenia, jakie to niesie. Za 15 lat 400 mln ludzi (1/3 populacji Chin) będzie żyła w miastach.

Uczniowie i uczennice na podstawie historii swoich chińskich rówieśników poznają przyczyny i skutki urbanizacji oraz dowiadują się, w jak różny sposób wpływa ona na życie mieszkańców i mieszkańek tego kraju. Odtwarzają logikę procesu urbanizacji i dostrzegają jego złożoność.

Przedmiot: Geografia

Realizowany zapis podstawy programowej:

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka.

3. Uczeń analizuje wykresy i dane liczbowe dotyczące rozwoju ludnościowego i urbanizacji w Chinach; wyjaśnia, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na obszarze Chin; podaje kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz wskazuje zmiany znaczenia Chin w gospodarce światowej.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ wskazuje przyczyny zachodzących procesów urbanizacyjnych;
- ➔ rozpoznaje pozytywne i negatywne konsekwencje urbanizacji dla życia ludzi.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Poinformuj uczniów i uczennice, że przyjrzą się zjawisku urbanizacji w Chinach, jego przyczynom, skutkom oraz temu, jaki wpływ ma ona na życie konkretnych osób.
2. Podziel uczniów i uczennice na kilkusobowe grupy i rozdaj każdej z nich kartę pracy z tabelką o przyczynach i skutkach urbanizacji oraz diagram z historiami do uzupełnienia.
3. Poproś uczniów, aby po zapoznaniu się z tabelą i historiami z diagramu przyporządkowali przyczyny i konsekwencje urbanizacji opisane w tabelce do historii przedstawionych w diagramie i wpisali je we właściwe pola
4. Poproś, aby przedstawiciel każdej grupy odczytał jeden przykład na forum klasy, omów go i podsumuj. Zwróć uwagę na złożoność zjawisk urbanizacyjnych, jakie uwiadaczniają się w Chinach.
5. Poproś uczniów i uczennice, aby zastanowili się, czy jest coś, co ich łączy z bohaterami historii opowiedzianych w ćwiczeniu, czy znajdują jakieś podobieństwa? Poproś, aby porozmawiali o tym w parach.
6. Poproś chętnych, aby opowiedzieli na forum, o czym rozmawiali w parach.

7. Podsumuj, mówiąc uczniom, że zjawiska urbanizacyjne zachodzą na całym świecie, my w Polsce również ich doświadczamy, o czym zapewne rozmawiali, szukając podobieństw do sytuacji rówieśników w Chinach. Podkreśl, jak ważne jest wieloaspektowe spojrzenie na zjawisko migracji. Zwróć uwagę na różnorodność konsekwencji, np. znalezienie pracy w fabryce w mieście pozwala utrzymać rodzinę, a jednocześnie może wiązać się z większym zagrożeniem zdrowia, ze względu na zanieczyszczenie powietrza, oraz narażeniem na wykorzystywanie przez pracodawcę. Ważne, aby uczniowie potrafili dostrzec ten łańcuch powiązań oraz wpływ, jaki wywiera urbanizacja na życie zwykłych ludzi w Chinach. Zwróć również uwagę na jej aspekty globalne – w Chinach i na świecie. Rozwój inwestycji infrastrukturalnych i błyskawiczne procesy urbanizacyjne w Chinach napędzają popyt na surowce naturalne na całym świecie. Z kolei popyt na tanie produkty z chińskich fabryk sprzyja industrializacji Państwa Środka.

S-100

CZĘŚĆ OPISOWA

KARTA PRACY

W diagramie znajdują się historie 4 mieszkańców Chin, na życie których bezpośredni wpływ mają zjawiska urbanizacyjne. Przyporządkujcie przyczyny i konsekwencje urbanizacji wymienione w tabelce do historii przedstawionych w diagramie i wpiszcie je we właściwe pola.

Przyczyny urbanizacji

Mieszkańcy i mieszkanki wsi nie mogą znaleźć pracy, która pozwoliłaby im się utrzymać.

Zachodzi gwałtowny rozwój gospodarczy i przemysłowy Chin.

Chińczycy poszukują w miastach lepszych warunków życia: dostępu do edukacji i opieki medycznej.

Na całym świecie wzrasta zapotrzebowanie na towary produkowane w wielkich fabrykach przemysłowych w Chinach.

Pozytywne skutki urbanizacji

Nowe kompleksy fabryczne powstające w miastach tworzą miejsca pracy dla ludności z prowincji.

W miastach powstają liczne nowe osiedla, fabryki i centra biznesowe.

Większa liczba ludności ma dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej i innych usług publicznych.

Osoby bezrobotne na wsiach łatwiej znajdują zatrudnienie w miastach.

Negatywne skutki urbanizacji

Osoby, które nie znajdują odpowiedniej pracy, trafiają do dzielnic ubóstwa – slumsów lub zostają bezdomnymi.

Pracownicy, którzy przybyli do miast z obszarów wiejskich, są wykorzystywani przez swoich pracodawców jako tania siła robocza.

Mieszkańcy i mieszkanki Chin, pracując daleko od swoich wsi, nie mogą spotkać się z rodziną przez przez całe miesiące czy nawet lata.

Poziom zanieczyszczenia środowiska w rejonach wielkich miast jest tak wysoki, że zagraża zdrowiu mieszkańców.

S-101

KARTA PRACY

KONSEKWENCJA

KONSEKWENCJA

Tai mieszka w małej wiosce na zachodzie Chin. Jej ojciec nie mógł znaleźć pracy nigdzie w okolicy. Półtora roku temu wyjechał do Szanghaju, gdzie pracuje w fabryce samochodów. Tai nie widziała ojca, odkąd wyjechał.

PRZYCZYNA

S-102

KARTA PRACY

KONSEKWENCJA

KONSEKWENCJA

Mae ma 13 lat i jest uzdolniona muzycznie. W wiosce, z której pochodzi, nie miała możliwości rozwijania swojego talentu. Cała rodzina postanowiła przenieść się do większego miasta, aby Mae mogła chodzić do szkoły muzycznej. Ojcu Mae udało się znaleźć pracę w sklepie i wynająć małe mieszkanko dla rodziny. W mieście wielu ludzi – przybyszów ze wsi mieszka w slumsach, bo nie stać ich na wynajem mieszkań.

PRZYCZYNA

KONSEKWENCJA

KONSEKWENCJA

Rodzina Chenga mocno odczuła skutki rozwoju gospodarczego Chin. On i jego starszy brat dostali szansę pracy przy budowie wielkiego osiedla na przedmieściach Pekinu. Niestety, już po kilku miesiącach pracy obaj bracia zaczęli mieć poważne problemy zdrowotne spowodowane wysokim zanieczyszczeniem powietrza w rejonie budowy.

PRZYCZYNA

S-103

KARTA PRACY

KONSEKWENCJA

KONSEKWENCJA

Gang mieszka na przedmieściach Jinan. Rozwój telefonii komórkowej na świecie spowodował, że zachodnia firma wybudowała w Jinan fabrykę produkującą części do telefonów. Gang zdobył w niej pracę, pracuje po 12 godzin na dobę przez 6 dni w tygodniu, zarabia jednak tak mało, że nie wystarcza mu na utrzymanie żony i syna.

PRZYCZYNA

Niech każdy i każda z was zastanowi się, czy coś łączy go/ją z bohaterami i bohaterkami powyższych historii. Czy spotkały was podobne wydarzenia? Porozmawiajcie o tym z koleżanką lub kolegą z ławki.

TABELA Z ODPOWIEDZIAMI DLA NAUCZYCIELA

Historia	Przyczyny	Pozytywne skutki/szanse	Negatywne skutki/zagrożenia
Tai mieszka w małej wiosce na zachodzie Chin. Jej ojciec nie mógł znaleźć pracy nigdzie w okolicy. Półtora roku temu wyjechał do Szanghaju, gdzie pracuje w fabryce samochodów. Tai nie widziała ojca, odkąd wyjechał.	Mieszkańcy i mieszkanki wsi nie mogą znaleźć pracy, która pozwoliłaby im się utrzymać.	Osoby bezrobotne na wsiach łatwiej znajdują zatrudnienie w miastach.	Mieszkańcy i mieszkanki Chin, pracując daleko od swoich wsi, nie mogą spotkać się z rodziną przez całe miesiące czy nawet lata.
Rodzina Chenga mocno odczuła skutki rozwoju gospodarczego Chin. On i jego starszy brat dostali szansę pracy przy budowie wielkiego osiedla na przedmieściach Pekinu. Niestety, już po kilku miesiącach pracy obaj bracia zaczęli mieć poważne problemy zdrowotne spowodowane wysokim zanieczyszczeniem powietrza w rejonie budowy.	Zachodzi gwałtowny rozwój gospodarczy i przemysłowy Chin.	W miastach powstają liczne nowe osiedla, fabryki i centra biznesowe.	Poziom zanieczyszczenia środowiska w rejonach wielkich miast jest tak wysoki, że zagraża zdrowiu mieszkańców.
Mae ma 13 lat i jest uzdolniona muzycznie. W wiosce, z której pochodzi, nie miała możliwości rozwijania swojego talentu. Cała rodzina postanowiła przenieść się do większego miasta, aby Mae mogła chodzić do szkoły muzycznej. Ojcu Mae udało się znaleźć pracę w sklepie i wynająć małe mieszkanie dla rodziny. W mieście wielu ludzi – przybyszów ze wsi mieszka w slumsach, bo nie stać ich na wynajem mieszkań.	Chińczycy poszukują w miastach lepszych warunków życia: dostępu do edukacji i opieki medycznej.	Większa liczba ludności ma dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej i innych usług publicznych.	Osoby, które nie znajdują odpowiedniej pracy, trafiają do dzielnic ubóstwa – slumsów lub zostają bezdomnymi.
Gang mieszka na przedmieściach Jinan. Rozwój telefonii komórkowej na świecie spowodował, że zachodnia firma wybudowała w Jinan fabrykę produkującą części do telefonów. Gang zdobył w niej pracę, pracuje po 12 godzin na dobę przez 6 dni w tygodniu, zarabia jednak tak mało, że nie wystarcza mu na utrzymanie żony i syna.	Na całym świecie wzrasta zapotrzebowanie na towary produkowane w wielkich fabrykach przemysłowych w Chinach.	Nowe kompleksy fabryczne powstające w miastach tworzą miejsca pracy dla ludności z prowincji.	Pracownicy, którzy przybyli do miast z obszarów wiejskich, są wykorzystywani przez swoich pracodawców jako tania siła robocza.

S-104

KARTA PRACY

ĆWICZENIE 18

GEOGRAFIA

SKĄD SIĘ BIORĄ NIERÓWNOŚCI?

S-106
CZĘŚĆ OPISOWA

Dzięki ćwiczeniu uczniowie i uczennice poznają czynniki, które sprzyjały i sprzyjają powstawaniu nierówności społecznych w Indiach. Pomoże im też ono wyciągnąć ogólne wnioski na temat nierówności społecznych na świecie.

Przedmiot: Geografia

Realizowany zapis podstawy programowej:

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka.

10.6. Uczeń opisuje kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach; wyjaśnia przyczyny gwałtownego rozwoju nowoczesnych technologii.

Cele ćwiczenia:

Uczeń:

- ➔ definiuje, czym są nierówności społeczne;
- ➔ opisuje przyczyny nierówności społecznych w dzisiejszych Indiach.

Przed powieleniem kart pracy dla uczniów odetnij wyjaśnienia, by uczniowie widzieli kolumny „stwierdzenia” i „prawda/fałsz”.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Zapytaj uczniów i uczennice, z czym kojarzy im się pojęcie „nierówności społeczne”. Ich odpowiedzi zapisz w postaci mapy skojarzeń.

Nierówność społeczna pokazuje dysproporcje w zamożności i dostępie do przywilejów, takich jak ochrona zdrowia, edukacja, udział w podejmowaniu decyzji. Nierówności społeczne można zmierzyć.

Zadbaj o to, by klasa zauważyła, że zjawisko to oznacza nie tylko różnice w zarobkach, ale również w dostępie do takich dóbr jak edukacja, opieka zdrowotna czy kultura. Zapowiedz, że przyjrzyście się nierównościom na przykładzie Indii.

2. Podziel uczniów na pary. Każdej parze wręcz kartę pracy. Poproś, by uczniowie zapoznali się ze stwierdzeniami na karcie.
3. Zwróć uwagę uczniów i uczennic na symbole P i F obok każdego stwierdzenia. Wyjaśnij, że P oznacza, że twierdzenie jest prawdziwe, a F – że fałszywe. Poproś pary o krótką dyskusję na temat każdego stwierdzenia, zaznaczenie właściwej ich zdaniem odpowiedzi i uzasadnienie wyboru.
4. Jeśli masz więcej czasu, możesz użyć metody kuli śnieżnej: łączyć pary w grupy 4- i 8-osobowe, za każdym razem powtarzając procedurę. Jeśli nie dysponujesz czasem, poproś konkretne pary o odczytanie kolejnych odpowiedzi.
5. Podsumuj pracę uczniów i uczennic, używając materiału dla nauczyciela lub poproś ich o samodzielne podsumowanie. W podsumowaniu podkreśl raz jeszcze główne przyczyny występowania nierówności społecznych (zapisane w stwierdzeniach z karty pracy).
6. Właściwe odpowiedzi znajdują się w karcie na końcu ćwiczenia

Stwierdzenie		Wyjaśnienie	
1 Nierówności społeczne są w każdym społeczeństwie.	P/F		P
2 Podział na kasty jest jedyną przyczyną nierówności społecznych we współczesnych Indiach.	P/F	Podział ten wywodzi się z hinduizmu. Od czasów starożytnych był to sposób usankcjonowania zróżnicowania ról społecznych i zawodów w społeczeństwie. System ten, choć jest głęboko zakorzeniony w kulturze Indii, nie jest jedyną przyczyną nierówności.	F
3 Osoby pochodzące z zamożnych indyjskich rodzin mają większe szanse na dostęp do edukacji, sukces i powiększenie majątku.	P/F	Grupy społeczne, które w ciągu wieków były w uprzywilejowanej pozycji, były zamożne, posiadały ziemię, pieniądze i dostęp do edukacji, mają wystarczający potencjał, by poszerzać swój kapitał i zapewnić lepsze życie kolejnym pokoleniom.	P
5 Liberalizacja gospodarki sprawia, że państwo staje się mniej zaangażowane w ochronę rynku pracy i często ogranicza sferę usług socjalnych (np. spadają nakłady na edukację lub/i zdrowie)	P/F	Zmniejszenie przychodów państwa z podatków, zarówno od obywateli, jak i od zagranicznych inwestorów, oznacza konieczność ograniczenia wydatków socjalnych, w tym na edukację i ochronę zdrowia.	P
6 Zmniejszenie nakładów państwa na edukację i zdrowie publiczne często oznacza pogorszenie sytuacji najuboższych obywateli.	P/F	Zmniejszenie nakładów państwa na edukację, zdrowie publiczne i zasiłki dla potrzebujących często odbija się w największym stopniu na osobach najbiedniejszych. Szkoły, usługi medyczne stają się odpłatne i brakuje mieszkań socjalnych.	P
7 Zagraniczne firmy (z branży informatycznej, telefoniczne centra obsługi klienta itp.) inwestują tylko w bogatych regionach Indii, z rozwiniętą infrastrukturą, i zatrudniają tylko najlepiej wykształcone osoby.	P/F	Dynamiczny rozwój sektora usług informatycznych i komunikacyjnych (np. telefonicznych centrów obsługi klienta firm amerykańskich lub brytyjskich) powoduje zatrudnianie najlepiej wykształconych pracowników (pochodzących z rodzin, które mogły pokryć koszty drogiej edukacji na poziomie wyższym). Firmy są zainteresowane zyskiem, a nie wsparciem rozwoju kraju, w którym działają.	P
8 Z zagranicznych inwestycji w usługi w Indiach w pierwszej kolejności i w największym stopniu korzystają osoby najlepiej sytuowane.	P/F	Osoby dobrze sytuowane mogą się swobodnie przemieszczać, mają kontakty, znają dobrze języki obce. Wysokość zarobków osób zatrudnionych przez dynamicznie rozwijające się zagraniczne firmy wielokrotnie przekracza zarobki przeciętnych ludzi. Bogaci obywatele więcej konsumują, mają dostęp do większości dóbr i usług.	P
9 Otwarcie rynku indyjskiego na tanie towary z importu może spowodować likwidację części lokalnych miejsc pracy.	P/F	Otwarcie rynku indyjskiego na tanie towary z importu może spowodować zanik lokalnych miejsc pracy (np. zakładów rzemieślniczych). Miejscowi wytwórcy stają się mniej konkurencyjni ze względu na niskie ceny produktów z importu. Tracąc pracę, tracą źródło dochodów potrzebnych do życia.	P
10 Nierówności społeczne na świecie są coraz większe.	P/F	Na całym świecie nierówności społeczne rosną, również w krajach globalnej Północy. Podobna sytuacja ma miejsce w Polsce, gdzie, mimo braku systemu kastowego, wskaźnik nierówności społecznych rośnie. W 2010 r. średnie krajowe wynagrodzenie wynosiło 3101,74 zł brutto, podczas gdy średnie wynagrodzenie kadry zarządzającej w firmach to 25 576 zł.	P

ĆWICZENIE 19

GEOGRAFIA

HISTORIA EVY

Ćwiczenie pokazuje problem braku dostępu do wody pitnej na świecie na przykładzie Sudanu Południowego. Obrazuje negatywne skutki tej sytuacji oraz tłumaczy jej wpływ na życie i rozwój mieszkańców.

S-109

CZĘŚĆ OPISOWA

Przedmiot: geografia

Realizowany zapis podstawy programowej:

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka.

9. Uczeń wykazuje, na przykładzie strefy Sahelu, związek pomiędzy formami gospodarowania człowieka a zasobami wodnymi; uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się poważnymi niedoborami słodkiej wody.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ podaje przykłady krajów, w których występuje niedobór wody pitnej;
- ➔ wymienia negatywne skutki braku dostępu do wody pitnej;
- ➔ tłumaczy wpływ dostępu do wody pitnej na życie i rozwój człowieka.

Instrukcja dla nauczyciela:

1. Przeczytaj klasie historię Ewy, dziewczynki z Sudanu Południowego. Poproś o wskazanie tego kraju na mapie. Wymień inne kraje, w których występuje problem niedoboru słodkiej wody. Poproś o wskazanie ich na mapie.
2. Podziel uczniów i uczennice na 4 grupy. Rozdaj instrukcje (dwie grupy otrzymują instrukcję A, dwie pozostałe instrukcję B). Poproś grupy o dopisanie dalszego ciągu historii Ewy według instrukcji.
3. Poproś kolejne grupy o przedstawienie wyników pracy. Podsumuj zadanie wspólnie z uczniami. Wymieńcie i zapiszcie na tablicy w dwóch kolumnach, jakie mogą być skutki braku dostępu do wody pitnej dla życia ludzi oraz wskażcie związki między dostępem do wody pitnej oraz rozwojem człowieka. Na zakończenie podkreśl, że dostęp do wody jest prawem każdego człowieka.

Historia Ewy

Ewa ma 12 lat. Mieszka z rodzicami i pięciorgiem rodzeństwa w wiosce Malek w Sudanie Południowym. Jest najstarsza z rodzeństwa, ma dwie młodsze siostry i trzech młodszych braci. W wiosce, w której mieszkają, nie ma źródła czystej wody. Dlatego Ewa dwa razy dziennie wraz z młodszym rodzeństwem chodzi do studni oddalonej o 5 kilometrów. Droga w jedną stronę zajmuje im ponad godzinę. Każde z dzieci przynosi do domu kanister wody – Ewa i trójka starszych dzieci 10 – litrowe, najmłodsze 3-litrowe. Wodę rodzina wykorzystuje do picia i przygotowywania posiłków, do mycia i do prania. Czasem niosą z mamą brudne ubrania do studni i na miejscu robią pranie.

Po wodę do studni chodzą też inne dzieci z wioski. Idą zawsze rano, przed pójściem do szkoły, potem drugi raz, prosto po szkole. Czasem Ewa i inne dzieci spóźniają się z tego powodu na lekcje. Często są tak zmęczone noszeniem wody, że nie mogą się skupić na nauce.

W szkole niestety też nie ma wody ani toalet. Dlatego niektóre dzieci chorują, nie mając gdzie umyć rąk. W ubiegłym roku wiele z nich miało biegunkę, gdyż studnia, z której przynoszą wodę, była nieczysta. Musiały wtedy nosić wodę z rzeki. Nauczycielka powiedziała, że biegunkę powodują bakterie, które są w rzece.

S-110

CZĘŚĆ OPISOWA

INSTRUKCJA DLA GRUPY A

Ułóżcie dalszy ciąg historii Ewy. Napiszcie opowiadanie lub narysujcie komiks. Wykorzystajcie następujące określenia: nowa studnia w wiosce, edukacja, zdrowie, rozwój, szczęście, prawa człowieka.

INSTRUKCJA DLA GRUPY B

Ułóżcie dalszy ciąg historii Ewy. Napiszcie opowiadanie lub narysujcie komiks. Wykorzystajcie następujące określenia: nieczysta studnia, susza, napaść, choroba, smutek, prawa człowieka.

ĆWICZENIE 20

GEOGRAFIA

DALEKIE KRAJE, BLISKIE PROBLEMY

S – 112
CZĘŚĆ OPISOWA

Ćwiczenie to pozwala ująć wieloaspektowo zagadnienia związane z brakiem żywności w krajach globalnego Południa, a w szczególności na terenie Afryki Subsaharyjskiej.

Dzięki licznym obiektywnym informacjom (różniącym się od najczęściej pojawiających się w mediach obrazów głodujących, zaniedbanych dzieci afrykańskich) uczniowie mogą samodzielnie dokonać analizy czynników wewnętrznych i zewnętrznych, mających wpływ na sytuację w Afryce, a przez to pozbyć się stereotypowego myślenia o problemach państw afrykańskich. Mogą też lepiej zrozumieć rodzaj zmian, jakie powinny nastąpić, aby sytuacja w Afryce poprawiła się oraz przemyśleć swój udział w urzeczywistnianiu tych zmian.

Przedmiot: Geografia

Realizowane wymagania szczegółowe podstawy programowej:

10. Wybrane regiony świata. Relacje: człowiek – przyroda – gospodarka. Uczeń:

10) określa związki pomiędzy problemami żywienia a poziomem życia w krajach Afryki na południe od Sahary.

Cele ćwiczenia:

Uczeń/uczennica:

- ➔ wskazuje czynniki zewnętrzne i wewnętrzne wpływające na problem głodu w Afryce Subsaharyjskiej;
- ➔ wymienia działania, które powinny zostać podjęte, aby ograniczyć problem głodu w Afryce Subsaharyjskiej.

INSTRUKCJA DLA NAUCZYCIELA:

S-113
KARTA PRACY

1. Podziel uczennice i uczniów na pary. Każdej parze przydziel jedną część wcześniej przygotowanego (pociętego) materiału – opis dotyczący przyczyn głodu w Afryce Subsaharyjskiej. Rozdaj wszystkie opisy, np. po jednym na parę. Jeśli klasa liczy mniej osób, dwa krótsze opisy przydziel dodatkowo wybranym parom. Zadaniem uczennic i uczniów jest uważne przeczytanie tekstu, a następnie określenie czynników zewnętrznych i wewnętrznych decydujących o występowaniu problemu głodu w Afryce Subsaharyjskiej.
2. Rozdaj parom karteczki samoprzylepne w dwóch kolorach. Poproś, aby uczennice i uczniowie na jednej karteczce zapisali jeden czynnik, różnicując je kolorystycznie – np. czynniki wewnętrzne na karteczkach koloru żółtego, a zewnętrzne – niebieskiego.
3. Narysuj na tablicy lub plakacie trzy okręgi o wspólnym środku (jak na poniższym rysunku); w drugi okrąg wpisz słowo „GŁÓD”. Wyjaśnij, że kartki zawierające czynniki wewnętrzne, uwarunkowane specyfiką kontynentu i polityki państw afrykańskich, należy umieścić w kole wewnętrznym, a kartki, na których uczniowie wypisali czynniki zewnętrzne, leżące poza samą Afryką – w zewnętrznym.
4. Podsumuj tę fazę ćwiczenia. Poproś uczniów i uczennice o zastanowienie się, na które z wymienionych czynników ludzie mają wpływ, a które są poza polem naszego oddziaływania. Narysuj na tablicy tabelkę z dwoma kolumnami – czynniki, na które mamy wpływ oraz czynniki poza naszym zasięgiem. Kolejno odczytując karteczki uczniów, przeklejcie je wspólnie do odpowiednich kolumn tabeli. Zapytaj uczennice i uczniów, czy są zaskoczeni takim podziałem i czy zdawali sobie sprawę, że tak wiele przyczyn głodu można wyeliminować.
5. Zwróć uwagę na czynniki, które są zależne od człowieka. Zadaj uczniom i uczennicom pytania:
 - Jakie działania można podjąć, by zlikwidować lub zmniejszyć głód na świecie?
 - Które z tych działań kraje afrykańskie mogą podjąć samodzielnie, a które wymagają aktywności innych państw?
 - Które działania już zostały podjęte? Czy przyniosły efekty?Zainicjuj w klasie krótką dyskusję o tym, dlaczego nie podejmuje się wszystkich możliwych działań mogących ograniczyć problem głodu na świecie oraz co mogą zrobić zwykli obywatele, by tę sytuację zmienić.
6. Poproś, aby uczniowie zapisali w zeszycie trzy najważniejsze, ich zdaniem, przyczyny występowania głodu w Afryce Subsaharyjskiej, na które ludzie mają wpływ. Poproś, by do każdego stwierdzenia dopisali działania, które należałoby podjąć, aby poprawić sytuację głodujących.
7. Poleć uczniom i uczennicom, by poszukali informacji dotyczących pomocy rozwojowej dla krajów globalnego Południa, udzielanej przez działające w Polsce i za granicą organizacje pozarządowe lub wiadomości na temat ostatniego kryzysu żywnościowego w Afryce Wschodniej.

SCHEMAT NA TABLICY LUB PLAKACIE

S-114

KARTA PRACY

Afryka to drugi co do wielkości kontynent, zamieszkiwany przez ponad miliard ludzi, którzy mówią ponad tysiącem języków. Na jej obszarze leżą 53 państwa oraz 10 terytoriów zależnych.

W przeważającej części kontynentu panuje klimat suchy i skrajnie suchy. Na ogromnym obszarze na wpół jałowa gleba Afryki stopniowo pustynnieje, gdyż opady deszczu są coraz mniejsze. Mieszkańcy często nadmiernie eksploatują ziemię pod uprawy, a także wycinają lasy, przeznaczając drewno na opał.

Źródła: *Poradnik „Jak mówić polskim dzieciom o dzieciach Afryki?”*, pod red. Pawła Średzińskiego, Warszawa 2009 oraz <http://pl.wikipedia.org/wiki/Afryka>

Zrównoważony rozwój ma ogromne znaczenie dla poprawy warunków, w jakich żyją afrykańskie dzieci. Afryka Subsaharyjska jak nigdy dotąd odczuwa dziś zmiany klimatu. Paradoksalnie kontynent afrykański, w najmniejszym stopniu odpowiedzialny za emisję dwutlenku węgla, głównego sprawcy globalnego ocieplenia, którego stężenie w atmosferze wzrasta w wyniku rozwoju przemysłu (głównie w krajach bogatych) – jest najdotkliwiej dotykany przez jego skutki. Zmiany klimatu odpowiadają za susze i inne anomalie pogodowe, które w pierwszej kolejności odczuwają mieszkańcy terenów wiejskich, zajmujący się uprawą roli czy hodowlą zwierząt, co następnie wpływa na poziom życia ludności Afryki.

Źródła: *Poradnik „Jak mówić polskim dzieciom o dzieciach Afryki?”*, pod red. Pawła Średzińskiego, Warszawa 2009 oraz <http://pl.wikipedia.org/wiki/Afryka>

Jedną z wielu przyczyn głodu w niektórych rejonach świata są warunki naturalne.

O wyjątkowo trudnej sytuacji tych rejonów w porównaniu z resztą świata decydują między innymi: surowy klimat, ubogie gleby, ukształtowanie powierzchni, np. teren górzysty. Nawet w Egipcie, który należy do urodzajnych krajów afrykańskich, zbiory zależą od racjonalnego zagospodarowania wód Nilu i zabezpieczenia się zarówno przed gwałtownymi wylewami, jak i zbyt niskim poziomem wody w rzece, zbiornikach i kanałach. W latach 80. i 90. XX wieku, wskutek niekorzystnej pogody, poziom wylewów Nilu zmniejszył się o 35%, a jezioro Czad zmniejszyło się o połowę, co doprowadziło do katastrofy głodu w Afryce. Geograficzny „pas głodu” to obszary położone pomiędzy trzydziestym równoleżnikiem szerokości północnej a trzydziestym równoleżnikiem szerokości południowej. Leży w nim czterdzieści państw, z czego połowa to kraje afrykańskie.

Źródło: *„Bieda Afryki”*, Andrzej Zwoliński, Kraków 2009

Wpływ sił natury na nieurodzaj i głód często potęguje niewłaściwe zarządzanie zasobami danego regionu. Przykładem rabunkowej gospodarki jest powszechne w Afryce wycinanie ogromnych połaci lasów dla drewna na opał. Postępującą degradację oraz wyjaławianie gleby i, co za tym idzie, dalsze zmniejszanie produkcji żywności wywołują intensywny wypas bydła na systematycznie wyniszczanych pastwiskach oraz przygotowywanie ziemi pod uprawy metodą wypalania. Konsekwencją niszczenia lasów i pastwisk jest powiększanie się obszarów pustynnych i „wędrowanie” pustyni na południe kontynentu. Sahara przesuwa się rocznie o 6–10 km, zwiększając swój obszar o 60–70 tys. km². W ciągu 50 lat Afryka straciła w ten sposób 650 tys. km² ziem uprawnych.

Źródło: „Bieda Afryki”, Andrzej Zwoliński, Kraków 2009

Stan żywienia ludności nie zależy wyłącznie od ilości pożywienia przypadającego na mieszkańca. Decydującym czynnikiem jest dostęp do żywności. Wynika on ze sposobu zarządzania dobrami żywnościowymi przez lokalne władze. Zapewnieniu pożywienia może przeszkadzać słabo rozwinięta infrastruktura, w tym komunikacja. Ludność niedostatecznie zaopatrzona w żywność musi pokonywać codziennie wiele przeszkód, aby zapewnić sobie choćby minimum środków do przeżycia. Podczas głodu w Etiopii w 1972 roku ilość żywności przypadającej na mieszkańca nie odbiegała od normy. Ludność nie mogła jej jednak sprowadzić na tereny nawiedzone suszą, gdyż były one znacznie oddalone, a transport wymagał nakładów finansowych, których mieszkańcy nie byli w stanie ponieść. Zatem głód może pojawić się nawet przy wystarczającej ilości pożywienia, jako wynik nieudolnej organizacji państwa.

Źródło: „Bieda Afryki”, Andrzej Zwoliński, Kraków 2009

Kłęsce głodu sprzyjają wojny domowe i konflikty zewnętrzne. Konsekwencje wysokich kosztów prowadzenia wojny odczuwają całe społeczeństwa. Wojny pochłaniają wszystkie środki, włącznie z tymi na podstawowe dobra konsumpcyjne. Działania zbrojne, mimo braku żywności, nadal się toczą. Często są prowadzone właśnie w najbiedniejszych państwach świata. Niepokoje społeczne i wojny zazwyczaj skutkują masowymi migracjami ludności. Te z kolei stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa żywnościowego na obszarach, na których przebywa zwiększona liczba ludzi.

Źródło: „Bieda Afryki”, Andrzej Zwoliński, Kraków 2009

Zdarza się, że władze administracyjne są nieuczciwe w stosunku do obywateli i okradają ich z pomocy międzynarodowej. Takie zdarzenia miały miejsce w Nigerii w latach 1960–2005. W tym okresie rozkradziono tam 375 miliardów dolarów.

Czasami grupy interesu lub władze państwowe świadomie wpływają na powstawanie głodu, aby wykorzystać tę sytuację politycznie. Na przykład w Etiopii wprowadzono przymusową pracę w skolektywizowanych gospodarstwach, a jednocześnie masowo więziono wielu ludzi, uniemożliwiając im pracę na roli. Skonfiskowano też broń, która służyła rolnikom do obrony przed dzikimi zwierzętami niszczącymi plony.

Źródło: „Bieda Afryki”, Andrzej Zwoliński

Zagrożenie klęską głodu i biedą w krajach afrykańskich wynika zarówno z gwałtownego przyrostu naturalnego w państwach globalnego Południa, jak i ze spożywania zbyt dużej ilości mięsa, tłuszczów zwierzęcych i cukru w krajach globalnej Północy. Świadomość żywieniowa Europejczyków i mieszkańców USA wzrasta, ale jest niewystarczająca, zwłaszcza wobec szybko rosnącej grupy konsumentów mięsa wołowego w Chinach czy Indiach. Z perspektywy głodujących ważny jest problem wydajności – ile trzeba zużyć ziarna i wody, aby na talerzu znalazł się kawałek mięsa?

- Aby wyprodukować 1 kg mięsa, potrzeba 12 kg zboża i soi.
- Aby uzyskać 1 kg pszenicy, potrzeba 190 litrów wody.
- Aby wyprodukować 1 kg mięsa, potrzeba średnio 20 000 litrów wody (produkcja 1 kg wołowiny pochłania aż 50 000 litrów wody!).
- Z 1 akra (około 0,45 ha) ziemi można uzyskać 18 000 kg ziemniaków lub tylko 112 kg wołowiny.
- Gdyby mieszkańcy USA ograniczyli jedzenie mięsa o 10%, można by nakarmić do syta 100 milionów ludzi.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Przemyslowa-produkcja-miesa-a-glod>

Szacuje się, że w krajach wysokorozwiniętych marnuje się do 30% żywności. Zboża uprawiane na terenach, na których duża liczba ludzi jest wciąż niedożywiona, przeznaczane są na pasze, gdyż korporacje nie mają żadnego interesu wżywieniu mieszkańców krajów globalnego Południa. Do zmniejszenia problemu głodu mogłoby się przyczynić ograniczenie powierzchni pod uprawy na pasze i położenie nacisku na lokalną produkcję żywności. Byłoby to możliwe, gdyby popyt na mięso na świecie spadał, a jego produkcja nie była wspierana przez rządy państw. Przykładowo z Gwatemali, w której głód nadal jest poważnym problemem, eksportuje się do USA 20 000 ton wołowiny rocznie.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Przemyslowa-produkcja-miesa-a-glod>

Potrzeby państw bogatych, takich jak Polska, również wpływają na sytuację rolnictwa w krajach uboższych. Przykładem może być wycinka lasów amazońskich pod uprawy soi oraz do wypasu bydła. Wykarczowana, wyjałowiona ziemia stepowieje i wysycha. W największym stopniu cierpią na tym ubodzy mieszkańcy krajów globalnego Południa

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Przemyslowa-produkcja-miesa-a-glod>

Eksperti z FAO przyczyny głodu widzą m.in. w zmianach klimatycznych i częstszym występowaniu ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak huragany, powodzie i susze. Globalne kryzysy finansowe i kryzys żywnościowy w 2008 roku miały fatalny wpływ na sytuację ekonomiczną krajów Południa i zaowocowały m.in. drastycznym wzrostem cen importowanej żywności, od której uzależnionych jest wiele z nich.

Źródło: www.pah.org.pl/nasze-dzialania/185/przyczyny_glodu

Zubożali mieszkańcy wsi uciekają do miast, by znaleźć lepszą pracę i lepsze życie. Często uciekają przed głodem. O ile jednak na wsi mogli liczyć na minimalne wsparcie żywnościowe sąsiadów, rodziny czy międzynarodowych organizacji pomocowych, to w nowej, miejskiej rzeczywistości zdani są tylko na siebie, a za żywność muszą zapłacić. Rzadko pieniądze zarobione w dorywczej pracy (o ile ją zdobędą) wystarczają na zakup podstawowych produktów. Dlatego podwyżki cen żywności najbardziej uderzają w mieszkańców dzielnic biedy.

Źródło: www.pah.org.pl/nasze-dzialania/185/przyczyny_glodu

W Afryce gospodarstwa rodzinne są głównym źródłem produkcji rolnej – wytwarzają nawet 80% żywności i są miejscem pracy dla 70% ludności czynnej zawodowo. Odgrywają też kluczową rolę w ochronie zasobów naturalnych, takich jak ziemia, woda, lasy i bioróżnorodność, oraz zarządzaniu nimi. Rolnicy ci otrzymują jednak niewielkie wsparcie od władz i większość z nich żyje poniżej granicy ubóstwa. Wśród najważniejszych zagrożeń dla bezpieczeństwa żywnościowego, opartego na rolnictwie rodzinnym, organizacje z Afryki Zachodniej wymieniają: niedofinansowanie rolnictwa rodzinnego i marginalizowanie go przez rządy krajowe; tani import dotowanych produktów rolnych z krajów bogatych, niszczący lokalną produkcję; niestabilność światowych cen żywności, co negatywnie wpływa na dochody drobnych producentów; presję na ziemię, związaną z produkcją biopaliw oraz przejmowaniem ziemi przez wielkich inwestorów.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Rodzinne-gospodarstwa-rolne-i>

Wbrew temu, co się powszechnie sądzi, niedożywienie nie wynika z braku żywności, gdyż światowa produkcja wystarcza do wykarmienia wszystkich mieszkańców Ziemi. Jest ono konsekwencją biedy i braku środków na zakup produktów niezbędnych do życia. Paradoksalnie to rolnicy, których rolą jest produkowanie żywności, mają najwięcej problemów z wyżywieniem się. Stanowią oni aż 80% osób niedożywionych. Dlaczego tak się dzieje?

Kiedy kraj specjalizuje się w określonym rodzaju produkcji, w którym jest najbardziej konkurencyjny, ma zapewnione zwycięstwo w grze, jaką jest handel międzynarodowy. Kraje rozwijające się zostały poproszone o znaczne obniżenie barier chroniących ich rynki wewnętrzne przed importem. Takie otwarcie rynków sprawia, że konkurują ze sobą produkty rolnictwa rodzinnego i produkty importowane, pochodzące z rolnictwa wysoko zmechanizowanego, często subsydiowanego przez bogate kraje. Walka jest nierówna i te pierwsze nie są w stanie wygrać z drugimi.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Glod-i-polityka>

S – 119

KARTA PRACY

W czasach, gdy wydawało się, że ceny produktów rolnych na światowych giełdach mają stałą tendencję zniżkową, zachęcano kraje globalnego Południa, by nie inwestowały w krajową produkcję żywności, a kupowały ją po niskich cenach na międzynarodowych rynkach. Dlatego często dziś rolnictwo jest tam wciąż traktowane po macoszemu.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Glod-i-polityka>

Unia Europejska wspiera swoich producentów rolnych, ale nie dba o to, by pomoc ta nie miała negatywnych konsekwencji dla rolników z krajów globalnego Południa.

Import, głównie soi, zaspokaja 75% zapotrzebowania UE na białka roślinne, potrzebne do wyżywienia zwierząt hodowlanych. Tak ogromna produkcja soi przyczynia się do masowego wycinania lasów tropikalnych. Unia importuje soję, by wyżywić krowy, których mleko, wspomagane bezpośrednimi lub pośrednimi dotacjami od europejskich podatników, trafi na eksport.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Glod-i-polityka>

W 2007 roku zebrano 2,1 miliarda ton zbóż, czyli o 5% więcej niż w roku poprzednim, jednak mniej niż połowa z tego jest przetwarzana na żywność. Znaczną część zbiorów przerabiana się obecnie na subwencjonowane agropaliwa. Roczna produkcja agropaliw pochłania globalnie 100 milionów ton zbóż, którymi można by nakarmić mieszkańców najbiedniejszych krajów. Według ONZ do napełnienia 50-litrowego baku alkoholem etylowym potrzeba aż 232 kilogramów kukurydzy, czyli ilości wystarczającej do rocznego wyżywienia jednego dziecka. W opinii Międzynarodowego Funduszu Walutowego subsydiowanie amerykańskich upraw kukurydzy, przeznaczonej do produkcji agropaliw, jest jednym z istotniejszych czynników kryzysu żywnościowego na świecie.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Nie-zrownowazone-rolnictwo-a>

LINKI

ORGANIZACJE ZAJMUJĄCE SIĘ EDUKACJĄ GLOBALNĄ

Centrum Edukacji Obywatelskiej www.ceo.org.pl

Polska Akcja Humanitarna www.pah.org.pl

Instytut Globalnej Odpowiedzialności www.igo.org.pl

Grupa eFTe Warszawa www.efte.org

Polska Zielona Sieć www.zielonasiec.pl

Amnesty International www.amnesty.org.pl

Arabia.pl www.arabia.pl

Fundacja Partners Polska www.fpp.org.pl

Fundacja Edukacji Międzykulturowej www.miedzykulturowa.org.pl

Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej www.pcpm.org.pl

Clean Clothes Polska www.cleanclothes.pl

Koalicja na rzecz Sprawiedliwego Handlu www.fairtrade.org.pl

Salezjański Wolontariat Misyjny „Młodzi Świata” www.swm.pl

Centrum Współpracy Rozwojowej www.cwr.org.pl

Informacje na temat edukacji globalnej można również znaleźć na stronie Tygodnia Edukacji Globalnej: www.teg.edu.pl.

INNE POLECANE STRONY

Portal Globalne Południe www.globalnepoludnie.pl

Gazeta Uchodźców „Refugee” www.refugee.pl

Portal o odpowiedzialnej konsumpcji www.ekonsument.pl

Portal o etycznej modzie www.modnieietycznie.pl

Portal Klimat dla Ziemi www.klimatdlaziemi.pl

Portal Ziemia na rozdrożu www.ziemianarozdrozu.pl

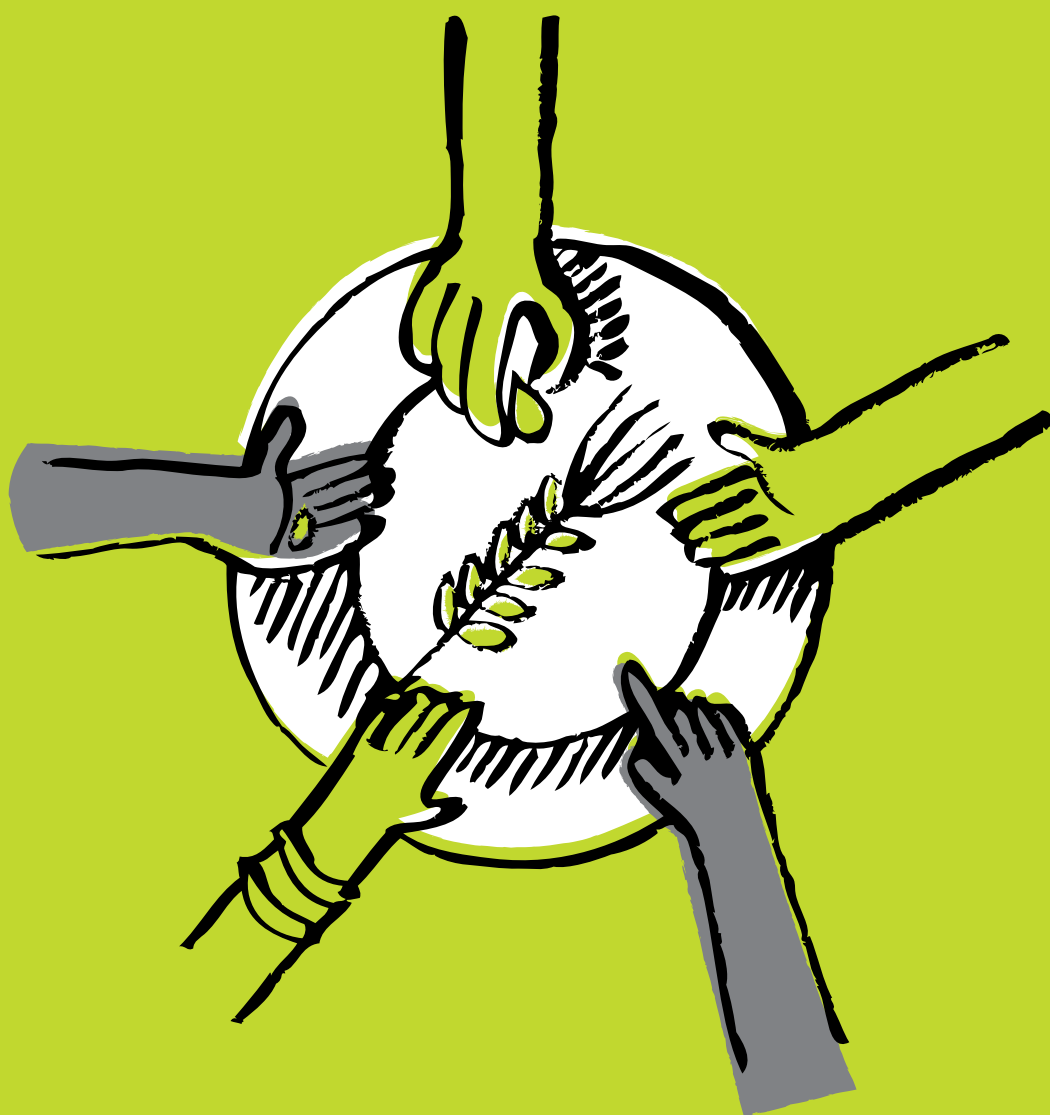
Portal o ubóstwie www.ubostwo.pl

Portal o polskiej współpracy rozwojowej www.polskapomoc.gov.pl

S – 122

CZĘŚĆ OPISOWA

KONIEC

Publikacja powstała w ramach projektu „Edukacja globalna z klasą” objętego patronatem Ministra Edukacji Narodowej.

W ćwiczeniu *Afryka w kolorze sepii* wykorzystano zdjęcia udostępnione bezpłatnie przez Galerię Ezakwantu oraz portal my-hunt.com.

W ćwiczeniu *Imigranci w Polsce* wykorzystano fragmenty publikacji A. Olszewskiej, A. Zawadzkiej „Przespaceruj się w moich butach. O spotkaniach międzykulturowych”, wyd. Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009.

Dziękujemy!

Centrum Edukacji Obywatelskiej jest niezależną instytucją edukacyjną istniejącą od 1994 roku. Upowszechnia wiedzę, umiejętności i postawy potrzebne w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Wprowadza do szkół programy, które podnoszą efektywność kształcenia, pomagają młodym ludziom rozumieć świat, rozwijają krytyczne myślenie, wiarę we własne możliwości, zachęcają do angażowania się w życie publiczne oraz działania na rzecz innych.

Dobra szkoła to dobra przyszłość młodych ludzi i nas wszystkich, demokratycznej i obywatelskiej Polski. Mądra edukacja to najszybsza droga do solidarnej i dostatniej Europy, lepszego i sprawiedliwszego świata.

Dlatego szkoła powinna:

- ➔ pomagać zrozumieć zjawiska społeczne, polityczne i ekonomiczne,
- ➔ uczyć współpracy oraz kształtować umiejętności i postawy obywatelskie,
- ➔ rozwijać krytyczne i twórcze myślenie,
- ➔ uczyć odpowiedzialności i troski o dobro wspólne.

Więcej informacji o działaniach CEO na www.ceo.org.pl

CEO prowadzi wiele działań z zakresu edukacji globalnej, które kierowane są do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Więcej informacji na ten temat, scenariusze zajęć oraz materiały edukacyjne do pracy z uczniami można znaleźć na stronie programu Edukacja Globalna: www.ceo.org.pl/globalna.

Publikacja powstała w ramach projektu współfinansowanego przez program polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2011 r.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.